

TÜRKİYE İŞÇİ PARTİSİ
Genel Merkezi

ÇALIŞMA RAPORU

İKİNCİ BÜYÜK KONGRE
20-24 KASIM 1966, MALATYA

ÇALIŞMA RAPORU

Genel Yönetim Kurulu'nun onayına sunulmak üzere muhtelif bölümler halinde Merkez Yürütme Kurulu'nda kabul edilmiş; Genel Yönetim Kurulunca kurulan komisyonların raporları ve kuruldaki müzakerelerin ışığında yeniden gözden geçirilerek tadil ve ikmal edilmiştir.

Türkiye İşçi Partisi Aziz Büyük Kongre Delege-leri, Sayın Misafirlerimiz,

TİP'si politikasını ve faaliyetlerini, objektif şart ve gelişmeleri bilimsel metotla ve emekçi sınıfların hak ve çıkarları açısından tahlil edip değerlendirmek sureti ile tesbit ettiği ve yürüttüğü için raporumuza dış ve iç olayları inceleyerek başlayacağız. Kaldı ki, dış ve iç olayları ve politika uygulamalarını yakından izleyip tahlil etmek ve değerlendirmek partinin esas görevleri arasındadır.

Önce, Türkiye'nin içinde yer aldığı dünyadaki son gelişmeleri ve böyle bir dünyada Türkiye'nin ilzediği dış politikayı inceleyeceğiz. Sonra, komprador burjuva-toprak ağası sınıflarının yönetiminde, kapitalist yoldan kalkınma çabaları içinde ve emperyalizmin güçlü baskısı altında az gelişmiş bir ülke olan Türkiye'nin iç durum ve gelişmelerini eleştireceğiz. Türkiye İşçi Partisi çalışma hayatına ve işçi hareketlerine özel bir önem verdiği için bu konu ayrı bir bölümde ele alınmıştır. Son olarak da parti içi çalışmaları ile Meclis çalışmaları değerdendirilecektir.

DÜNYA OLAYLARI

Gerek son iki buçuk yılın dünya olaylarını, gerekse Türk dış politikasını 2. Dünya Savaşından beri devam edegelen temel gelişme eğilimleri konusu içerisinde mütalâa etmek gerekir. Bu devrenin en göze çarpan gelişmelerinden biri milli kurtuluş hareketlerinin hızlanıp yayılmış, eski sömürgelerin birbiri ardından bağımsızlıklarına kavuşmuş olmasıdır. Yeni bağımsızlığına kavuşmuş bulunan bu devletler dünya politikasında hesaba katılması gereken bir rol oynamaya, B. Milletlerde alınan kararlarda etkin olmaya başlamışlardır. Bu devrede sosyalist ekonomiye sahip memleketler sayısı da artmıştır, dünya nüfusunun üçte biri bu sisteme geçmiştir. Dünya politikasında kapitalist eski büyük devletler karşısında, hızla sanayileşen sosyalist memleketler kampı belirlemiştir. Fakat sosyalist memleketler kesimi-

minde de yeni gelişmeler başgöstermiş, bağımsızlık ve mahalli ve milli özelliklere uygun sosyalist gelişme yollarının aranması ağır basmaya başlamıştır. Öbür taraftan kapitalist kesimde de yeni gelişmeler başgöstermiştir. Sanayileşmiş kapitalist ülkelerden az gelişmiş ülkelere olan sermaye akını yanında, gelişmiş kapitalist memleketler arasında sermaye yatırımı, özellikle Amerikan sermayesinin Avrupaya akışı önem kazanmıştır. Avrupa kapitalizmi yeni gelişme hamlesi yapmaya üzere Avrupa çapında bütünleşme çabaları içindedir. Bu da Avrupa ile Amerika arasında birtakım gelişmelere yol açmaktadır.

Milli kurtuluş hareketlerinin, bağımsızlık istemlerinin güçlenmesi kapitalist-emperyalist devletlerde iki çeşit tepkiye yol açmıştır. Bir taraftan eski sömürgeci devletler ekonomik bakımdan bir bütünleşmeye, güçlenmeye elverişsiz küçük küçük devletler yaratarak bunların siyasi bağımsızlığını tanımak, fakat ekonomik bakımdan bu memleketleri nüfuzları altında tutmak, bu memleketlerde gerici unsurları desteklemek, kendilerine taraftar kimseleri işbaşına getirmeye çalışmak yolundadırlar; yani yeni sömürgecilik usullerini uygulamaktadırlar. Öbür yandan, güçleri yettiği veya yeteceğini sandıkları yerlerde silâh gücüyle milli kurtuluş hareketlerini bastırmak teşebbüsünden de vazgeçmiş değillerdir.

Bu genel çerçeve içinde son iki buçuk yılın olaylarını birbirine bağlı olarak dört nokta etrafında özetleyebiliriz: (1) Emperyalizmin güçlenen saldırganlığı, (2) 3. Dünya Devletlerindeki gelişmeler, (3) Askerî bloklarda çözülme âlametleri, (4) Kapitalist dünyanın ekonomik durumu.

Emperyalizmin güçlenen saldırganlığı

Emperyalizmin güçlenen saldırganlığı denince ilk akla gelen Vyetnam savaşıdır. Amerika Güney Vyetnam önceleri «uzmanlar» göndermek, Amerikan üs ve tesislerini saldırıya karşı korumak üzere buralarda asker bulundurmak suretiyle müdahale etti. Vyetkonga karşı savaşı Amerikalıların yönetimi altında Güney Vyetnam ordusu yapıyordu. Amerika bu çeşit zevahiri kurtarma teşebbüslerinden artık vazgeçmiştir. Amerika Vyetkonga karşı şimdi doğrudan doğruya savaşmaktadır. Daha 1965 yazında 70 bin civarında olan Amerikan askerlerinin sayısı bugün 300 binin üstündedir ve 500 bine yükselmesinden söz edilmektedir.

Vyetnam savaşında diğer bir gelişme hava akınları alanında olmuştur. 1964 yazında Amerika Tonkin körfezinde Amerikan savaş gemilerine Kuzey Vyetnam kuvvetleri tarafından saldırıldığı bahanesiyle ilk

4

hava akını yapmıştır. Sonra, Güneye giden ikmal yollarını tahrip etmek, sızmaları önlemek gerekmesi ile hava bombardımanları tekrarlanmıştır. Böyle böyle dünya kamuoyu Kuzeyin bombardımanı fikrine alıştırmıştır. Bugün artık Kuzey Vietnamin bombardımanı «Kuzey'e tırmanma» politikası olarak formüleştirilmiştir ve Amerika pervasızca bombardımanlara devam etmektedir ve hava harekâtını genişleteceğini ilân etmektedir. Binlerce ve binlerce hava akımı yapılmış ve yapılmaktadır. Hava akınlarının Çin Halk Cumhuriyetine teşmili söz konusudur. Üçüncü bir dünya savaşı tehlikesi kesinlikle belirmiştir ve maalesef Amerika'ya «dur,» diyecek bir kuvvet ortaya çıkmamıştır. Birleşmiş Milletlerde bir hareket görülmemiştir. Fransa Vietnamlı savaşına karşıdır, meselenin 1954 Cenevre Konferansı kararları ışığında ele alınıp müzakere masasında çözüme bağlanmasına ve bütün eski Hint Çini ülkelerinin tarafsız bir statüye sokulmasına taraftardır, fakat Fransa Amerikan politikasını etkiliyecek kadar güçlü değildir. İngiltere mali ve iktidasi güçlüğüyle dolayısıyla ve Uzak Doğu'daki menfaatleri Amerikalılarla aynı paralelde olduğundan Amerika'nın Vietnam politikasını, Avustralya ve Yeni Zelanda gibi fiilen olmasa bile, lafzan desteklemektedir. Sovyetler Birliği Amerikan müdahalesini şiddetle takbih etmekte, Kuzey Vietnamda yardımda bulunmakta ve yardımlarını da artırmaktadır. Ama Vietnam savaşının «bir arada barış içinde yaşama» politikasını diğer alanlarda tehlikeye düşürmemesine ve 3. dünya savaşından kaçınılmasına da dikkat etmektedir. Belki bu yüzden ki Çin tarafından millî kurtuluş hareketlerini gereği gibi desteklememek ve Amerika ile işbirliği yapmakla suçlanmaktadır. Fakat bu suçlamayı yapan Çinin kendisinin Kuzey Vietnamda etkin bir yardımı olmamaktadır. Bununla beraber, şu bir gerçektir ki, Amerika hava akınlarına başlayıp savaşı Kuzeye doğru yayma teşebbüsüne girince Sovyetler Birliği, Süveyş olayında gösterdiği şiddetli ve kararlı tepkiyi göstermemiştir, Sovyetlerle Çin arasındaki çatışma, soğuk harbin tavsaması ve Avrupa'da gerginliğin gevşemesi Amerikanın Vietnamda işini o nisbette kolaylaştırmıştır.

Bununla beraber, Hanoi hükümeti Çinin suçlamalarını reddetmekte ve Sovyet yardımını övmektedir. Daha ilginç olanı, gerek Sovyetler Birliği, gerekse diğer Doğu Bloku memleketleri Hanoi talep ettiği takdirde Vietnamda gönüllüler de göndermeye hazır olduklarını açıkça beyan ettikleri halde Hanoi'den bugüne kadar böyle bir talep gelmemiştir. Bütün bunlardan, Hanoi'nin Sovyetlerin ihtiyatlı politikasını tasvip ettiği ve 3. dünya savaşına yol açabilecek ihtilâtlara meydan vermemeye dikkat ettiği neticesi çıkarılabilir. Çıkan diğer bir netice de Hanoi'nin Vietnam meselesini Vietnam halkının kendi gücü ile çözebileceğine inandığıdır. Gerçekten de Amerikalıların Vietnamda askerî yığın yapmaları, doğrudan doğruya savaşa katılmaları ve binlerce hava akımı yapmaları ne Hanoi hükümetini, ne de Vietnam Millî Kurtuluş Cephesini ve onun vurucu kuvveti olan Vietkongu yıldırmamış, dize getirememiştir. Vietkong kuvvetleri artık gerilla savaşı vermek safhasından çıkmış, muntazam ordu birlikleri halinde döğüşmekte ve büyük çapta çok cüretkâr saldırılara geçmektedir. Hanoi hükümeti de Amerikalıların gerek şartsız olarak müzakere masasına oturma teklifini, gerekse Kuzeyli kuvvetlerin Güney Vietnamdan çekilmeleri şartıyla Amerikalıların da buradan çekilebileceğini belirten görüşünü reddetmektedir. Hanoi müzakere masasına oturmak için ısrarla dört şart ileri sürmektedir ki, bunlardan birincisi ve en önemlisi bütün Amerikan askerî birliklerinin, personelinin, silâhlarının Güney Vietnamdan çekilmesi, askerî üslerin kaldırılması ve Amerika-

nın Güney Vietnamla askerî ittifakının feshidir.

Vietnam savaşının Amerika için anlam ve önemi çok yönlüdür. Amerika bütün dünyaya ve özellikle yakın zamanlarda bağımsızlığa kavuşmuş ve hâlâ ekonomik bağımsızlık mücadelesi veren 3. Dünya Milletlerine kuvvet ve hâkimiyetini kabul ettirmek azmindedir. Vietnam savaşını Amerika kazanırsa, bütün millî kurtuluş hareketleri, bütün azgelişmiş ülkeler emperyalizmin ağır baskısını hissedecekler ve - Amerika'nın düşündüğüne göre - hizaya geleceklerdir. Savaşı Vietnam halkı kazandığı zaman ise emperyalizm en ezici darbelerden birini yemiş olacaktır, çünkü emperyalizm ve kapitalizm kervanının başını Amerika çekmektedir. Bu genel çerçevede içinde, Vietnam savaşının sonucu özellikle bütün Güney Doğu Asya'nın kaderini tayin edecektir. Bir Üçüncü nokta, Amerikanın Vietnamdaki askerî müdahalesinin ve Kuzeye tırmanma politikasının esas hedefinin Çin Halk Cumhuriyeti olmasıdır. Çin, Amerikan kapitalizminin pazarı ve sömürme alanı olarak 19. Yüzyıldan beri Amerikanın ilgisini çekmiştir. Çin Amerikan kapitalizminin tabii yayılma sahası olarak görülmüş, Amerikan kapitalizminin geleceğinin Çin'in ele geçirilmesinde olduğu ileri sürülmüştür. Çan-Kay-Şek yenildikten sonra da Amerika, olayların akışının geri çevrilebileceği ve Çinin tekrar kapitalist dünyanın içine alınabileceği ümidini kaybetmemiştir. Formozada Amerikan desteğiyle ayakta tutulabilen bir Çan-Kay-Şek hükümetinin devam ettirilmesi bundandır. Fakat 1950'den bu yana kıta Çini hızla kalkınma; sanayileşme yolunda dev adımlar atmıştır; iki yıl önce patlattığı ilk atom bombasıyla ve son günlerde denediği atom başlıklı füzesi ile de atom silâhlarını geliştirme yolunda olduğunu göstermiştir. Bu yeni Çin Amerikayı ürkütmektedir. Asıl tehlike, Amerikanın iddia ettiği gibi Çinin saldırgan, savaşçı oluşundan doğmamaktadır. Yakın bir gelecekte birinci derecede sanayileşmiş, kalkınmış, termonükleer silâhlara ve füzelere sahip bir milyar nüfuslu bir Çin meydana gelirse, dünyadaki kuvvetler dengesi kapitalizm aleyhine kesinlikle değişecektir. Vietnam savaşının Çine sirayeti tehlikesi ciddi şekilde belirmiştir. O takdirde Sovyetlerin, aradaki ihtilâfa rağmen, Çin tarafında yer alıp müdahale edeceği tahmin edildiği içindir ki bir 3. dünya savaşı tehlikesinden endişe ile söz edilmektedir. B.M.ler genel sekreteri U Thant bu mesele üzerinde ısrarla durmaktadır. Amerikalıların Tayland'da yaptıkları büyük askerî yığın, niyetlerinin ne olduğunu açıklayan son belirtilerden biridir.

Amerikanın dünya barışı için büyük bir tehlike teşkil eden Vietnamdaki saldırgan politikasına dünya içinde «dur!» diyecek kuvvet henüz belirmediğine göre Amerikanın içinden bu saldırganlığı önleyecek kuvvetler çıkacak mıdır?

Amerikada Johnson politikasına karşı bir direniş vardır. Üniversite öğrencileri ve bir kısım profesörler Mart 1965'ten itibaren bir direniş hareketini yürütmeye başlamışlardır. Aylar boyunca yüzlerce şehirde nümayişler tertiplenmiştir. Başka memleketlere de çağrılar gönderilmiştir. Amerika için bu hareketin özel bir önemi vardır. Zira Avrupa üniversitelerinin ve dünyanın diğer yerlerindeki öğrenci hareketlerinin aksine olarak Amerikan üniversiteleri ve gençliği şimdiye kadar politikaya karşı ilgisiz ve politika dışı kalmışlardır. Şimdi Amerikada radyo ve televizyon yayınlarından açık oturumlara, mitinglere kadar Johnsonun Vietnam politikası tartışılmakta ve eleştirilmektedir. Amerikanın ileri gelen politikacıları arasında da Johnson politikasına açıkça cephe alanlar vardır. Bunlar arasında bulunan ve gelecek başkan seçimlerinde Beyaz Saray için Johnson'a rakip çıkacağı söylenen Robert Kennedy atom silâhlarına sahip olmayan ülkelere karşı bu silâh-

ları ilk kullanacak devletin Amerika olmayacağını ilânını istemiştir. Ayrıca Kennedy, Güney Viyetnam Millî Kurtuluş Cephesinin müzakere masasına kabulünü ve Viyetnamda yapılacak seçimlerden sonra komünistlerin koalisyon hükümetine alınmasını teklif etmiştir. Kennedy'nin bu teklifi aydın ve politikacılar arasında taraftarlar bulmuştur.

Amerikanın Viyetnam savaşına müdahalesi artıkça bunun Amerikan toplumu içindeki tepkileri de büyüyecektir. Savaşın hızlanması ve genişlemesi ölü ve yaralı sayısının hızla artmasına sebep olacak, bu ise halkoyunda olumsuz tepkiler yaratacaktır. Amerikada yapılan son nabız yoklamaları Johnsonun yılbaşından bu yana halkın desteğini süratle kaybetmekte olduğunu göstermiştir. Bununla beraber, savaşın sürüp gitmesinin doğurduğu öfke ve bezginlikle Amerikanın savaşa bütün gücünü koyup işi bir an önce bitirmesi isteginin de mevcut olduğu anlaşılıyor. Bu maksatla Viyetnam'da atom silâhlarının dahi kullanılması gereği, eski Başkan Eisenhower tarafından ileri sürülmüştür. Öbür yandan sıkıntıda olan amerikan ekonomisi için Viyetnam savaşı bir kamçılama vazifesi görmektedir. Savaşın Amerikan ekonomisine «iyi geldiği»ni Amerikanın ileri gelen bazı yazarları ve Başkan Johnson'un kendisi açıkça ifade etmişlerdir.

Viyetnam savaşının az gelişmiş ülkelerin kaderi ve dünya barışı bakımından taşıdığı büyük önem dolayısıyla bu savaşın yükü sadece, ta Fransızlar zamanından beri devam eden uzun savaşlarla yıpranmış, yoksul Viyetnam halkının omuzlarına bırakılmamalıdır. Birleşmiş Milletler meseleye el koymalı, Amerikanın saldırgan politikasına karşı olduklarını bildiren Fransa, Sovyetler Birliği gibi dünya siyasetinde sözü geçen devletler daha enerjik davranmalı, 3. Dünya Devletleri daha etkili bir şekilde Viyetnam halkının dâvasını benimsemeli, barışçı, ilerici dünya kamuoyu sesini daha kuvvetle duyurmalıdır. Türkiye ise; tarihte ilk kurtuluş savaşı vermiş ve bugün hâlâ emperyalizmin sömürücü baskısı altında bulunan bir ülke olarak elbette Viyetnam halkının kurtuluş mücadelesini desteklemelidir. Hele geçen kış Başkan Johnsonun verdiği bir demeçte Türkiyeyi Güney Viyetnam ile aynı kategoride bir memleket olarak mütalaa etmiş olması, üzerinde önemle durulması gereken bir husustur. Amerikanın Viyetnam, Fransadan boşalan yeri alarak kendi yarattığı kukla Diem hükümetinin sözde daveti üzerine askerî müdahalede bulunduğu ve 1959'da Amerika ile Türkiye arasında, Türkiye'de «dolaylı tecavüz» hareketleri belirlediği takdirde Amerika'ya benzeri askerî müdahalelerde bulunmak hakkını tanyan bir anlaşma imzalanmış olduğu hatırlanacak olursa mesele büsbütün ehemmiyet kazanmaktadır. Türkiye kendi bağımsızlığını korumak bakımından da Amerika'nın Viyetnamda sürdürdüğü savaşa karşı kesinlikle vaziyet almalıdır. Oysa bugünkü iktidar, Amerika'nın Viyetnam politikasını haklı bulduğunu tekrar edip durmaktadır.

3. Dünya Devletlerinin Durumu

Son iki buçuk yılda emperyalizmin saldırganlığı yalnız Viyetnamda kendini göstermiş değildir. 3. Dünya Devletlerinde, özellikle 1965-66 yılında bir sıra hükümet darbeleri olmuş ve bu dünyanın başta gelen liderleri arasında bulunan kişiler politika sahnesinden birer birer silinmiştir. Bu darbelerde emperyalist devletlerin, özellikle Amerika'nın parmağı bulunduğu şüphesizdir. Nehru ölmüş, siyaset sahnesinden yokolmuştur, ama Hindistan o öldüğü için değil, eski bağımsız, hür sesini kaybettiği, Amerika'ya doğru kaydığı için liderlik mevkiini yitirmiştir. Sukarnonun başına gelenler ise

uzun ve hüzün bir hikâyesidir ki, emperyalist kuvvetlerin ve onların ajanlarının ağına düşen memleketlerin akıbetinin ne olabileceğini göstermesi bakımından bütün az gelişmiş ülkeler için bir ibret dersidir. Endonezya petrol rollerinin dünyanın en zengin petrol kaynakları arasında bulunuşu, anglosaksonların tuttuğu Malezya'ya karşı uzlaşmaz bir tutum takınışı, Batılılara kafa tutarak B. Milletlerden ayrılmaya kadar gidişi, Çin Halk Cumhuriyetiyle yakın dostluk ilişkileri kurması, esasen zıt kuvvetler arasında istikrarsız bir denge idaresi olan Sukarno idaresinin başını yemiştir. Bir milyon insan sorgusuz, mahkemesiz öldürülmüştür. Sukarno bütün gerçek yetkilerini kaybetmiş durumda, göstermelik olarak başta tutulmaktadır; tüm alaşağı edilmesi bir an meselesi gibi görünmektedir.

Bin Bella ve Nkrumah da siyaset sahnesinden silinmiştir. Birincisinin 1965 Haziranında tam İkinci Asya-Afrika Devletleri Konferansının Cezayirde toplanacağı sırada iktidardan devrilmiş olması her halde bir tesadüf eseri değildir. Nkrumah ise Gana'nın dışında uzun bir seyahata çıktığı sırada içte hazırlanan bir tertibe kurban gitmiştir. 3. Dünyanın eski önde gelen liderlerinden ancak Nâsır yerinde durmaktadır. Ona karşı da içerde Müsiüman Kardeşler eliyle dışarıda bir İslâm Fakti yapma teşebbüsleriyle tertipler hazırlanmaktadır. Ama bugünkü durum her ne olursa olsun uzun vadede emperyalistler emellerine ulaşamayacaklardır, çünkü tarihin akışını hiç bir kuvvet durduramaz.

3. Dünya Devletleri arasındaki bağların, dayanışmanın bir gevşemesi hali belirlemiştir. On yıl önce Bandung Konferansı sırasında görülen dayanışma ve beraberlik o zaman umulduğu gibi daha da gelişeceğine, tersine zayıflamış görünmektedir. Bu devletler anti-emperyalist, millî bağımsızlık platformu üzerinde birleşmeğe adanmışlar, ama bu kavramların muhtevası üzerinde, yani anti-emperyalist politikanın, bağımsızlığın nasıl gerçekleştirileceği, ne gibi şartları gerektirdiği konusunda bir anlaşmaya, hattâ açık seçik bir anlayışa varamamaktadırlar. Bütün bu toplumlar objektif şartların zoru ile devletçi bir yol tutmakta, devlet kapitalizmi ile sosyalizme götürecektir kapitalist-olmayan devletçilik arasında bocalamaktadırlar. Bu bocalamaya siyasi iktidarın niteliği sebep olmaktadır. Çünkü anti-emperyalist politika ve bağımsızlık ancak emekçi sınıfların siyasi örgütü olan sosyalist nitelikte bir partinin yönetiminde, kapitalist olmayan bir halkınma yolunun izlenmesi ile muhteva ve mesnet kazanır.

Bu devletlerde eski geleneksel toplum düzeninin artıkları henüz kuvvetini muhafaza etmektedir. Halk kütelleri gereği gibi uyanmış, bilinçlenmiş, politik bir güç olarak örgütlenmiş değildir. Yeni bağımsızlığına kavuşmuş memleketlerde devlet otoritesini elinde tutan, en büyük müteşebbis ve sermayedar durumdaki devleti temsil etmeleri dolayısıyla ekonomik hayata hâkim olan bir bürokratik tabaka gelişmektedir. Bu memleketlerin büyük meselesi, millî bağımsızlığa kavuşmak için giriştikleri kurtuluş hareketinin liderliğini yerli burjuvaziye veya küçük burjuvaziye kaptırmamak, bu kurtuluş hareketini açık seçik ve sağlam bir şekilde sosyalist doğrultuya oturtarak halk kütellerini bu yönde bilinçlendirip örgütlemek suretiyle kapitalist olmayan kalkınma yöntemini izlemektir. Sosyal yapının durulmuş, oturmuş olmayışı, belirli bir sosyal sınıfın duruma hâkim olarak kendi düzenini yürütememesi istikrarsızlıklara sebep olmaktadır, disiplinli ve örgütlü tek kuvvet olarak ordunun duruma el koymasına yol açmaktadır. Kongo'da, Dahomey'de, Orta Afrika Cumhuriyetinde, Yukarı Volta'da, Nijerya'da, Suriye ve Gana'da hükümet değişiklikleri hep askerî darbelerle olmuştur.

Bu özetlediğimiz olaylar üzücü, hattâ bir dereceye

kadar tehlikeli oluşumlara işaret etmekle beraber karamsarlığı haklı gösterecek nitelikte değildir. Çok çetin şartlar altında süratle kalkınmak zorunda olan bu toplumların gelişmesinin elbette dümdüz bir çizgi üzerinde, hiç dalgalanmadan, sarsılmalara yer vermeden, yağdan kıl çeker gibi yürümesi beklenemez. Her toplum gibi az gelişmiş memleketlerin iç çelişmeleri vardır ve oralarda da ilerici ve gerici kuvvetler çatışmaktadır. Emperyalistlerin müdahalelerine, gerici unsurları destekleyip tertipli darbeler ve işler hazırlamalarına rağmen ilerici akımlar yenilmiş hattâ gerilemiş değildir. Geneleksen toplum düzeninin artıkları tasfiye olunup bu toplumlarda yeni düzen kuvvet buldukça bugünkü safha ve zorluklar aşılacaktır. Kalkınma, ilerleme, kendi şartlarına özgü bir sosyalist yol arama çabaları devam etmektedir. İlerici, devrimci kuvvetlerin toparlamp yeniden hız bulma teşebbüslerinin milletlerarası bir belirtisi de ortaya çıkmıştır. Cezayirde Asya-Afrika Konferansı toplanamadı ama Ocak 1966'da Havana'da Üç Kıta Dayanışma Konferansı toplandı. Bu konferansın önemi özellikle iki nokta üzerinde toplanmıştır.

1 — Asya - Afrika ülkeleri ile Lâtin Amerika ülkeleri ilk kez açıkça anti - emperyalist ve anti - kapitalist bir platform üzerinde birleşerek bir konferans masasına oturmuşlardır.

2 — Konferans sadece resmî devlet temsilcilerini değil, millî kurtuluş hareketleri ve ihtilâlcî teşekküller temsilcilerini de içine almıştır; yani konferans az gelişmiş ülkelerin, devrimci, dinamik, sağlam güçlerini bir araya getirmiştir.

82 ülke temsilcilerinin yayınladığı Konferans Deklarasyonunda emperyalizme karşı toplu hareket zorunluğu belirtilmiş, Amerikan emperyalizmine karşı faal ve dinamik bir politika izlenmesi istenmiştir. Anti - emperyalizm ve millî bağımsızlık konusunda hassasiyet 3. Dünya Devletlerinin temel nitelikleri olmaktâ devam etmektedir.

T. İ. P. sinin görüşü odur ki; Türkiye'nin dünya ulusları arasında yeri 3. Dünya Devletleri safındadır. Geçerli bir dış politika, iktidarda olanların keyfine göre değil, bir ülkenin sosyal - ekonomik yapısına ve bu yapı bakımından dünya ulusları arasında gerçekten işgal ettiği yere göre tayin edilebilir. Türkiye ise bütün az gelişmişliği hâkim kapitalist ekonomiler tarafından sömürülme durumu ile objektif olarak kapitalist, emperyalist devletlerin safında değildir, tersine onlara karşı olan devletler kesimindedir. Türkiye, bu objektif gerçeğin bilincine varsa, bağımsız, anti - emperyalist bir dış politikaya dönse, hem dış politikada kendi dâvaları için 3. Dünya Devletleri arasında büyük destek kazanır, hem de 3. Dünyanın lider devletleri arasında yer alarak dünya politikasında etkili bir rol oynayabilir. Ama bunu toprak ağası ve komprador sınıflar ve onların partileri başaramaz. Türkiye, modern çağın ilk millî kurtuluş savaşını vermiş olmakla, az gelişmiş ülkeler arasında nisbeten daha gelişmiş ve gelişmeye elverişli durumda bulunmakla ve altı yüz yıllık devlet tecrübesi ile böyle bir liderlik için gerekli nitelikleri haizdir. Bu bakımdan, Türkiyedeki sosyalist hareketin ve T. İ. P. sinin Türkiye'nin sınırlarını aşan bir önemi vardır. T.İ.P. si iktidarı kazandığı gün Türkiye, ilk millî kurtuluş savaşını vermiş olmanın şerefine, doğru kalkınma yolunu, az gelişmiş ülkelere uygun sosyalist yolu ilk bulmuş ve gerçekleştirmiş ülke olmak şerefini de ekliyecektir.

Askeri Bloklar

Bu son devrenin ilginç ve önemli bir gelişmesi de askeri - siyasi blokların gevşemesi, çözülme alametleri

göstermesidir. En göze batan olay, Fransa'nın Nato'ya karşı tutumudur. Yakın zamanlara kadar Amerika, Fransa'nın davranışlarını onuruna düşkün bir generalin kaprisi, aşırı milliyetçiliğin bir ifadesi olarak görüyor veya öyle görmek ve göstermek istiyordu. Oysa krizin sebepleri daha derinlerdedir.

Bir kez; Nato ittifakı üye devletler arasında eşitlik esaslarına dayanan kolektif bir dayanışma ittifakı değildir ve entegre komutanlık Amerikalıların iddia ettiği gibi veya göstermek istediği gibi kolektif bir komuta değildir. Nato kuvvetleri gerçekte ortak bir komuta altında değil, tek bir kumanda, Amerika'nın kumandası altındadır. Amerika'nın yanında İngiltere, Fransa, İtalya gibi devletler dahi küçük ve zayıf kalmakta, Nato'da Amerika çok ağır basmaktadır. Nükleer silâhların tetiği de Amerika'nın elindedir. Karar ondadır. Bu sebeplerdir ki, Fransa, kara, deniz ve hava kuvvetlerini Nato'dan çekmekte, ikili anlaşmaları feshetmekte, üsleri tasfiye etmekte ve Nato Yüksek Komutanlığını Fransa'dan çıkarmaktadır.

İkincisi, Nato ittifakının yapıldığı zamanlardaki dünya şartları değişmiştir. Vietnam harbinin ve Nato nükleer silâhlanma projesinin sebep olduğu ihtilâfa rağmen Amerika ve Sovyetler Birliği arasında eski şiddetli gerginlik yatışmış, soğuk harp şiddetini kaybetmiştir. Askeri ittifakların devrini yaşamış olduğu görüşü rağbet kazanmaktadır. Amerika'da dahi bazı ileri gelen çevrelerde ve basında bu görüş ifadesini bulmaya başlamıştır. Buna göre Nato Sovyet genişlemesine karşı askeri bir ittifak olarak devrini tamamlamıştır. Artık amaç, Avrupa'nın iki hasım kampa bölünmüş olmasına ve soğuk harbe son vermek olmalıdır.

Üçüncüsü, De Gaulle Fransa'nın hareketinde Avrupa burjuvazisinin Amerikan burjuvazisine, Avrupa kapitalizminin Amerikan kapitalizminin hakimiyetine karşı bir direniş anlamı görmek yanlış olmaz. Avrupa burjuvazisi, millî hudutları aşarak Avrupa kıtası genişliğinde Avrupa kapitalizmini bütünleştirmek ve böylece kapitalizmine yeni ve geniş bir gelişme hamlesi yapma imkânı sağlamaktadır. Bütün çatışmalara, sürtünmelere rağmen Avrupa İktisadi Topluluğu (Ortak Pazar) bütünleşmeye devam etmektedir. Roma Andlaşmasında 1970 için öngörülen gümrük birliğinin gerçekleşmesi 1968 ortalarına alınmıştır, Fransa ile tarım ürünlerinin finansmanı konusunda çıkan derin ihtilâf bir anlaşmaya bağlanmıştır. Burada hemen işaret edelim ki, Avrupa'nın Amerika ile iktisadi münasebetleri gelişmelidir. Amerika, Avrupa ekonomisine büyük yatırımlar yapmış, özellikle kilit noktalarını tutmuştur. Bunun için Avrupa burjuvazisinin bir kısmı Amerikan kapitalistleri ile işbirliği ve ortaklık halindedir ve Amerika Ortak Pazarı desteklemekte, İngiltere'nin de bu topluluğa girmesini istemektedir. Bu bakımdan, Avrupa'da meydana gelecek iktisadi entegrasyonun ne dereceye kadar Amerikan ekonomisinin Avrupa'daki hakimiyetini güçlendirmeye yarıyacağı, veya tersine, ne dereceye kadar Avrupa kapitalizminin Amerikan ekonomisinden bağımsızlığını kazanmasına yol açacağı önemli bir soru olarak belirmektedir.

Dördüncüsü, General De Gaulle'ün giriştiği hareketin Avrupa kapitalizminin sınırlarını da aşan bir niteliği vardır. De Gaulle, Atlantikten Ural'lara kadar tek Avrupa fikrini ortaya atmıştır ve Almanya'nın birleştirilmesi meselesini daha geniş bir Avrupa çerçevesi içinde mütalâa etmektedir. Avrupa, iktisadî ve politik sistem farklarına rağmen bir çeşit bütünleşmeye doğru gidebilir mi? Hiç değilse barış içinde bir arada yaşamayı Avrupa çapında tam gerçekleştirebilir mi?

Fransa'nın davranışının hem Nato ittifakı, hem de Federal Almanya üzerinde derin etkileri olmuştur. Sov-

yetlere karşı bir askeri ittifak olarak ortaya çıkan Nato, birden bire Avrupa'nın birleştirilmesi aracı olarak ileri sürülmüştür. Son Nato tebliğinde, Avrupadaki bölünüşe son verilmesi, yeniden birleşmiş bir Avrupa ve Almanya meydana getirilmesi ittifakın başta gelen amacı olarak belirtildi. Nato bir çelişme içine düşmüştür. Bu değişiklik ne dereceye kadar esastan, gerçek yeni bir gelişmenin belirtisidir, ne dereceye kadar liderliği De Gaulle'e kaptırmamak kaygısından doğan bir taktiktir? Bu, zamanla anlaşılacaktır.

Bu yeni gelişmelerden Batı Almanya da etkilenmektedir. Şimdiye kadar Doğu Almanya'nın varlığını görmezlikten gelip sözünü bile ettirmeyen Federal Almanya politik çevrelerinden, Doğu Almanya'nın da Avrupa Birliğine ayrı bir devlet olarak üye olabileceği, Sovyetlerin askeri endişelerinin dikkate alınması gerektiği, hattâ Oder - Neisse sınır hattı konusunda fedakârlıktan çekinilemeyeceği yolunda sesler yükselmeye başlamıştır.

Batıdaki bu yakınlaşma eğilimi ve teşebbüsleri Doğu da yankılar bulmaktadır. İlk Romanya, ardından Macaristan askeri blokların tasfiyesi lüzumunu ileri sürmüşlerdir. Doğu Almanya, Polonya, Çekoslovakya ve Sovyetler Birliği daha ihtiyathırlıdır. Romanya Comecon ekonomik plânlamasında kendisine verilmek istenen yer kabul etmemekte, kendi sanayiini geliştirmek istemektedir. Her sosyalist ülkenin kendi işlerini dıştan müdahaleler olmaksızın tam bir özgürlükle kendisi yürütmesi tezini savunmaktadır. Sovyetler Birliği ve Doğu Avrupa ülkelerinin Batı ile ticarî, iktisadî, ilmi, teknik ve kültürel münasebetleri geliştirmek istedikleri öteden beri bilinmektedir. Sosyalist ülkeler kampında millî ve mahallî şartlara göre yeni uygulama yöntemleri aranması ve her memleketin sosyalizmi uygulamada hareket serbestliği ve bağımsızlık üzerinde ısrarı yeni ve önemli bir gelişmedir. On Dokuzuncu Yüzyılda, işçi sınıfının sınıf bilinci ve birliği milliyet sınırlarını aşacağı beklenirken, bugün millî farklar ve birlik daha ağır basmaktadır. Hiç şüphe yok ki Türkiye'de de sosyalizm Türkiye'nin kendi tarihsel şartlarına, millî özelliklerine uygun ve yüzde yüz bağımsız bir şekilde gerçekleştirilecektir. Bağımsızlık, milletlerarasında eşit ve özgür şartlar altında münasebetlerin geliştirilmesini, millî menfaatlere uygun işbirliği edilmesini red anlamına gelmez elbet.

Doğu Blokunda en büyük ve derin çatlak hiç şüphesiz Çin ile Sovyetler Birliği arasındaki ihtilâftır. Bu ihtilâf son zamanlarda daha da derinleşmiştir ve Çin gittikçe yalnız kalır görünmektedir. İlk zamanlar Uzak Doğu komünist partileri Çin'e meyilli görünürlerken son gelişmeler Çin'ilerin Kuzey Vietnam ve Kuzey Kore komünist partilerini kendi taraflarına çekmeye muvaffak olamadıklarını göstermektedir. Son zamanlarda Japon Komünist Partisi de Çin'e karşı vaziyet takınmıştır.

Sovyetlerle Çin arasındaki ihtilâfın ideolojik sebep ve izahları her ne olursa olsun, bu ihtilâfın temelinde kanaatimizce objektif şartlar yatmaktadır. Sovyetler Birliği esas sanayileşmesini tamamlamıştır. Şimdi amaç, ağır sanayi ihmal etmemekle beraber, tüketim malları sanayiinde, halkın hayat standardı konusunda en gelişmiş kapitalist ülke olan Amerika'yı geçmektir. Böylece Sovyetler, sosyalist ekonominin üstünlüğünü kesinlikle dünyaya ispat edebilecekleri kanısındadırlar. Sovyet görüşüne göre, bu başarıldığı gün, bütün dünyanın emekçi halk kütleleri ve özellikle Amerikan ve Avrupa işçi sınıfları gözünde kapitalizm itibarını kaybedecek, sosyalizmin üstünlüğü artık münakaşa götürmez olacaktır. Zaman kazanmak Sovyetler Birliği lehine, dolayısıyla sosyalizm lehinedir. Hedef yakınlaşmışken bir 3. dünya savaşı ile bu gelişmeyi bir kere daha gerilet-

mek akıl kârı değildir. Barış korunmalı, bir arada yaşama kuralı yürütülmelidir. Sovyet politikası böyle bir mantığa dayanır görünmektedir.

Çin ise sanayileşmenin, nükleer silâhlara sahip olmanın çabaları içindedir. Amerikan'ın, Çin'in gelişmesini kendisi için büyük bir tehlike olarak gördüğü ve bunu baltalamak isteyeceği kanısındadır. Vietnam savaşının aldığı son istikamet de Çin'in bu endişelerini kuvvetlendirmektedir. Diğer taraftan, bütün az gelişmiş ülkeler şu veya bu derecede emperyalizmin baskısı altındadır.

Gerçekten ortada zor ve çelişmeli bir mesele vardır: Bir dünya savaşından kaçınmak, bunu önlemeye çalışmak zorunludur. Ama az gelişmiş ülkeler de emperyalizmin pençesinden kurtulmak için çeşitli derece ve şekillerde millî kurtuluş mücadeleleri yapmak zorundadırlar. Bir üçüncü dünya savaşına yol açmadan, barış içinde birarada yaşama kuralını uygulayarak, emperyalizm az gelişmiş ülkelerden nasıl sökülüp atılabilir? Çözülmesi gereken sorun budur.

Kapitalist Dünyada Ekonomik Durum

Dünyamızın mevcut bloklarının dış ve iç politikalarını ekonomik yapılarına dayanan ilişkilerin tayin ettiği görüşündeyiz. Blokların toplumsal düzenleri, ekonomilerinden gelen nedenlerle birbirleriyle çelişir. Ayrıca, daha önceki bölümlerde belirttiğimiz gibi, Batı ve Doğu blokları içinde ve 3. Dünya devletleri arasında da gelişmeler vardır.

Türkiye az gelişmiş bir ülkedir. Hâlen Türk ekonomisine ve dolayısıyla politikasına hâkim olan gruplar ya da sınıflar kendi çıkar ve istekleri yönünden Türkiye'nin kapitalist yoldan kalkınmasını, Türk toplumunun genel amacı imiş gibi tescil ettirmek çabasındadırlar. Öyleyse biz Türkiye'nin iç ve dış politik durumunu anlayabilmek için öncelikle kapitalist blokun durumunu değerlendirmeliyiz. Aşağıda özet olarak bu blokun kendi içinde ve dışındaki gelişmelerine bu açıdan değineceğiz. Bunun için önce kapitalist blokun lideri durumunda olan Amerika'yı ele alacağız. Sonra ikinci sırada bulunan ve çıkarları bir bakıma Amerika ile çelişebilen İngiltere, Fransa, Almanya gibi öbür kapitalist ülkelerin durumuna değineceğiz.

Amerika

Bugün bir numaralı kapitalist ülke Amerikadır. Dünya sanayi üretiminde önde gelen bu ülke, sanayi üretimini sürekli olarak büyütebilmek, böylece iç istihdam hacmini yüksek tutmak ve Amerikan kapitalizminin sürdürülmesi için gerekli askeri tedbirleri almak zorundadır. Bunları sağlayabilmek, bir dünya hegemonyasını sürdürmek anlamına gelir. Çünkü sanayi üretimi için pazar bulmak gereklidir ve üstelik Amerikan sanayii için yerli ilkel madde kaynakları yetmemektedir. Hele Amerikan hegemonyası için askeri yönden stratejik denilen maddeler mutlaka devamlı olarak sağlanmalı ve kontrol altında bulundurulmalıdır. Ayrıca, kârlılığın iç yatırımlardan fazla olan dış yatırım alanlarını korumak ve bunlara yenilerini katmaya çalışmak kaçınılmazdır.

Yeni sömürgecilik de bundan başka bir şey değildir. Elbette ki bu zorunluklar birleşince bir dünya hegemonyası eğiliminden başka bir sonuç beklenemez. Gerçekten bugün Amerika dünya kaynaklarının % 60'ına sahiptir ya da onları kontrol etmektedir. Oysa Amerika'da dünya nüfusunun ancak % 6'sı yaşar. İşte Amerika'nın zenginliğinin sebebi. Ancak bu durum dünya nüfusunun 2/3'ünün açlık içinde olmasının da nedenidir. Amerikan kapitalizmi dünyaya karşı kendi mut-

luğunu savunmaktadır. Bu söylediklerimizle ilgili açıklamalar ve bazı rakamlar aşağıda sırası gelince verilecektir.

Bu tür bir ekonomik ve askeri düzenin sürdürülmesinin iki çeşit maliyeti vardır. Bunlardan biri Amerika dışında kalan kapitalist ülkelerin ve özellikle kapitalist yoldan gelişmeye çalışan az gelişmiş ülkelerin katıldığı maliyettir. Bu maliyet özellikle az gelişmişlerin ağırlığı ve bağımlılığıdır. İkinci maliyet ise bizzat Amerika'nın katlandığıdır; bunlar Amerika'nın insan ve diğer kaynak kayıplarıdır ki bu maliyet insanlığa ödetilen maliyet yanında hiçtir. Amerikan ekonomisinin sürekliliğini büyük askeri harcamalarla yürütmek zorunda olduğu açıktır. İşte bu harcamalar Amerikan ekonomisinin canlanması, gelişmesi için bir etken olabilirken, onu dengesizliğe iten bir neden de olabilecektir.

1. Sözü ettiğimiz harcamalar ekonomide talebi yüksek tutarak kârlılığı sürdürücü bir araç olmakla beraber, gelirler artarken — kaynakların gittikçe daha büyük bir kısmı askeri araç ve gereç üretimine tahsis edildiğinden — tüketim alanında talebi yeteri kadar karşılayacak mal ve hizmet bulunamayacaktır. Bu durumda, nisbi eksikliği duyulan bu gibi mal ve hizmetlerin fiyatları yükselbilecektir. Hâlen Amerika'da gözlemlendiği gibi. Fiyatların yükselmesi bir hadden sonra enflasyondan başka bir şey olmayacaktır.

2. Bir yandan fiat yükselişleri Amerikan ekonomisinin ihraç güçlüklerini sürüklerken, öte yandan Amerika'nın askeri dış taahhütlerinin gereği olarak yaptığı harcamalar da ödemeler bilançosunun açık vermesinde önemli bir etken olmaktadır. İşte, özellikle bu nedenle, Amerika dışarıya sürekli olarak dolar ve altın ödemek zorunda kalmakta ve böylece dolara güven azalmaktadır. General de Gaulle'ün Fransa lehine yararlanmak istediği Amerika'nın zayıf noktası da buradadır. Ve de Gaulle bu saldırıyı hâlen başarıyla yürütmektedir. Başta bir neden olarak görülen ödemeler bilançosu açığı sonra ekonomi üzerinde bir karşı-basınç yapmaktadır. Ödemeler bilançosu açığı yüzünden Amerika dışına altın çıkmakta ve böylece Amerika'nın altın rezervleri hızla erimektedir. 1950 yılında bu rezervler 30 milyar dolar civarındaydı. Oysa bugün - 17 milyar uzmanlarca kritik miktar sayılırken - 13 milyar doların altına düşmüştür. Bu ise, dolara olan güveni sarsmıştır. Uluslararası ödeme aracı olan doların yerine başka bir aracın konması isteği bu güvensizlikten doğmaktadır.

Eldeki istatistiklere göre Amerika'da tüketim malları fiyatları, özellikle Vietnam savaşı başladıktan sonra artış göstermiştir. Bu yılın başından bu yana yıllık artış oranı % 3.5 tur. Bilindiği gibi ekonomide bütün fiyatlar birbirine bağlıdır ve toptan eşya fiyatları hızla yükselmektedir. Nitekim, bu fiyatlar % 4.4 artmıştır. Bu artışlar belki bazılarında pek büyük görünmeyebilir, fakat ekonomideki kararsızlığın bir belirtisidir. Gerçi harcamalar sebebiyle 1963 ortalarından itibaren işsizlik azalmaktadır, (O. E. C. D. Main Economic Indicators, Mart 1966'ya göre) fakat bünyesel işsizlik - ki hâlen 3 milyon kadardır - azalmamaktadır. Bununla beraber sanayi üretiminde büyüme devam etmektedir: Öte yandan üretler sürekli artmaktadır.

Amerika dünya hegemonyası için savaş harcamalarını kısacağına arttırırken, daha doğrusu arttırma zorunluğu karşısındayken, enflasyon alârmına karşı esas çare kapitalist ekonominin harcamalarını kısımlamaktır. Fakat hangi harcamalar kısımlanmalıdır. Askeri harcamalar mı? Bunlar hegemonyayı savunmak için kaçınılmaz olduğuna göre önemli miktarda kısımlamaz. Enflasyonist gidişi durdurmak için öbür kesimlerde yapılacak kısımlar ise büyük ölçüde olmalıdır. Aksi halde

genel fiat yükselişi durdurulamaz. Oysa büyük ölçüde bir kısımla, Amerika gibi büyük talebe dayanan piyasa ekonomilerinin özelliği olarak kolayca durgunluğa sebep olabilir. Gerçekten de bir süreden beri bu yönde bir takım tedbirlere gidilmektedir. Ancak, faiz haddinin yükseltilmesi Federal Reserve Bank'ın kredilerinin azaltılması gibi tedbirler ekonominin harcama eğilimindeki artışı durduramamaktadır. Bu durumda daha sıkı tedbirlere gitmek gerekmektedir. Yukarıda söylenildiği gibi kılıcın öbür yüzü daha keskindir. Yani ekonomi kararlılık yerine nisbi bir durgunluğa itilebilir. Bu sebeple Economist dergisi Amerikan ekonomisinden «alt üst olan ekonomi» diye söz etmektedir (13 Ağustos 1966). Üstelik Amerika bir seçim arifesindedir. Mevcut askeri harcamalarla ekonomide büyüme hızı sürdürülürse (ki buna da kesin olarak bakılmamaktadır) uzmanlara göre enflasyon kaçınılmaz gözükmektedir. Hâlen bütçede başka kısımla yapma çareleri aranmaktadır. Unutmamalı ki sadece Vietnam savaşı gayrisafi millî gelirin (600 milyar dolar civarında) % 2 sine, yani 12 milyar dolara yakın bir kaynak harcamasına sebep olmaktadır.

Öte yandan Doğu Bloğunun ortalama gelişme hızının Batınkinden üstün olması da Batıyı, özellikle Amerika'yı, yerleştiği deniz aşırı ülkelerde daha sıkı tutunmaya, ekonomik bağlantılarına ilâve olarak askeri bağlantıları hiç değilse sürdürmeye, bazı kesimlerde de arttırmaya zorlamaktadır. Bu gidisteki bir ekonomide, az sayıda ya da tekeli firmaların hâkim olduğu piyasalarda, temel mallar fiyatlarında yükselmeler doğaldır. Nitekim Mr. Johnson'un karşı olmasına rağmen çelik firmaları fiyatları yükseltmişlerdir. Bu tür artışlar, gerçi Amerikan ekonomisinde işsizliği azaltmaya yarayabilir, ama öte yandan «maliyet enflasyonu» yaratacaklardır. Ne var ki, yukarıda da değindiğimiz gibi, bu eğilimler kapitalist bir imparatorluğun ölüm kalım savaşı içinde kaçınılmazdır.

İşte şimdi bu kaçınılmazlığı daha açık olarak göstermeye ve bu arada yeni emperyalizmi göz önüne sermeye çalışalım. Çöreceğiz ki emperyalist yayılma ekonomik olarak zorunludur. Üstelik bu yayılma da Amerika'nın askeri gücü tarafından korunmak zorundadır. Burada Amerikan ekonomisinin öbür gelişmiş kapitalist ülkelerle ve gelişmek isteyen ülkelerle olan ilişkilerine değinelim.

Büyük Amerikan firmalarının günümüzdeki koruyucu ekonomik ve politik güçleri, sanayi devrimi endüstricilerinin ve daha sonra finans kapitalini ellerinde tutarak ekonomiye ve politikaya hükmeden bankaların güçlerini çok aşmaktadır. Sözü ettiğimiz Amerikan firmalarının başlıca özellikleri şunlardır:

a. Geçen yüzyılda ve bu yüzyılın başlarında hâkimiyet bankaların elinde toplanmışken günümüzün Amerikan firmaları bu hâkimiyetten kurtulmuş, hattâ daha da ileri giderek bankaların kaynaklarını kontrol eder hâle gelmiştir.

b. Dev firmalar dış ülkelerde kurdukları ortaklık ve subelerle «çok milletli» firmalar haline dönmüşlerdir. Kendi ülkemizden örnekler: «Türk - Royal - Lâstik», «Mobil - Oil Türk Anonim Ortaklığı».

c. Bu firmaların dış yatırımlardan sağladıkları kârlılık oranı ülke içindeki kâr oranından daha yüksektir.

d. Üzerinde durulması gereken en önemli nokta ise şudur: Dış yatırımlardan elde edilen gelirler yatırım değerini çok aşmaktadır. O kadar aşmaktadır ki, Amerika'da bu firmaların yıllık yatırımlarının önemli bir kısmı bu dış gelirlerle finanse edilmektedir. İşte bunun için Amerikan ekonomisi «artık sermaye ihraç eden değil, aksine sermaye ithal eden» bir ekonomi olarak

nitelenmektedir. (Paul A. Baran, Paul M. Sweeney, R: Monthly Review, Mart 1966, ss. 21 - 26).

Dışarıya yatırdığından çok fazlasını geri getiren bu sermaye hareketi İkinci Dünya Savaşından, özellikle 1950 yılından sonra güçlenmiştir. Nitekim 1946'da dış yatırımların değeri 7.2 milyar dolar iken, 1961'de 34.7 milyar dolara varmıştır. 1950 - 61 döneminde dışarı doğrudan net sermaye yatırımı, toplam olarak 13.7 milyar dolar olduğu halde, aynı dönemde doğrudan yatırımlardan elde edilen gelir toplam olarak 23.2 milyar doları bulmuştur. Bu büyük kazanç ve yatırımların yıllara göre dökümü aşağıdadır (Esas kaynak: U. S. Department of Commerce, Survey of Current Business) :

Yıllar	Net doğrudan yatırım akımı (milyar dolar)	Doğrudan dış yatırımlar gelirleri (milyar dolar)
1950	621	1 294
1951	528	1 492
1952	850	1 419
1953	722	1 442
1954	664	1 725
1955	799	1 975
1956	1 859	2 120
1957	2 058	2 313
1958	1 094	2 198
1959	1 372	2 206
1960	1 694	2 348
1961	1 467	2 672
Toplam	13 708	23 204

Tabloda gerçek apaçtıktır: Amerika dışarıya yatırdığından kat kat fazlasını dış ülkelere kendisine aktarmaktadır. Öyleyse dışarda yatırım yapmak, dış ülkelerdeki gelişmeye katılmak değil de, oradan, özellikle gelişmemiş ülkelere Amerika'ya servet aktarılmasını sağlamak demektir. Gerçek sağlanan gelirlerin bir kısmı elde edildiği yerde tekrar yatırılmaktadır. Fakat bunun da amacı bir yandan «tatlı kâr» ları daha da arttırmak, öte yandan o ekonomiyi ve dolaylı da olsa o ülke politikasını kontrol etmektir.

Öte yandan Amerikan ekonomisinin bugünkü sanayi üretimini sürdürebilmesi önemli ölçüde dışarıdan sağladığı sanayi ilkel maddelerine bağlıdır. Üstelik Amerikan ekonomik imparatorluğunun savunması da büyük ölçüde dışarıdan ithal edilen stratejik maddelere bağlıdır (bu çeşit maddelerin üçte ikisi gelişmemiş ülkelere ithal edilmektedir.) Söz konusu maddelerin bu ülkelerdeki üretimi ise bazan kısmen, çoğunlukla da tamamen Amerikan firmalarının kontrolindedir. Bu durumda hem dış piyasaları, hem de tatlı kârlı dış yatırımları korumak, Amerikan politikasının birinci amacı olmaktadır. Çünkü Amerikan'ın yüksek hayat seviyesi, bu politikanın tam başarıyla yürütülmesine bağlıdır. O halde Amerikanın dış dünya ile ilişkileri, Amerikan kapitalizminin devamını sağlayıcı yönde olacaktır. Amerika'nın bu amaca yönelik davranışları Doğu Bloku tarafından sınırlanmaktadır. Doğu Blokunun varlığı mutlaka hatırda tutulmakla birlikte, şimdilik bir yana bırakılırsa, bu çerçevede içinde Amerika'nın çıkarları hem öbür kapitalist ülkelerin, hem de gelişmemiş ülkelerin çıkarlarıyla çatışmaktadır. Her ne kadar Amerika'nın çıkarlarını sağlamak üzere öbür ülkelerde, özellikle gelişmemiş ülkelerde kullandığı araçların çıkarları Amerika'nın çıkarlarına uygun düşmekteyse de, bu aracı - ortakların çıkarları hiç bir zaman buldukları ülke halkının çıkarları demek değildir. Bazı ülkelerde bu araçlar ve Amerika'nın bu araçlarla birlikte kontrol et-

tiği güç önemsiz gibi gözükebilirse de söz konusu bağlantıları Amerika'nın bütün dünya hegemonyası içindeki ilişkileri ile birlikte değerlendirmek daha doğru olur kanısındayız.

Amerika'nın ekonomik hegemonyası ve onu savunmakla görevli askeri hegemonya şebekesi az gelişmiş ülkelerde yerleşir ve daha da genişlerken, bu durumdan öbür başlıca kapitalist ülkelerin tedirgin olduğunu da görüyoruz. Nitekim Fransa, İngiltere, Batı Almanya ve Japonya gibi ekonomiler kapitalist yanlarıyla pazar ve ilkel maddeler peşinde koşarken, bir yandan Amerika ile, öte yandan da kendi aralarında gelişmeye düşmektedirler. Ayrıca Amerikan firmalarının ileri kapitalist ülkelerin her birinde mevcut büyük firmalarda yatırılmış geniş miktarda sermayesi vardır. Böylece bu ülkelerdeki Amerikan sermayesi hem kâr, hem de ekonomiyi kontrol etme olanağını elde etmiştir. Bu sakıncalardan korunmak için tedbir alanların başında Fransa gelmektedir. Görülüyor ki Amerika'nın emperyalizmi yapısından gelmektedir, yani zorunludur. Bunun en önemli sonucu savunma sisteminde düşükmektedir. Öyle ki, kapitalist ekonomilerin Doğu Blokuna karşı ortak bir savunma alanları bulunmakla birlikte, Amerika bir numaralı ekonomi ve savunma gücü olarak, kapitalist dünya adına asıl kendi milli çıkarlarını savunmak isteyecektir. Çünkü Amerika'nın bugünkü milli gelir seviyesini korumak, hattâ arttırmak ve istihdam seviyesini düşürmemek için deniz aşırı piyasaları ve sanayi ilkel madde kaynaklarını (petrol dahil) kontrol edebilmesi gerekli olunca, bunu Amerikan hegemonyası içinde milli açıdan bir bütün olarak düşünmek mantık gereğidir. Öyle ise kapitalist blokun savunması ile ilgili kararlarda Amerika ağır basmak zorundadır. İşte bu zorunluk Nato gibi kuruluşlar içinde ortaklar arasında temel çatlaklara sebep olmaktadır. Kısaca söylemek gerekirse, bu çatlakların temel nedeni kapitalist ülkeler arasındaki ekonomik gelişmedir. Çünkü genellikle bir kapitalist ülkenin bir piyasada, bir bölgede hâkimiyeti öbürünün zararına olmaktadır. Ancak dünya olaylarındaki bir gelişme, bütün kapitalistlerde milli geliri azaltıcı, istihdamı düşürücü bir etken olarak belirirse, o zaman ortak savunmada birleşebileceklerdir. Doğu Blokunun güçlenmesi, ya da az gelişmiş bir ülkenin ekonomik bağımsızlığını kazanmak için sosyalist yoldan savaşması (ki bizce bundan başka bir yol yoktur), kapitalist ülkelerden hiç birine ne pazar, ne de sanayi ve stratejik ilkel maddelerin kontrolü yönünden bir kazanç sağlar, tersine kapitalist blokun tümünü zarara uğrattır. İşte böyle bir durumda kapitalist ülkelerin hepsi, savunmada anlaşacakları gibi az gelişmiş ülkenin iç işlerine müdahalede birleşebileceklerdir. Bunun örneği Vietnam konusunda İngiliz İşçi Hükümetinin Amerika'yı desteklemesinde karşımıza çıkmaktadır.

Demek ki, Batı savunması gerçekte önce Amerikan hegemonyasını savunma niteliği taşımak zorundadır. Görünüş de fiilen böyledir.

İngiltere

Yukarıda belirtilen çerçevede içinde İngiltere yerini kendiliğinden almaktadır, ya da almak zorunda bulunmaktadır. Nitekim bu durum somut olarak son seçim kampanyası sırasında İngiliz politikasında tescil edilmiştir. Eski kapitalist bir dünya ekonomisi olan İngiltere ekonomisi bugün nisbeten küçülmüştür. Ayrıca bu ekonominin son derece hassas bir yapısı vardır. Tarihi olayların zoru ile baş rolü Amerika'ya devreden İngiltere'de seçimlerde ekonomik güç ve dolayısıyla savunma gücü tartışılmıştır ve bugün de tartışılmaktadır. Seçim sırasında ortaya atılıp partilerin tartıştığı en ilgi

gekici sorun şuydu: İngiltere'nin artık «Süveys'in doğusu» nda bir işi kalmış mıdır, oralara kadar uzanan bir savunmayı İngiltere yüklenebilir mi ve böyle bir tutum rasyonel olur mu? Hâlâ tartışılabilir bile, konunun ortaya çıkması bile, yukarıda söylediklerimizin bir doğrulamasından başka bir şey değildir. Eski «Güneş batmayan imparatorluğun» sterlin alanının doğu bölümünü savunmak Amerika'ya bırakılıyorsa, bunun anlamı açık değil midir? Nisbi olarak küçülmeden başka nedir bu?

İngiliz ekonomisinin hassaslığının nedeni bize şöyle gözükmektedir: Bu ekonomi öbür kapitalist ekonomilerden daha çok dış ekonomilere bağımlıdır. Oysa mevcut üretimi yürütmek ve gıda maddelerini sağlamak için gerekli ithalât öncelikle ihracat kapasitesine dayanmaktadır. Yani ihracat azalırca ithalât da azalacaktır. Bu ise içerde işsizlik demektir. Amerika, Almanya ve Fransa'nın bugünkü üstün seviyelerine henüz ulaşmamış oldukları bir dönemin hâkim ekonomisi olan İngiltere, bugün artık uluslararası piyasada bu üstün yerini koruyamamaktadır. Oysa içerde örgütlenen işçiler politik ve ekonomik bir güç olmuştur. Bu güç, ücretlerin sık sık artırılmasını sağlayacak duruma ulaşmış olduğundan, ücret artmaları yaşlı ekonomide devamlı bir enflasyona yardımcı olmaktadır. İngiltere'nin ihracatı ve sağlayabildiği krediler, ithalâtının ve İngiltere'nin dış bağlantılarının (askeri bağlantılar dahil) finansmanına yetmemektedir. Bu da ödemeler bilançosu dengesizliği ya da açığıdır. Başka bir deyişle sterlinin değerini kaybetmesidir. Sık sık ortaya atılan devalüasyon söylentilerinin nedeni de budur. Öte yandan İngiltere'nin savunma harcamaları sürekli olarak artmıştır. Bu da devamlı enflasyonun diğer bir sebebidir. İşte bu hassas ekonomide enflasyonu önleyici tedbirlerin alınması ve ihracatın artırılması ancak işsizlik pahasına sağlanabilmektedir. Dünya piyasalarında kapitalist ile kapitalist ve kapitalistle sosyalist devletler arasındaki çatişmalarda değişiklikler oldukça, içerde de işçiler sömürülmeye karşı ücret artışlarına gidebildikçe dışa bağlı bir ekonominin kararlı bir büyüme geçemeyeceği açıktır. Bugün Avrupa'nın en yavaş büyüyen ekonomisi İngiliz ekonomisidir; yatırımlar yetersizdir. Sanayi ürünlerinde artış öbür başlıca Avrupa ülkelerinin gerisindedir; ücretler verimlilikten daha hızla artmaktadır. İşsizlikte 1964 ortalarından sonra önemli bir azalma olmamıştır. Oysa fiatlarda yükselme devam etmektedir. İthalât ihracatın sürekli olarak üstünde seyretmektedir (O. E. C. D. Main Economic Indicators)

1956 Süveys hareketinin gösterdiği gibi ekonomik imparatorluğunu silâhî tehdit politikasıyla yürütecek büyük güç, İngiltere'nin elinden tarihi olarak çoktan alınmıştır. Öyle ise bu ekonomide mevcut hassas mekanizma zorlanamayacaktır. Gerçi İngiltere İngiliz Milletler Topluluğu (Commonwealth) ve sömürgeleriyle yine de bir ekonomik birlik görünüşündedir. Fakat bu bağlar yeterli ölçüde kuvvetli değildir. Nitekim İngiliz radikallerinden ve İngiliz Milletler Topluluğunun beyaz ırktan olmayanlarının çoğundan Rodezya sorununun çözümü için kesin tedbir istekleri gelmektedir. Oysa İngiliz ekonomisi Rodezya'ya hâkim beyaz azınlıkla bozuşmayı göze alacak biçimde harekete katlanabilecek durumda değildir. Çünkü İngiltere ancak İngiliz Milletler Topluluğu içinde kapitalist, yani kendi istediği yönde gelişme eğilimindeki ekonomilerle işbirliğini kendi çıkarına uygun görür. Buna karşı eğilimdeki beyaz ırktan olmayan milletlerin ekonomik gelişme çabalarını desteklemez. İngiliz Milletler Topluluğuna dahil milletler yavaş yavaş asıl bağımsızlığın ekonomik bağımsızlık olduğunu öğreneceklerdir.

İngiliz ekonomisinde harcamaları kısarak ihracatı

arttırmaya, ödeme bilançosu üzerindeki basıncı azaltarak sterlini kurtarmaya çalışan işçi hükümeti özellikle savunma masraflarını azaltmaya, kredileri daraltmaya ve «işçi ücretlerini dondurmaya» çalışmaktadır. Özellikle sonuncu tedbir, İşçi Partisi içinde sol kanat ile bir çatışmaya sebep olmaktadır. Sterlini kurtarmak için kredilerin ve ücretlerin dondurulması, hükümetin dış harcamalarının, özel dış yatırım harcamalarının ve İngiliz turistlerinin giderlerinin kısılması yoluyla İşçi Hükümetinin giriştiği ekonomik tedbirlerin, öte yandan büyük çapta işsizliğe sebep olacağı tahmin edilmektedir.

Yine İngilizlerin deyimi ile «İngiliz ekonomisi hastadır»; hem de uzun süredir devam eden ve tamamen kurtulunamayacak bir hastalık ekonomisinin yapısında mevcuttur. Böyle bir ülkenin dış politikası, ekonomik dengesizliği artırıcı yönde olmamalıdır. Öbür ülkelerin İngiltere'den bekledikleri, İngiltere'nin hastalığını artırıcı yönde olursa, İngilizler böyle bir politikayı uygulamaya yanaşmayacaklardır. İngiltere her zaman ekonomik çıkarlarına uygun düşen ilişkilerden yana olacaktır. Gelişmemiş ülkeler ise ancak İngiltere için pazar olarak kabulürse ve kaynaklarından İngiltere'yi yararlandıracak yönde hareket ederlerse destek bekleyebilirler; aksi halde bu destek kendilerinden esirgenecektir.

Almanya

Herr Erhard'ın ekonomik gelişme döneminin sonu gelmektedir. «Sosyal serbest piyasa ekonomisi» denilen sistem ancak Alman işçilerinin sırtında parlak günlerini idrak ettikten sonra, şimdi gittikçe soluk bir renk almaktadır. Oldukça ucuz emeğe dayanan bir maliyet düşüklüğü ile Alman ekonomisi dış piyasalarda rahat sürüm yapabilen bir ihracat ekonomisi olmuştur. Piyasa genişletilebildiği sürece ekonomi gelişmiş, üretim kapasitesi artmıştır. Halen devam eden yabancı ucuz işçi talebinin asıl amacı, emek arzını arttırarak ücretlerde düşüklüğü sağlamaktır. Fakat Alman işçileri nisbi refahlarını arttırmak için devamlı ücret zamları istemektedir ve bunu koparmakta Sosyal Demokrat Parti'den yardım görmektedir.

İngiltere'de olduğu gibi Almanya'da da ücretlerle yararına bir sosyal politika, nisbi bir denge içinde, ancak kapitalizmin iç gelişmelerinden doğan sorunların az gelişmiş ülkelerin sırtına aktarılabilirdiği sürece mümkün olabilmektedir. Bununla beraber, daha önce de değindiğimiz gibi, ücret artışları yine de maliyet enflasyonuna sebep olarak, öbür kapitalist ülkeler karşısında rekabet olanağını azaltmaktadır.

Nitekim 1960'dan bu yana ücretler verimlilikten daha fazla artmış, özellikle 1963'ten sonra ücretler daha yükselmiştir. 1960 yılına göre artış 1965 sonunda % 50 - 60 kadar olmuştur. 1966 yılının ilk altı ayında verimlilik % 4 arttığı halde ücretler % 8.5 artmıştır. Bu eğilime karşı çok sıkı tedbirler alınmadığı, ekonomiye müdahale edilmediği taktirde, Almanya'nın ihracatı yavaş yavaş rekabet sınırları dışına çıkacak ve İngiltere'nin «sürünge enflasyon» una benzer bir oluşum gösterecektir. Bunun açık belirtileri ile Dr. Erhard artık karşılaşmış bulunuyor.

Almanya deniz aşırı yatırımlarla, kredilerle, kendine pazar, «ekonomik alan» bulmuş, çeşitli dış bağlantılara girişmişti. Yukarıda anlattığımız nedenle Alman ekonomisi mevcut dış bağlantılarını yerine getiremez duruma düşmektedir. Nitekim maliyetlerdeki artış sonucunda fiyatların yükselmesi ihracat artışının hızını kesmiş, özellikle 1963 yılından sonra ithalât ihracattan daha büyük hızla artarak aradaki ihracat fazlası farkını çok azaltmıştır. (O.E.C.D. Main Economic Indicators).

1965 yılında ihracat fazlası 100 milyon dolara düşmüştür. Halbuki Almanya'nın dış bağlantıları için 1965'de 1.5 ile 1.75 milyar dolar arasında bir fazlaya ihtiyaç vardı. Bu açıkça büyük bir ödemeler bilançosu açığıdır. 1966 yılında bu açık azalsa da, kapanacağı sanılmıyor. İşte bu koşullar içinde Dr. Erhard eski ilkelerinden yavaş yavaş vazgeçmektedir. Enflasyon ve ihracat tikanıklığı korkusu ile krediler daraltılmaktadır. Bu tedbirler ekonomiyi bir duraklamaya doğru itmektedir. Reeskont haddi Mayıs ayında yükseltilmiştir. Halen bir yandan bütçede giderlerin azaltılmasına çalışılmaktadır. Öte yandan Parlamentoda (Bundestag'da) Federal Devletlerin (Laender) ekonomik haklarını merkez (Bonn) lehine kısıtlayıcı bir kanun görüşülmektedir (Eylül 1966). Böylece gerek kamu harcamalarında, gerek krediler üzerinde daha sıkı merkezîyetçi bir tutuma geçilmektedir. Alman ekonomisinde denge sağlamak için yapılan çabalar Dr. Erhard'ın eski ilkelerinden farklıdır. Alman dış politikasının finansmanı, büyük ölçüde, fiatları durdurmaya ihracatı arttırmaya ve ödemeler bilançosunda fazlalık sağlamaya bağlıdır. Oysa Almanlar eski ekonomik eğilime göre ve zorunlu olarak Afrika'da, Orta Doğuda, hattâ Uzak Doğuda yeni ekonomik bağlantılara girmişlerdir. Bunları sarsıntısız karşılayamayacak bir hale gelen Dr. Erhard'ın eskiden beğenmediklerini yapar hale düşmesi, Hıristiyan Demokrat Partinin büyük ölçüde huzursuzluğu Alman ekonomisinin yarını için yeterli bir göstergedir. Kısaca Erhard dönemi sona ermektedir. Alman ekonomisinde büyüme hızında bu yıl düşme beklenmektedir.

O halde İngiliz ekonomisi gibi Alman ekonomisi de ülkenin dış ilişkilerinde ağır basabileceği sağlam bir durumda değildir. Gelişmemişlerin artan ihtiyaçları karşısında Alman ekonomisinin kısılan fonları, ilişkilere ancak gelişmemişler aleyhine bir yön verebilir. Nitekim, öbür kapitalist ülkeler gibi Almanya da konsorsium kanalıyla kredi verirken, kredilerin Almanya'da kullanılması şartını ileri sürmektedir. Yazık ki, kapitalist yoldan gelişme olanakları esasen tıkanmış gelişmemiş ülkeler (Türkiye gibi) kredi verenin ağır şartlarına boyun eğmek zorunda kalmakta, böylece kapitalist sistemin tuzağına düşmektedirler.

Almanya'nın durumunu gözden geçirirken kısaca değinilmesi gereken bir nokta da şudur: Amerikan yatırımlarının en yoğun olduğu gelişmiş ülkelerden biri Almanya'dır. Bu yoğunluk o dereceye varmış ve olumsuz etkilerini öylesine duyurmaya başlamıştır ki, bu ekonomik baskı değişik çevrelerde kaygı uyandırmaktadır.

Fransa

İngiltere'nin, İngiliz Milletler Topluluğu ve sömürgelerinde yaptığı gibi Fransa da kendi olanakları içinde eski sömürgeleri ile ekonomik bir bütün olma çabası içindedir. Gelişmemiş ülkelere yardım, ya da kredi söz konusu olduğunda genellikle bu alan içinde kalmaktadır. Ekonominin gereklerine bağlı olan dış politika, bu gibi ülkelerde sarth olarak verilen kredilerle yürütülmektedir. Temel şart verilen kredilerin, krediyi veren ülkede kullanılmasıdır. Kısaca dış krediler pazar yaratmanın zorunlu bir aracıdır. Elbette Amerika'nın dış yatırımlarından sağladığı büyük gelirlerin daha küçük çapta olanını (İngiltere'nin de yaptığı gibi) dış yatırımlarla Fransa da sağlamak ister. Fransız ekonomisi Alman ve İngiliz ekonomisi kadar gelişmiş sayılmamaktadır. Ancak bugün gelişme hızının Almanya ve İngiltere'de düşeceği sanılırken, Fransa'da artması beklenmektedir. Ayrıca Almanya ve İngiltere'nin tersine fiatlarda fazla bir yükselme umulmamaktadır. Sanayi üretiminde artış 1963 ortalarından beri devam etmektedir. Dış ticaret yolu-

la sağlanan rezervler artacaktır. İşsizlik de 1965 sonlarından itibaren azalmaktadır. Fransız ekonomisinin nispeten olumlu bir yolda gelişmesi, ancak onun eski sömürgeleriyle ekonomik bağlantılarını daha da güçlendirmesine yardım edecektir. Böylece Fransa ekonomik gücünü Avrupalı rakiplerine yaklaştırmaya çalışacaktır.

Başlıca kapitalist ülkeler için yaptığımız bu değerlendirmeler, dünya politikasında kapitalist eylemin ipuçlarını verebilir. Örneğin, Ortak Pazar konusunda Fransa, Almanya ve İngiltere arasında beliren çelişmelerin nedenini bu değerlendirmelerden çıkarabiliriz. Hattâ Sovyet Rusya'nın karşı oluşu bir yana, iki Almanya'nın birleşmesine Batılıların da neden pek yanaşmadığını, neden «yeni zengin» denilen Almanya'nın Fransa'yı aşan ekonomik gücü karşısında, Fransa'nın Ortak Pazarın tam bir ekonomik ve politik bütünlüğe kavuşturulmasına engel olduğunu bu gelişmeler yeterince açıklamaktadır. Hattâ de Gaulle'in «Urallara kadar Avrupa» hayali bir yerde daha büyük bir Avrupa düşüncesiyle, Fransız çıkarlarıyla çatışan Amerika'ya meydan okuma anlamını taşımaktadır. Ayrıca daha büyük Avrupa'yı öne sürmekle de Gaulle, iki Almanya'nın birleşmesi sorununu bir kenara itmektedir. Çünkü yarın bir Almanya'nın ekonomisinden çekinen de Gaulle birleşmiş bir Almanya'nın Avrupa ve dünya ekonomisindeki yerinin daha büyüyeceğine muhakkak gözüyle bakmaktadır. Öte yandan bu büyümeyi İngiltere de istemiyecektir. Esasen Alman ekonomisi, dışa bağlı İngiltere için bugüne kadar da tehlikeli bir rakiptir. İngiltere kendi milletler topluluğu ve öbür «sterlin alanı» (İskandinav ülkeleri) ile olan ilişkilerini sarsan Ortak Pazar karşısında, ya onu parçalamak ya da bu birliğe girmek şıklarından birini seçecektir. Parçalamaya gayretleri başarılı olmamıştır; fakat girme lehindeki eğilimle sterlin alanı arasındaki uzlaşmanın nasıl sağlanacağı düşünülmektedir. İngiltere kendine karşı görünen Ortak Pazara girerse, onu kontrole çalışacaktır; hele Alman ekonomisinin rekabet gücünün azaldığı görüldükten sonra. Ancak, İngiliz ekonomisinin katılacağı bir Ortak Pazarı Fransa istemiyecektir. Bunu Almanya'nın istediği de şüphelidir. Öte yandan Amerika, bütün bu ülkelerdeki sermayesiyle esasen Ortak Pazar'ın içine sağlam kollar salmıştır.

Hem Avrupa ülkeleri, hem Amerika, kendi milli çıkarları için daha fazla pazar, daha fazla sanayi ilkel maddeleri kontrolü peşinde koşarken, kapitalist yoldan gelişmek isteyen az gelişmiş ülkelerin kaderi açıklık kazanmaktadır. Büyük kapitalist güçlerin çatışır görünen çıkarlarına rağmen, gelişmemiş ülkelere karşı tutumları kapitalist ilişkiler içinde birbirine benzemektedir. Şöyle ki:

1) Az gelişmiş ülkeye şu şartlar altında kredi verilebilir: Yeterli fon varsa, verilen kredi kapitalist ülkenin iç yatırımlarından fazla bir gelir sağlayacaksa (yani yüksek faiz ve uzun olmayan vade), ya da kredi alan ülkeyi pazar haline getirecek şartlar kredi anlaşmasına konulabilecektir.

2) Az gelişmiş ülkeye doğrudan yatırımlar da şu şartlarla yapılabilir: Kârlılık gelişmemiş ülkelerde daha fazla ise, özellikle anavatan sanayiine ilkel madde sağlayacak kesimlere yönelerek kesimleri kontrol altına alabilecektir. Burada söz konusu olan kârlılık, yatırım yapan «milletlerarası» kapitalist firmaların bütün dünya ülkelerindeki tüm yatırımları açısından ele alınmalıdır. Yani bir gelişmemiş ülkede yapılan yatırımda (yalnız başına) kârlılık küçük gözükülebilir; oysa bu kaynağın kontrol altına alınması dünya ölçüsünde kârlılığı artırabilir.

3) Verilen krediler geri alınabilmeli ve büyük kâr-

lar uğruna yapılan yatırımlar savunulabilmelidir. Yani Doğu Blokuna karşı tedbir alabilmek için gereken askerî, politik tüzimler elde edilmiş olmalıdır.

Bunları sağlamak, kapitalist sistemin yaşamasını sağlamak demektir. O halde az gelişmiş ülkeler yabancı sermayeye dayanarak kapitalist yoldan kalkınmak isterlerse, bu şartlara razı olmalıdırlar. Ama razı oldukları taktirde de sonuç gerçek bir kalkınma, sanayileşme olmayacaktır; yani sömürgeciliğin ağı içinde, hâkim kapitalist ekonomilerin birer uydusu olmaktan kurtulamıyacaklardır. Yoksa, insanlık, kardeşlik v. b. gerçektir romantik ilişkileri kapitalist bir ekonomiden beklemek, bir aldanmadan başka birşey değildir. Türkiye'nin bugünkü durumu böyle bir aldanmanın, daha doğrusu aldatılmamanın açık örneğidir.

Türk Dış Politikası

Türkiye'nin dış politikası meselesine gelince, bu politikayı dünyadaki genel durum ve gelişmeler çerçevesi içinde değerlendirmek gerekir. Dünyadaki hâkim gelişmelerden birinin ve başlıcasının milli kurtuluş hareketlerinin güçlenmesi ve bağımsızlığa kavuşan eski sömürge ulusların çoğalması olduğuna işaret etmiştik. Yine işaret etmiştik ki, siyasi bağımsızlığa kavuşmak yetmiyor, tam bağımsız olabilmek için yeni-sömürgeciliğin boyunduruğundan da kurtulmak, hızla sanayileşip kalkınarak ekonomik bağımsızlığı da kazanmak şarttır.

Türkiye, milli kurtuluş savaşını başarıya ulaştırıp siyasi bağımsızlığını cihana kabul ettirdikten sonra köklü dönüşümlerle sosyal yapısını değiştirmedikçe, sanayileşmesini başaramadığı, ekonomik yeterliğe ve bağımsızlığa kavuşmadığı içindir ki, son yirmi yıl içinde siyasi bağımsızlık ve egemenlik haklarından da tavizler vermek durumuna düşmüş ve siyasi, askerî, ekonomik alanlarda Amerikanın nüfuzu altına girmiştir. 30 Ağustos zaferinden kırk üç yıl sonra, bugün, değişik bir şekilde de olsa yine bir milli kurtuluş hareketi içindeyiz. Bugün düşman, ordularıyla gelip silâh gücüyle memleketi istilâ etmiş değildir. Anlaşmalarla, yardım şeklinde yemlikler vererek gelmiş, Türkiye'nin toprak bütünlüğünü bozan üsler, radar şebekeleri, hava alanları şeklinde imtiyazlı, Türkiye Cumhuriyeti kanunlarına tâbi olmayan bölgeler elde etmiştir. Bütün devlet dairelerine uzman adı altında ajanlarını sokmuş, hattâ bunları köylere kadar göndermiştir. Kendi posta teşkilâtını, radyo şebekelerini kurmuş, gümrükten muaf mallar ithal ederek askerî-ticari satış müesseseleri açmıştır. Gizli haber toplama faaliyetleri ve teşkilâtının yanı sıra, sözde ilmi anketlerle memleket hayatının ve meselelerinin her kesimine burnunu sokmuştur. Petrollerimize el atmış, madenlerimize göz dikmiştir. Yerli burjuvazi ile sermaye ortaklıkları kurmuş, kredilerle hem komprador burjuvaziyi, hem de toprak ağalarını kazanmıştır. Bu yabancı kuvvet - Amerika - Türkiye'nin iç politikasına da tesir eder duruma gelmiştir. Öteki 3. Dünya devletlerinde olduğu gibi bizde de gerici unsurları, hareketleri tutmakta, el altından desteklemektedir. 1965 Şubat ayında yer alan hükümet değişikliğinde dahi Amerika'nın parmağı olduğundan şüphe ettirecek belirtiler vardır.

Türkiye'deki Amerikan ve NATO üsleri Türkiye'yi kendi iradesi dışında, haberi dahi olmadan bir üçüncü dünya savaşına girmek ve atom başlıklı füzelere hedef olmak tehlikesi içinde bulundurmaktadır. Bütün bu şartlar Türkiye'nin bağımsızlık ve egemenlik haklarını temelden ihlâl ettiği gibi ulusumuzun doğrudan doğruya hayatını, bekasını tehdit etmektedir.

Son iki buçuk yıl içinde dış politika alanında mey-

dana gelen en büyük değişiklik, Türkiye'nin bu bağımlı ve tehlikeli durumunun halkoyunca ilk defa anlaşılması ve memlekette bir ikinci milli kurtuluş hareketinin başlamasıdır. Halkoyunda ve memleketin ilercisi, sağlam güçlerinde bu anti-emperyalist ve anti-Amerikan bilinçlenme ve direniş 1964'de Kıbrıs buhranı ile başlamıştır. Kıbrıs meselesinde Türkiye kırk üç yıl önce savaştığı aynı emperyalist kuvvetleri karşısında bulmaktadır: Anglosakson emperyalizmi ve onun hizmetinde olan Yunan burjuvazisinin Megalo-İdea özlemi ve bunu gerçekleştirme teşebbüsü. Bir farkla ki, anglosakson emperyalizminin lideri bu defa İngiltere değil Amerikadır. Türk dış politikasının içine düştüğü çelişmeye bakın ki, Kıbrıs meselesinin halinde bu karşı kuvvetlerden, genellikle Amerika'dan medet umulmaktadır.

1964 yılı yazına kadar dış politikada muhalefet ve iktidar partileri daima birlik ve beraberlik halinde idiler. Dış politika ve ona bağlı olarak askerî konular âdetâ dokunulması yasak konulardı. 1960 öncesi devresinin muhalefetle iktidarın en keskin şekilde çatıştığı zamanlarında bile dış politika meseleleri tartışma ve çekişme dışı bırakılırdı.

Dış politikadaki bu donmuşluk ve kalıplaşmışlık 1964 yılında Kıbrıs buhranı ile ilk defa çatladı. O yılın yazında Türkiye Kıbrıs'a askerî müdahale teşebbüsünde bulununca karşısında doğrudan doğruya Amerikayı buldu. Amerika ile askerî yardım anlaşmasının imzalandığı 1947 yılından bu yana ilk defa olarak Türk hükümetiyle B. A. Devletleri hükümeti Türkiye için çok hayati olan bir meselede karşı karşıya gelmiş olduklar.

Amerikan 6. Filosu Kıbrıs önlerinde yer aldı, Güneydeki Amerikan ATAS rafinerisi jetlerimize gerekli yakıt teminini reddetti. Başkan Johnson zamanın başbakanı İnönü'ye diplomatik protokolun gerektirdiği usluba uymayan sert bir mektup gönderdi. Mektupta üç önemli nokta vardı: (1) Amerika'ya haber verilmeden Kıbrıs'ta bir teşebbüse geçilemezdi. (2) 1947 Askerî Yardım Anlaşması uyarınca Türkiye'ye verilmiş silâhlar Amerika'nın izni olmadan kullanılamazdı. (3) Türkiye'nin Kıbrıs müdahalesi Sovyetlerin Türkiye'ye karşı harekete geçmesi neticesini doğurursa, Nato müttetikleri bu durumda Türkiye'ye yardım edip etmemeyi düşünürlerdi.

Amerika'nın bu hareketi ve gönderilen mektup Türkiye'nin kendi silâhlı kuvvetlerini kendi politikasına göre dilediği gibi kullanmak yeteneğini ne derece kaybetmiş olduğunu gösteriyor ve Nato'nun Türkiye'yi herhangi bir muhtemel Sovyet taaruzuna karşı otomatik olarak koruduğu efsanesini yerle bir ediyordu.

T.İ.P. si Kıbrıs meselesinde Türkiye'nin Anglosakson emperyalizminin oyununa getirilmiş olduğunu, bağımsız, belirli bir politikadan yoksun olan hükümetin bu konuda defalarca görüş ve davranış değiştirdiğini Genel Yönetim Kurulunun 10 Mayıs 1964 günlü Bursa toplantısında Genel Başkanımızın açılış konuşmasıyla belirtmişti. Bu konuşmada B. M. ler silâhlı kuvvetlerinin adada pasif durumda kalmamasının temini, kanlı olaylara son verilmesi ve Kıbrıslı Türklerin can ve mal emniyetine, insanca yaşamının şartı olan temel haklarına kavuşturulmaları istenmiş, fakat bütün bu işlerin «ancak Kurtuluş Savaşı Türkiye'sinin vazgeçilmez temeli olan «Millî Misak» ışığı altında yürütülen, kişiliği olan bir politika ile» başarabileceği ifade olunmuştur.

Türk hükümeti ise kişiliği olan, Milli Kurtuluş Savaşı Türkiye'sinin politikasına uygun bir dış politika anlayış ve uygulanmasından çok uzaktı. Gelmiş geçmiş hükümetlerden hiç biri, İngiltere ile Amerika'nın Kıbrıs meselesinde kendi hayati menfaatleri icabı Rum ve

Yunanlıların tarafını tutacaklarını, Enosis'e taraftar olacaklarını bir türlü anlamamış veya anlamak istememiştir. Kıbrıs'da İngiliz üslerinin bulunması, Adanın Yunanistan'a ilhaki yolu ile Nato içine alınması Orta Doğu'daki İngiliz ve Amerikan menfaatlerinin savunulması bakımından onlar için birinci derece önemlidir. Bu kadar temel bir menfaat hesabının işe karıştığı bir meselede dostluk adına serzenişlerde bulunmakla İngiltere ve Amerika'nın etkilenebileceklerini sanmak ve onlardan Türkiye lehine bir çözüm şekli beklemek politik anlayışsızlığın şaheser bir örneğidir.

Yukarıda sözünü ettiğimiz 1964 yazı buhranından bir kaç ay önce, ilkbaharda, zamanın Başbakanı İnönü anglosaksonlardan ümit kesmeye başladığının ilk belirtisini «Time» dergisinde çıkan bir demecinde göstermiş, Türkiye'nin yeni bir dünyada yerini alabileceğini ifade etmişti, ama demecin üzerinden 24 saat geçmeden bir geri dönüş yapmak lüzumunu da duymuştu. 1964 yazında Başkan Johnson'un mektubuna İnönü'nün gönderdiği cevap o zamanki basında aynı usluapta sert bir karşılık olarak nitelenmişti. Oysa 1966 Ocak ayında açıklanan metin mektubun şikâyet ve sızlanmalarla dolu olduğunu, Amerika'ya danışılmaksızın bir teşebbüse geçilmediği hususunda izahat ve teminat verildiğini gösteriyordu. Yalnız bir hususu İnönü haklı olarak belirtiyordu: Bir Sovyet müdahalesi karşısında Nato mütefrikleri Türkiye'ye yardım edip etmemeyi düşüneceklerse Türkiye'nin Nato tarafından korunması nerede kalıyordu?

Kıbrıs'a askeri müdahalede bulunma teşebbüsümüzün önlenmesinin ve bu meselede Türkiye ile Amerika'nın karşı karşıya gelmesinin memleketin iç ve dış politikasında ve halkoyunda derin yansımaları oldu.

1 — Yukarıda da işaret ettiğimiz gibi dış politika da donmuşluk çatlamış, ilk defa olarak tartışılabilir bir konu haline gelmiştir. O tarihten sonradır ki Türkiye'nin tamamen tek taraflı bir uydu politikası gütmeye başlamış, «Kişiliği olan bir dış politika» deyiminin başının bir kısmında ve bazı politik çevrelerde kullanıldığı görüldü. İlk defa olarak basında Amerikan üslerine, ikili anlaşmalara dair açıklamalar yapıldı, tenkitler baggösterdi ve ilk defa olarak halkoyu Amerika'nın Türkiye'ye ne derece elatmış bulunduğunun farkına vardı. Memlekette yeniden anti - emperyalist bir bilinçlenme ve akım güç kazanarak gittikçe genişleyip yayıldı. Bugün Kıbrıs meselesi anti - emperyalist mücadelenin, 2. Millî Kurtuluş Hareketinin halk kütelleri tarafından en kolay anlaşılabilir, halkoyunda en hassas yankılar uyandıran en somut sivri ucudur. Kıbrıs meselesi, Türkiye'nin askeri savunması, güvenliği bakımından ve Kıbrıslı Türklerin hayat haklarının korunması bakımından büyük önem taşıdığı kadar Amerika'yı hedef tutan anti - emperyalist bilinçlenme ve mücadelenin mihrak noktası olması bakımından da büyük önem taşımaktadır. Görünürüne göre bugünkü iktidar Kıbrıs meselesinin böyle bir anlam ve önem kazanmasından endişelenmekte ve bunu önlemek istemektedir. Geçen yılın Aralık ayında Birleşmiş Milletlerde uğranılan büyük hezimetten sonra Kıbrıs meselesi çok geri plâna atılmış, âdeta uyutulmuşdur. Kıbrıs meselesi etrafında memlekette Amerika aleyhine işleyecek bir heyecan ve hassasiyet havası yaratılmak istenmiyor gibidir. Bir Avrupa başkentinde Yunanlılarla yaptığı söylenen ikili görüşmeler hakkında birşey bilinmemektedir. Çağlayangilin Eylül ayında Amerika seyahatinde Amerikan yetkilileriyle Kıbrıs konusunda da konuştuğu açıklanmıştır. Öyle anlaşılıyor ki iktidar, Kıbrıs meselesini kapalı kapılar ardında, Amerika ve Yunanlılarla gizlice bir sonuca bağlayıp bu sonucu birden ve kesin olarak ilân etmek, memleket halkoyunu ve Kıbrıslı Türkleri bir olup bitti ile karşı

karşıya bırakmak niyet ve çabası içindedir.

2 — Bugünkü durumda Kıbrıs davası kaybedilmiş bir dava gibi görünmektedir. Üç yıla yakın bir zamandır Kıbrıs hükümeti sadece ve tamamen Rumların elindedir; Türklerin Kıbrıs devletinin idaresinde hiç bir payları kalmamıştır. Bu Rum hükümeti adaya hemen hemen tamamen hakimdir; Türkler adacıklar halinde küçük, dar sahalara toplanmış, mahsur kalmış durumdadır. Meselenin bu kadar uzun zaman sürünemede kalması, yerlerinden olmuş, hayat düzenlerinin altı üstüne gelmiş Türkler üzerinde elbette olumsuz etkiler yapmaktadır. Yunanlıların, Adaya gönderdiklerini artık kabul ettikleri askerlerin de ilâvesiyle, Kıbrıs Rum hükümetinin emrinde üstün silâhlı kuvvetler vardır. Makarios kendi menfaatlerine uygun kararları önce tarafsız devletlerin 1964 Kahire Konferansında, sonra 1965 Aralıkta Birleşmiş Milletler Genel Kurulundan çıkartmıştır; böylece milletlerarası durumunu güçlendirmiştir.

Bu durumda Türkiye'nin elinde oynayabileceği iki koz vardır: Birincisi, Londra ve Zürih Anlaşmalarının hukukun yürürlükte olduğu; Kıbrıs Rum Hükümeti tarafından tek taraflı olarak feshedilemeyeceği gibi B. M. ler kararı ile de bu anlaşmalar yokmuş veya hükümsüzmüş gibi telâkki edilemeyeceği keyfiyettir. Devletler hukuku bakımından bu anlaşmalar bugün de mu-teberdir. İkincisi, bu anlaşmalar uyarınca Kıbrısta bulunduran silâhlı Türk kuvvetidir. Bu kuvvetler orada bulundukça anlaşmalar fiilen de tüm ortadan kaldırılmıy olamamaktadır.

Gelmış geçmiş ve bugünkü Türk hükümetlerinin kararsız, mütereddid, Amerika'ya bağlı olmaktan bir türlü kurtulamayan politikası yüzünden bu iki koz değerlerinden çok kaybetmiştir. Ama yine de bugün elde kalan iki tutamak noktası bunlardır. T.İ.P. sinin görüşü odur ki, genellikle dış politika ve bu genel politika içinde Kıbrıs politikası doğru rayına oturtulursa ve azimle harekete geçilirse bu elde kalan iki tutamak noktadan hareketle yine de olumlu sonuçlara varılabilir.

Ama bunun mümkün olabilmesi için bazı şartların mutlaka yerine getirilmesi gereklidir. Birincisi, Kıbrıs konusunda Türkiye'nin sebatla, ısrarla savunduğu, hem Türkiye'nin ve Kıbrıslı Türk cemaatinin menfaatlerine uygun, hem de bugünkü dünya konjoktürü içinde müdafaa edilebilir ve dünya milletleri topluluğuna kabul ettirilebilir bir tezi olmalı, bir çözüm şekli bulunmalıdır. İkincisi, Türkiye, Amerikan nüfuz ve hakimiyetinden kesinlikle kurtarılmalıdır. Üçüncüsü, bugün için de geçerli olan, Millî Kurtuluş Savaşı Türkiye'sinin Atatürk dış politikasına kesinlikle dönülmelidir.

Bilindiği gibi T.İ.P. si Kıbrıs için şu çözüm yolunu ileri sürmüştür: Milletlerarası garanti altında üslerden, silâhlardan arınmış, tarafsızlaştırılmış, bağımsız, federatif bir Kıbrıs Cumhuriyeti.

Bu çözüm şekli Türkiye'nin millî menfaatlerine yüzde yüz uygundur. Kıbrıs adasının stratejik önemi aşıkârdır. Kıbrıs'ı üs olarak elinde bulunduran askeri güç, bütün Türkiye'yi, Orta Doğu'yu kontrolü altında tutar. Kıbrısın artık yeniden Türkiye'nin eline geçmesi söz konusu olamayacağına göre, en uygun durum bu adada hiç bir yabancı devletin üslenmemesi, Türkiye'yi askeri gücüyle kontrolü altında tutamamasıdır. Kıbrısın üs ve silâhtan temilzenip tarafsızlaştırılması bütün Doğu Akdeniz'de barışın idamesi bakımından da büyük önem taşır.

Bu çözüm şekli Kıbrıslı Türk cemaatinin menfaatlerine de en uygun olanıdır. Zira bir topluluk olarak Türklerin hakları federatif bir örgüt içinde korunabilir, fakat federatif yönetim, hele hasım haline gelmiş iki cemaat arasında, yürütülmesi güç bir yönetim sistemi-

dir. Kıbrıs'ın silâhtan temizlenerek milletlerarası garanti altında tarafsız; bağımsız bir devlet olması bu güçlüğü büyük ölçüde ortadan kaldıracaktır. Zira dış politika ve askerî savunma bir mesele olmaktan çıkacak, federatif yönetim iç işlerle, mahallî meselelerle meşgul olacaktır.

Bu çözüm şekli başka milletlerce de kabul edilebilir bir tezdır. Orta Doğu'nun Kıbrıstaki üslerden kuşkulanan Arap devletleri ve genellikle Anglosakson emperyalizminden ürken, bağımsızlık konusunda büyük hassasiyet gösteren 3. Dünya Devletleri de böyle bir çözüm şeklini her halde benimser. Doğu Bloku ve blok dışı sosyalist memleketler de silâhsızlandırılmış ve tarafsızlaştırılmış Kıbrıs tezini kabul edebilirler. Avrupanın küçük devletlerinin de buna bir itirazı olmayacağı; hattâ büyük emperyalist devletlerin barışçı, 3. Dünya Devletlerinin bağımsızlığından yana hakşinas çevrelerinin, ilerici halkoyunun bu tezi isabetli bulacağı kuvvetle tahmin olunur.

Yine T.İ.P. sinin görüşüne göre, tezin uygulanmaya konulmasının ilk adımı olarak, Türk ve Yunan hükümetlerinin temsilcileriyle Kıbrıslı Türk ve Rum cemaatlerinin temsilcileri; Birleşmiş Milletlerin tâyin edeceği bir temsilciyle birlikte yuvarlak masa konferansına oturmaya çağırılmalıdır. Bu teklifte dikkati çeken iki nokta vardır: Birincisi, müzakerelere İngiltere katılmıyacaktır, Kıbrıs'ın bağımsız bir devlet olarak muhakkederatı konusunda İngiltere «İlgili taraf» olamaz. Yukarıda sayılan taraflar kendi aralarında anlaşıp bir sonuca vardıldıktan sonra İngiltere ile üsler meselesi ele alınabilir. İkinci nokta, ilgili taraf olarak Kıbrıs hükümetinin değil, Rum cemaatinin temsilcilerinin çağırılmasıdır.

Makarios ve etrafındakiler Kıbrıs devletine vücut veren anlaşmaları temelinden ihlâl etmiş oldukları için Kıbrıs hükümeti hukuken mevcut değildir. Bunun için ne müzakerelere taraf ve ne de Türkiye'ye muhatap olabilir. T.İ.P. si bu hususun da açık seçik belirtilmesini ve Makarios'un devletler hukukuna aykırı davranışlarını desteklediği, onun emrinde faaliyette bulunmak üzere Adaya onbeş bin asker gönderdiği için de Kıbrıs meselesinde ancak Yunan hükümetinin muhatap tutulabileceğinin ilânını istemektedir. T.İ.P. si Kıbrıs meselesinin müzakere yolu ile barışçı yoldan çözülmesine taraftardır, bunun tek çıkar yol olduğuna inanır. Fakat partimizin görüşünce Türkiye hükümeti, müzakereye oturmadan önce veya müzakere sırasında karşı taraftan Türk askerî birliğine veya Türk topluluğuna silâhlı bir saldırıya geçildiği takdirde bundan Yunan hükümetinin mesul tutulacağını ve böyle bir saldırıya geçiş bir savaş sebebi sayacağını önceden bildirmeli, Yunan hükümetini kesin olarak ikaz etmelidir. Bu son teklif Kıbrıs meselesinin barışçı yoldan çözülmesi teziyle çelişik değildir; zira barışçı olmak, karşı tarafın silâhlı saldırısı karşısında eli kolu bağlı kalıp neticeyi peşinen kabullenmek değildir. Ve herhangi bir andlaşmanın son tehlide müeyyidesi de onun hükümlerinin silâh gücüyle savunulmasıdır. Kaldı ki böyle bir savaş, Kıbrıs konusuna münhasır bir savaş olmayacak, emperyalizme karşı millî bağımsızlığı savunma niteliğini alacak, Amerikan imtiyazlarının ve hâkimiyetinin Türkiye'den sökülüp atılmasına müncer olacaktır.

Fakat Kıbrıs meselesinin böyle yüzde yüz Türk menfaatlerine göre düşünülüp kotarılmış bir çözüm şeklinin, netice almak azmiyle enerjik uygulanmasına geçebilmek için Türkiye'nin hâlâ Amerika'dan bir çare beklemekten vazgeçmesi, Türk dış politikasının Amerikan nüfuzundan mutlaka kurtarılması ve bugün için de geçerli olan Atatürk'ün millî kurtuluş savaşı Türkiye'sine özgü dış politika ilkelerine oturması şarttır. Bunun

için de her şeyden önce, Amerika'ya, devletin bağımsızlık ve egemenlik hukuku ile bağdaşmayan hak ve imtiyazlar tanıyan, Devletler Hukukuna uygun nitelikte olmayan ikili anlaşmaların feshi, Amerikan üslerinin tasfiyesi, devlet dairelerinde uzman, köylerimizde, okullarımızda barış gönüllüsü adları altında yer almış Amerikan ajanlarının görevlerinden uzaklaştırılması gerekir. Bilindiği üzere T.İ.P. çeşitli bildirilerinde, seçim beyannamesinde, radyo konuşmalarında ve raporumuzun Meclis faaliyetleriyle ilgili kısmında ayrıntılarıyla belirtileceği üzere Millet Meclisinde bu ikili anlaşmalar ve Amerikan üsleri meselesini ortaya atmış ve bu konuyu memleket halkoyunda bir mesele haline getirmiştir. T. İ. P. si aynı zamanda şu görüşü savunmuş ve savunmaktadır: Nato, Amerika'nın iddia ettiği gibi ve inandırmak istediği gibi kolektif bir komuta altında kolektif bir savunma örgütü değildir; Amerika'nın emrinde, onun kendi dünya stratejisine göre kullandığı bir araçtır. Askerî bloklar devri geçmektedir. Türkiye 1969'da sona eren Nato Andlaşmasından çıkmaya hazırlanmalı ve bu hazırlık konusunda şimdiden belirli teşebbüslere girişmelidir.

Türkiye İşçi Partisi şu tedbirlerin alınmasını istemektedir:

1 — Nato entegre komutanlığı emrine verdiğimiz silâhlı kuvvetlerin ekonomik gücümüz, nüfusumuzla orantılı olarak ve başka müttefiklerin bu kumandanlık emrine verdikleri kuvvetler de göz önünde bulundurulacak azaltılması.

2 — Natodan geri çekeceğimiz kuvvetlerle bağımsız ve millî bir savunma gücünün kurulması.

3 — Bu savunma gücünün bir millî kurtuluş savaşı stratejisi ve taktiğine göre eğitilip donatılması ve hakla tam bir dayanışma içinde savaş yürütülmesi için özel eğitime tâbi tutulması,

4 — Millî savunma sanayimizin ihtiyaçlarımız seviyesinde geliştirilmesi. Kendi yapacağımız silâhlar için de tek bir memlekete bağlanılmaması.

5 — Münhasıran Natoya ait olan üslerden başka, ikili anlaşmalarla hiçbir yabancı devlete üs verilmemesi ve mevcutların tasfiye edilmesi.

6 — Nato ittifakı gereğince kurulmuş üslerin münhasıran genel kurmay başkanlığımız emrinde bulunması ve bu üslerin Türk kumandanlarının komuta zinciri içine alınması.

7 — Bu üslerde atom başlıklı silâhlar bulundurulmaması.

8 — Türkiye'de Amerikalıların emrinde olan radar şebekesinin Türkiye emrine ve Türk komutasına verilmesi. Aksi takdirde bu şebekenin derhal Türkiye'den sökülüp çıkarılması.

9 — İzmir'deki Nato Doğu Akdeniz kumandanlığının yurt dışına çıkarılması.

10 — Natoya tahsis edilen Türk silâhlı kuvvetlerinin her hal ve kârda Anayasanın 110. maddesi uyarınca Genel Kurmay Başkanlığının emrinde bulunmasının sağlanması, yani entegre komutanlık prensibinin reddi.

Amerika'nın tekeli nüfuzundan kurtarılacak Türk dış politikası millî kurtuluş savaşı Türkiye'sinin dış politika doğrultusuna oturtulmalıdır. Türkiye, millî kurtuluş savaşı vermiş tam bağımsız bir devlet niteliği taşıdığı devrede hiç bir askerî ittifaka girmemştir, zira büyük, güçlü devletlerle girilecek ittifaklarda küçük devletlerin mutlaka tâbi duruma düşmeye mahkûm oldukları biliniyordu. Kolektif güvenliğin o zamanki Milletler Cemiyeti aracılığı ile sağlanmasına çalışmıştır. Binaenaleyh, millî bağımsızlık ve egemenlik haklarımız ve millî menfaatlerimizle bağdaşmayan ikili anlaşmaların ve Amerikan üslerinin kaldırılması, Nato ittifakından çıkışımız, millî kurtuluş savaşı Türkiye'sinin dış po-

litika anlayışına ve ilkelerine uygundur. Böyle bir politikada başka devletlerin hesap ve çıkarlarına göre başlatılmış maceracı savaşlara da katılmaya yer yoktur. Millî savunma anayurt savunması esası üzerine düşünülmüş, onun için her şeyden önce kendi gücümüze güvenmemiz gereği kabul edilmiş, millî silâh endüstrisinin geliştirilmesine önem verilmiş, kendi yapamadığımız ağır silâhlar için de tek bir devlete bağlanmamamıza dikkat edilmiştir. Atatürkten sonra millî kurtuluş savaşı dış politikasından sapıldıkça silâh endüstrimizin geliştirilmesi ihmal edildi ve ordumuzun donanımı için tek bir devlete bağlanarak verilen silâhları verenlerin izni olmadan kullanamaz hale geldik. İçine girdiğimiz Nato ise, Türkiye'yi her türlü taarruza karşı otomatik olarak koruyacak, anayurt savunması esasına uygun bir ittifak değildir. Nato, Amerika'nın, bir üçüncü dünya savaşını öngörerek kendi savunması ve menfaatleri bakımından plânladığı dünya stratejisinin bir parçasıdır. Nato, aslında Amerika, bu dünya stratejisine göre lüzum gördüğü anda ve şekilde Türkiye'yi savunacaktır. Zaman zaman Amerikalı ve İngiliz askeri yetkililerinin verdiği demeçlerden ve yapılan Nato uygulama manevralarından anlaşılıyor ki bir 3. dünya savaşı başladığında Türkiye'nin başlıca şehirleri termönüklerle silâhlara ilk hedef olacak, Türkiye radyoaktif bir bölge haline gelecek ve ancak sonradan denizden çıkarmalar ve havadan indirmelerle Türkiye yeniden ele geçirilecektir veya geçirilmeye çalışılacaktır. Böyle bir savunma stratejisini kabule hiç bir yurtsever Türk razı olamaz. Anayurt savunması her ne taraftan gelirse gelsin bütün saldırılara ilk andan itibaren yurt topraklarını karış karış savunarak yapılır. Anayurt savunması yapan, millî kurtuluş savaşı veren hiç bir millete karşı büyük devletler atom silâhları kullanmaya cesaret edememişlerdir ve millî kurtuluş savaşları daima başarıyla sonuçlanmış ve sonuçlanacaktır. Kaldı ki Kıbrıs buhranı savaş tehlikesinin Nato ittifakı içindeki bizden daha küçük bir devletten de gelebileceğini göstermiştir ve böyle bir buhran karşısında Türk dış politikasının yanlışlığı ve savunmasının yetersizliği meydana çıkmıştır.

Bütün bu mülâhazalarla Türk dış politikası ve savunma sistemi yeniden ele alınıp doğru raya oturtulmak gereğindedir. Bu yılın bütçe müzakereleri sırasında Genel Kurmay İkinci Başkanı millî bir strateji ve ona göre ordunun teşkilâtlandırılıp donatılması üzerinde çalışıldığını ve projelerin hükûmete sunulduğunu açıklamıştır. Ağustos ayında da Nato emrine verilen kuvvetler dışında bir 4. cü ordu teşkil edileceği haberi çıkmış fakat resmi çevreler bu haberi yalanlamıştı. Beliren bu emarelerin gelişmesini dilemek gerekir. Türk silâhlı kuvvetlerinin tümü mutlaka yabancı komutasından çıkarılmalı ve yurt savunması esasına göre teşkilâtlandırılıp donatılmış tam bağımsız bir millî ordu haline getirilmelidir.

Atatürk dış politikasının bir başka ilkesi, Türkiye etrafında bir emniyet kuşağı meydana getirmek, bu maksatla da Türkiye'nin komşularıyla dostluk ve saldırmazlık paktları yapmaktır. Gerçekten de bir milletin kendisini emniyette hissedebilmesi için önceleyn sınırlarını çevreleyen devletlerle iyi komşuluk ilişkileri kurması gerekir. Bu komşu devletler arasında en güçlüsü olan Sovyetler Birliği ile ilişkilerimiz 1945 yılında Sovyetlerin 1923 Dostluk Anlaşmasını yenilememeleri ve Doğu illerimizle Boğazlar üzerinde bir takım talepler ileri sürmesi üzerine bozuldu. Sovyetlerin bu haksız taleplerini tereddütsüz «Hayır!» diyerek reddettik ve taleplerini askeri harekâtla gerçekleştirmeye kalksaydı hiç şüphesiz dövüşür, 2. ci bir millî kurtuluş savaşı verirdik. Bu olaylar Amerika ile 1947 askeri yardım

anlaşmasının imzalanmasından iki yıl önce yer aldı. 1950-1960 yılları arasında da kapıları Amerikaya ardına kadar çtik. Nato'ya ise 1951'de girdik. Sovyet taleplerinin arkası gelmedi; gelmezdi de. Bu bir siyasi blöftü. Türkiye'ye karşı harekete geçmenin daha geniş ihtlâflara yol açacağı, Amerika ve İngiltere'yi karşısında bulacağı tabii idi. Nitekim bir yıl sonra 1946'da Sovyetler, savaş yıllarında işgal ettikleri İran topraklarından da çekildiler. Hal böyleyken zamanın Türk hükûmeti ve ondan sonra gelen hükûmetler hep Sovyet tehdidini ileri sürerek Amerika'ya tavizler vermek politikasını savundular. Millî bağımsızlık ve egemenlik her yabancı devlete karşı korunmak gerektirir; onu bir devlete karşı koruyacağım diye bir başka devletin kucağına atılmak, o devlete bağımsızlık ve egemenlikle asla uzlaşmayan hak, imtiyaz ve üsler tanımak akıl ve mantığın kabul edebileceği bir şey değildir. Üçüncüsü, Amerika'ya abanmanın temelinde Türkiye'nin sosyal yapısından gelen etkenler yatmaktadır. İkinci Dünya Savaşı yıllarında Türkiye'de hem büyük toprak sahipleri sınıfı, hem de mal darlığı ve yükselen fiyatlar ortamında vurgunculuk ve istifçilik, arsa ve emlak spekülasyonu ile zenginleşmiş, az gelişmiş memleketlere özgü yerli burjuvazi güçlenmiştir. Bunlar içte bütün gerçek demokratik hak ve hürriyetleri bastırmak suretiyle sol, sosyalist akımlara nefes aldırmadılar, demokrasiyi aynı hâkim sınıfların partileri arasında bir koltuk kavgası haline soktular, dışta da bütün demokratik halk hareketlerine, millî kurtuluş savaşlarına karşı gelen Amerika'ya dayanarak hareket etmeyi yararlı buldular. Bağımsızlık ve egemenlik haklarımızdan tavizler vermek pahasına kredi ve yardımlardan faydalandılar, zenginleştiler, emperyalist çevrelerle, yabancı sermaye ile bir olup memleketi sömürme yolunu seçtiler. Amerika'ya kapıları bu kadar açmamızın ve dış politikada bu kadar bağımlı bir hale gelmemizin altında yatan temel sebep budur. Sovyetlerin haksız ama arkası da gelmiyen talepleri bu durumu örtbas etmek için sömürücü hâkim sınıfların çok işine yaradı. Bu bahane ile de fikir hürriyetini, sosyalist fikir ve akımları bastırdılar, emekçi halkımızın siyasi örgütlenmesini önlediler.

1966 yazında Kıbrıs askeri müdahale teşebbüsümüze Amerika'nın karşı çıkışından sonra hükûmet dış politikada tek taraflılıktan kurtulma, Batı bloku dışındaki devletlerle de münasebetleri geliştirme zorunluluğunu duydu. Bu, gerçekten bağımsız millî bir dış politikaya dönme hareketi olmaktan ziyade, yüzeyde bir takım teşebbüslerle Kıbrıs konusunda kendimize başka devletler arasında destek bulmak ve ikinci bir amaç olarak da satılmayan ihraç mallarımıza pazar aramaktı. Zira bağımsız bir dış politikaya kavuşmak için önce Amerika'nın Türkiye'deki nüfuz ve hâkimiyetine son vermek gerekirdi. Bu durum değişmedikçe, bağımsız kişiliği olan dış politikanın gerçekleşmesi mümkün değildir. Kıbrıs meselesinde hemen hemen yalnız kaldığımız gibi, tütün, fındık, zeytinyağı, pamuk ve sair başlıca ihraç mallarımıza Avrupa pazarlarında yeteri derecede satış imkânı bulunmamaktadır. Büyük ümitler bağlanarak girilen Ortak Pazar anlaşması da tarım ürünlerimize beklenen satış mahreçlerini açmamıştır. Krediler de miskal miskal verilmekte ve finanse edilecek projeleri Avrupa Yatırım Bankası hükûmetin sundukları arasından kendisi seçmektedir. Ortak Pazar anlaşmasının daha ileriki merhalelerine geçilip de gümrük tarifelerinde indirim yoluna gidilince Türkiye'nin iktisadî zorlukları daha da artacak, sanayileşme çabaları büsbütün kösteklenecektir.

İktisadî zorluklar Türkiye'yi Sovyetler ve diğer Doğu Bloku memleketlerle, hattâ resmen tanımadığımız ve B. M. İcre girmesi aleyhine oy kullandığımız Çin

Halk Cumhuriyetiyle ticarî münasebetleri geliştirmeye zorlamaktadır. Çin'i bir ticaret heyeti ve bazı tanınmış kişiler ziyaret etmişlerdir. Sovyetlerle, ihracat mallarımızla ödenmek üzere altı tesis projesi üzerinde mutabık kalmıştır. Kıbrıs konusunda da Sovyetlerin desteği aranmaktadır. Dışişleri Bakanlığı yetkilileri bu konuda Sovyetlerle daimî temasta bulunulduğunu açıklamışlardır. Bulgaristan'la turizmi geliştirme konusunda bazı noktalarda anlaşmaya varılmıştır. 1966 baharında Romanya Başbakanı ile Bulgaristan Dışişleri Bakanı Türkiye'yi ziyaret etmişlerdir. Meclis kapanmadan kısa bir süre önce Dışişleri Bakanı Çağlayangil Mecliste yaptığı bir açıklamada Sovyetler ve Doğu Bloku memleketleriyle iktisadî ve ticarî ilişkilerin gelişmekte olduğunu ve bu memleketlere karşı her türlü tahrikten kaçınılacağını beyan etmiştir.

Türk dış politikasının eski donmuşluktan ve mutlak tek taraflılıktan kurtulma belirtileri memnuniyetle karşılanacak olaylar olmakla beraber, bu durum Türkiye'nin yüzde yüz millî menfaatlere göre ayarlanmış tam bağımsız bir dış politikaya kavuştuğu anlamına elbette gelmez. İkili anlaşmalar, Amerikan üsleri, millî emniyetten millî eğitime kadar her dairede Amerikalı uzmanlar, petrolerimize elatmış Amerikan ve sair yabancı şirketleri, yabancı sermaye ile ortaklık var olmakta devam ettikçe tam bağımsız bir dış politika gerçekleştirilemez.

Yine 1964 yazı buhranından sonra Arap ülkeleri ve genellikle 3. dünya devletleri ile temas kurma çabaları da baş gösterdi. Ama Türkiye'nin bu devletlerle yakın dostluk ve dayanışma münasebetleri kurabilmesi için Türkiye'nin Amerika'nın ve diğer Batı devletlerinin paralelinde bir politika gütmekten vazgeçmesi, millî kurtuluş savaşı vermiş ve vermekte olan bu memleketlerin meselelerini milletlerarası politika alanında desteklemesi, açık ve kesinlikle antiemperyalist bir tutumu benimsemesi gerekir. Oysa Türkiye, politikasında böyle temelden bir değişme yapmaksızın, 3. Koalisyon devrinde 3. Dünya Devletlerine iyi niyet heyetleri göndererek, o memleketlerin öğrencilerine Türkiye'de burslar vadederek onların Kıbrıs konusunda desteğini kazanabileceğini sandı. 1965 yılı sonlarında B. M. lerde alınan Kıbrıs'la ilgili karar lehinde kullanılan oylar bu hayalin ne kadar boş ve mesnetsiz olduğunu ortaya koydu. A. P. iktidara geldikten sonra ise bu teşebbüsler durdu ve 3. Dünya ile münasebetleri geliştirme teşebbüsü bazı Arap devletleriyle temas kurmaya inhisar etti. A. P. koalisyonu zamanında Tunus Cumhurbaşkanı Burgiba'nın ziyaretinden sonra 1966 yazı sonlarında Irak Başbakanının ve Suudi Arabistan Kralı Faysal'ın Türkiye'yi ziyaretleri yer aldı. Burada dikkati çeken nokta şudur ki, bu adları geçen zatlar Arap dünyasında batı tarafları veya o tarafa eğilimli veya doğrudan doğruya batılı emperyalistlerin safında yer alan ve Arap dünyasındaki sosyalist gelişmelere az ya da çok karşı olan kimselerdir. Kral Faysal'ın ziyareti özellikle önemlidir, zira bu ziyaret dolayısıyla İslâm Paketi fikri ortaya çıkmış bulunmaktadır. İslâm Paketi, anglosaksonların desteklediği bir projedir; maksat Arap milletçiliğini ve Arap sosyalist hareketini dinî esasları ön plâna çıkaran daha büyük bir topluluk içinde zayıflatmak, Nâsır'a ve onun önderliği altındaki harekete karşı bir cephe kurmaktır. Böyle bir pakt içinde Türkiye'nin her halde yeri olmaması gerekir.

Bütün bu tahliller gösteriyor ki, Türk dış politikasında 1964 yazı öncesine kıyasla bir değişiklik, az çok bir esneklik yer almış olmakla beraber bağımsız bir dış politikaya doğru esastan bir yönelme olmamıştır.

A. P. iktidarı eskisi kadar, belki daha da kuvvetle, Amerika'ya bağlı, onun paralelinde bir politika üzerindedir. Dış politika konusunda büyük değişiklik, dış politikanın tartışılabilir hale gelmiş olması ve halkoyununun, Amerika'nın Türkiye üzerindeki zararlı nüfuzunun bilincine gittikçe daha ziyade varmakta oluşudur.

Bu önümüzdeki devrede Amerikan emperyalizmine karşı başlamış olan bu bilinçlenmeyi güçlendirmek lâzımdır. Burada belirtmek gerekir ki; bağımsızlığımız için mücadele aynı zamanda sosyalizm için mücadeledir. Yabancı sermaye ve şirketlerle işbirliği, ortaklık eden, dış kredilerden menfaatler sağlayan hâkim sınıflar, ithalâtçı - ihracatçı tüccarlar, montaj sanayii sahipleri, ihalelerden milyodnlar vuran müteahhitler ve toprak ağaları ve onların menfaatlerini gözeten siyasi partiler Amerikan emperyalizmine karşı vaziyet alamazlar, bağımsız millî bir dış politikayı benimseyemezler. İçerde köklü dönüşümlerle sosyal yapının değişmesine, toprak reformuna, vergi ve gelir bölüşümü adaleatine karşı olanlar da aynı sınıflardır. Gerek bağımsız, yüzde yüz millî menfaatlere göre ayarlanmış bir dış politikayı, gerekse köklü dönüşümlerle sosyal adalet içinde hızlı kalkınmayı, sanayileşmeyi ancak emekçi sınıfların iktidar gerçekleştirebilir.

Ekonomik bağımsızlık olmadan politik bağımsızlığın gerçekleştirilemeyeceği artık bilinen bir hakikattir. Türkiye'nin ekonomik bağımsızlığa kavuşması ise sosyalizme yönelmiş kapitalis - olmyan bir kalkınma yolu izlenmesiyle mümkündür. Bu bakımdan da bağımsızlık ve sosyalizm dâvaları birbirine bağlıdır.

Bu sebeplerle, emekçi halk kütellerinin uyarılması ve örgütlenmesi, memleket politikasında ağırlığını hissettirmesi, bir güç haline gelmesi, hızla başarılması gereken birinci meseledir. Bunun dışında, bağımsızlık meselesinin bilincine varmış bütün ilerici, antiemperyalist güçlerin, bütün yurtsever, namuslu insanların somut mücadele hedefleri etrafında birleşmelerini, işbirliği etmelerini sağlamak gerekir. Parti dışındaki aydın çevrelerde, üniversite gençliğinde Amerikan emperyalizmine karşı mücadele eğilim ve hareketleri memnunlukla müşahade edilmektedir. Bütün anti - emperyalist güçlerin bağımsızlık mücadelesinin aynı zamanda sosyalizm mücadelesi olduğu görüşü gelişir değildir. Bağımsızlık mücadelesinin hedefine ulaşmaya kadar taviz vermeden, tutarlı şekilde yürüyebilmesi, kırk üç yıl önce askerî zafere ulaştırılan millî kurtuluş hareketimiz gibi ekonomik - sosyal alanda yarım kalmasının ve geri çevrilmesinin önlenmesi için birleşip cephe halindeki mücadeleye sosyalistlerin ve öncelikle emekçi kitlelerin sosyalist partisi olan T.İ.P. nin öncülük etmesi, bağımsızlık mücadelesi hareketinin belkemiği, itici gücü olması gerekir. Bu bakımdan da bağımsızlık mücadelesi son tahlilde sosyalizm mücadelesine bağlıdır.

Güçler somut hedefler etrafında birleştirilmelidir. Bugünkü safhada Türkiye'de Amerikan emperyalizmine karşı mücadele Amerikalılara karşı pasif direnme, boykot ilânı şeklinde olabilir. Türk halkı günlük hayatında Amerikalılarla bütün ilişkilerini kesmeli, her hareketiyle Amerikalılara bu memlekette istenmediklerini hissettirmeli, onları tecrit edilmiş duruma sokmalıdır. Ayrıca demokratik hak ve hürriyetler kullanılarak her vesile ile Amerika'nın ve Amerikalıların Türkiye'deki zararlı faaliyetleri protesto edilmelidir. Amerikalılara karşı böyle bir direniş hareketi iktidardaki hükümeti de etkileyecek, onun Amerika ile sarmaş dolaş bir politika yürütebilmesini zorlaştıracaktır.

İÇ OLAYLAR

Dış politika ile iç politika arasında ilişkiler, karşılıklı etkiler bulunduğu, bizim gibi az-gelişmiş memleketlerin dış baskılara, müdahalelere maruz kaldığı, Türkiye'nin 1947'den bu yana gittikçe artan derecelerde Amerika'nın nüfuuz altına girdiği öteden beri bilinmekteydi. Ama 43 yıllık Cumhuriyet devrinde Türkiye hiç bir zaman bu son iki yıl zarfında görüldüğü derecede dış müdahaleye uğramamıştır. Raporumuzun dış politika bölümünde 1964 Kıbrıs buhranı sırasında Amerika'nın dolayısız ve açık müdahalesini belirtmiştik. Böyle bir dış müdahale ancak Osmanlı İmparatorluğunun son devirlerinde görülmüş müdahaleleri hatırlatan bir olaydı. Bu olaydan altı ay sonra ise - yine Amerika'nın bu defa dolaylı müdahalesi ile - İnönü hükümeti düşürüldü. Millî Kurtuluş Savaşı Türkiye'si gitgide dışta, hareket serbestliğini yitirmiş, içte, hükümetleri yabancıların arzusuna göre değişen Latin Amerika devletlerine benzer bir duruma düşmüştü.

İlk bakışta İnönü hükümetinin düşürülüşü Kıbrıs meselesinde Amerika'nın Türkiye'yi desteklememesi, tersine kuvvetli baskı yapması ve böylece hareket serbestliğimizi ne derece yitirmiş olduğumuzu ortaya çıkması üzerine İnönü'nün Amerika'ya tek taraflı bağlılıktan kurtulma, Sovyetlerle ilişkileri geliştirme teşebbüsünün bir sonucu gibi görünür. Gerçekten de, Türk dış politikasında şu veya bu derecede bir yön değişikliğinin belirmesi Amerikayı «yeni bir başbakan arama» ya sevketmede her halde etkin olmuştur. Ama ne var ki, Amerika'nın favorisi A. P. si iktidara geçtikten sonra da Türk dış politikası Sovyetler ve diğer Doğu Bloku memleketlerle ilişkileri geliştirme yolunu - belki nispeten daha sınırlı bir şekilde de olsa - izlemiştir. Türkiye, Sovyetlerle daha sıkı ilişkiler kuracak da olsa, Amerika bunu yapacak Türk hükümetinin bir A. P. hükümeti olmasını bir C. H. P. hükümeti olmasına tercih etmiştir. Önce A.P. si güvenilir ellere tevdi edilmiştir. Gümüşpala'nın ölümünden sonra parti başkanlığına Saadedtin Bilgiç'in gelmesi beklenirken, o zamana kadar Türk siyasal hayatında adı duyulmamış ve bir politikacıdan ziyade teknik bir eleman olan Süleyman Demirel birden A.P. si Başkanlığına yükseltivermiştir. Demirel'in Amerikalıların itimad ettiği bir kimse olduğunda ise şüphe yoktur.

Amerika oldum olası C.H.P. ye tam güvenememiştir. Daha önce de D.P. yi C.H.P. ye tercih etmişti. Millî Kurtuluş savaşından doğmuş, başında eski ünlü bir kumandanın bulunduğu, geleneksel devletçi C.H.P. özel teşebbüs ve serbest rekabet şampiyonu Amerika'ya hiçbir zaman pek şirin görünmemiştir. Mensel bakımından halktan gelme ve tarihsel geleneği ile ilerici olan Türk ordusunun D.P. ve A.P.'den ziyade C.H.P.'ye yakınlık duyması ve bu ordunun 27. Mayıs hareketi ile D.P. iktidarının alaşağı etmiş bulunması da C.H.P. için - Amerika'ya göre - aleyhte bir puvandı.

Üstüne üstelik aynı C.H.P.'de 1964 başlarından itibaren bir kıpırdanış, bir reformculuk iddiası başgöstermişti. İnönü son kurduğu hükümete «reform kabinesi» adını takmıştı. 1964 baharındaki Senato seçimlerine T.İ.P. sini sokmuş ve C.H.P. sözcüleri radyolardan T.İ.P. sinin taklidi bir ağızla konuşmuştu. O kadar zaman bekletildikten sonra toprak reformu kanunu Meclisten hızla geçirilmek istenmişti. Bütün bunlar iyi alâmetler değildi. C.H.P.'deki bu reformcu kıpırdanışın gerçekliği ve geçerliliği meselesi Amerika'ya ilgilendirmiyordu. Her ne de olsa, özel teşebbüs ve yabancı sermaye şampiyonluğunu hiç ihtiraz kaydı koymadan apaçık yapacak bir partinin iktidara gel-

mesi elbette daha sağlam bir iş olurdu.

Gerçekten de 27 Mayıs 1960'dan bu yana memleketin iç durumunda en önemli ve anlamlı gelişme sol, sosyalist akımın meşru ve güçlü bir fikir hareketi ve siyasî hareket olarak belirmesi ve bunun en bilinçli ve örgütlü öncü ucu olarak T.İ.P. sinin siyasî hayatta yer almasıdır. T.İ.P.'sine karşı hâkim sınıfların ve onların çeşitli partilerinin ilk tepkisi baskı ve şiddet hareketleriyle, yalan ve tezvirlere partiye sindirmek, dağıtmak çabaları olmuştur. Bunda başarıya ulaşamayınca ve mahalli seçimlerde T.İ.P.'sinin radyolardan yükselen sesi halkoyunda âdeta bir şok tesiri, derin izler bırakınca hâkim sınıfları temsil eden partiler arasında bu duruma karşı gösterilen tepkilerde bir farklılık belirdi. O zaman iktidarda olan C.H.P. daha önce denediği baskı ve şiddet yollarından sonra, bir taraftan seçim kanununa koyduğu hükümlerle ve partizan idaresiyle partimizin seçimlere girmesini önlemeye çalışırken, diğer taraftan çoktandır unuttuğu altı okunu hatırlıyarak reformcu bir kişiliğe bürünmek çabalarına girişti. «Reform Kabinesi», «İleri Hedefler Beyannamesi» bunun ilk belirtirleri idi. 1965 ve 1966 seçimlerinde C.H.P.'nin oy kaybı devam edince, buna karşılık T.İ.P.'si daha da güçlenip 15 milletvekili ve 1 senatörü T.B.M.M.'ne sokunca C.H.P. deki bu toparlanma çabası ortanın solu-na gelip dayandı.

«Ortanın solu» iki ayrı ama birbirine bağlı açıdan değerlendirilebilir. Birincisi bu deyim ortaya atan ve bunu C.H.P. içinde yeni bir hareket haline getirmek çabasında bulunmaların niyetleri, sübjektif amaçları bakımından, ikincisi sosyal sınıflar açısından.

C.H.P. kurultayında ortanın solu grubunun seçimleri kazanması ilerici, hattâ sosyalist diye tanınan bir kısım aydınlar tarafından C.H.P.'de yeni hamle, sola açılış olarak nitelendi. Oysa, aslında bu ne yeni bir hamle, ne de sola açılıştır; tersine, sola, sosyalizme karşı kesin bir cephe almaktır. Bir kez gerek sayın İnönü, gerekse yeni genel sekreter C.H.P.'nin programının öteden beri ortanın solunda bir nitelik taşıdığını, yeni görüş ve tezler söz konusu olmadığını açıkça belirttiler. Bülent Ecevit «Ortanın Solu» adlı kitabında aynen şöyle diyor: «Böyle kesinlikle ortanın solunda yer alışı, bu partinin, kendi programını aşma değil, kendi programına her noktada ulaşma hamlesidir». Ortanın solu deyimini ve hareketinin nasıl ortaya çıktığı hatırlanacak olursa, bunun C.H.P. içinde bir toparlanış ve yeni bir yön alış hareketi olmadığı kolayca anlaşılır. 1965 seçimleri öncesinde İnönü gazetelere verdiği bir demecinde ilk defa bu terimi kullandı. Bu deyim belki kendisinin de önceden kestiremediği ölçüde birden dikkati çekti ve parti içi ve dışı çevrelerde tartışılmaya başlandı. Uzun bir süre ve 1966 Senato seçimleri sırasında bu deyim unutuldu. Parti Meclisinde tekrar ortaya çıkarılarak uzun çekişmelere yol açtı, bir sonuca varılamıyarak her partili bu deyim kullanılmamakta serbest bırakıldı. Yalnız Bülent Ecevit'in bu deyimle sahip çıktığı görüldü ve Kurultay öncesinde ve sırasında bunun şampiyonluğunu yaparak genel sekreterliği kazandı. Görülüyor ki ortanın solu, C.H.P.'nin bir parti olarak kendi kendini yetkili organlarında gözden geçişi ve yeni bir politika izlemeye karar veriş sonucunda ortaya atılmış ve başlatılmış bir hareket değildi. Olayların gelişiminde tesadüfen ortaya atılmış, sonradan memleketin siyasî konjonktürü içinde yetkililerce münasip görülmüş bir taktiktir.

Ortanın solunun somut meseleler üzerindeki görüş ve tutumuna bakınca da bunun yeni hiç bir şey getirmediği görülmektedir. Ortanın solu bağımsızlıktan yana, emperyalizme karşı görünmektedir. Fakat bu konuda «Atatürk'ün topraklarımızın üstünden kovduğu em-

peryalistleri topraklarımızın altından da kovacağız» gibi yuvarlak laflardan öte bir şey söylenmemektedir. NATO andlaşması, ikili anlaşmalar, Amerikan üsleri ve radar tesisleri ve yabancı sermaye konularında açık ve seçik ne teklif ediyorlar? Bunlar karşısında kesin vaziyet almadıkça, bunların kalkmasını açıkça istemedikçe, yabancı sermayeye faaliyet sahası tanıdıkça bağımsızlıktan yana, emperyalizme karşı olma iddiaları temelden yoksun, geçerli olmaktan uzak kalır.

Ortanın solu halkçı olmak, halkçı bir devletçiliği savunmak iddiasındadır. Amma ilkin sınıf esasını tanımadıklarını belirttiler; sonra bundan vazgeçip sınıflar arasındaki duvarları vergileme yolu ile indirmeyi ve «çalışanların toplu yatırımlar» yapmasıyla da bu duvarları kaldırıp sınıfları eritmeyi, kaynaştırmayı öne sürdüler. «Çalışanların toplu yatırımları» ne derece solcu, halkçı bir metottur ve gerçekleştirme kabiliyeti nedir? Ortalama yıllık geliri 1000 lirayı bulmıyan köylüler, tasarruf bonolarını takatları dışında bulan işçiler, esnaf, dargelirliler mi «toplu yatırımlar» yapacaklardır? Ve «çalışanların toplu yatırımları» ile sosyal sınıfların eriyeceği iddiası hangi bilimsel kanuna, veriye dayanır ve sınıfların bu yoldan eridiği hangi toplumda görülmüştür?

Ortanın solu demokrasinin ve özgürlüğün de ateşli savunucusudur. Ama bu konuda da kendilerine has bir demokrasi ve özgürlük anlayışı içindedirler. Kendi beyanlarınca ortanın solu, daha solda olanlara karşı bir duvar, bir settir. A.P.'si de ortanın sağında yer alıp bir duvar çekmeye davet olunmaktadır. Bu iki duvar arasında demokrasimizi sürdürürüz denilmektedir. Hem özgürlüğü, demokrasiyi savunacaksınız, hem de kendi çizdiğiniz sınırlar dışındaki fikir, akım ve partilere hayat hakkı tanımayacaksınız! Daima örnek olarak ileri sürülen batı demokratilerinde ve ortanın solu'nun etkilendiği Ecevit tarafından açıkça ifade edilen Batılı sol hareketlerde böyle bir demokrasi ve özgürlük anlayışı var mıdır?

Bu görüş de C.H.P.'de yeni değildir aslında. -94'de çok partili sisteme geçerken C.H.P. Türkiye'yi gerçekten demokratik gelişme rayına oturtacak olan, emekçi sınıfların temsilcisi partilere, sosyalist fikirlere yer vermemiş, bunları kesinlikle önlemiştir ve çok partili demokrasiyi, mevcut düzeni sürdürmede birleşen, bunun sonucu olarak da hâkim sınıflara hizmet eden, yalnız hizmet şekil ve usullerinde ayrılan iki büyük parti arasında bir siyasi tahtıravalli oyunu haline getirmiştir. Yalnız, C.H.P.'nin görüşünce,, D.P. oyunun kaidelerine uymakta mızıkçılık etmiş, bunun için de iktidardan devrilmiştir 27 Mayıs hareketinden sonra da C.H.P. çevreleri D.P.'nin kapatılmasını istememişlerdir. Baştaki yöneticileri gittikten ve 27 Mayıs'ta çetin bir ders gördükten sonra D.P. ile ikili oyunu sürdürbileceklerini hesaplamışlardır. Bu olmayınca birinci koalisyonda A.P. ile işbirliğini denemişlerdir. İktidarı A.P.'ye kaptırdıktan sonra da zaman zaman C.H.P. ileri gelenlerinden A.P. ile anlaşmanın mümkün olduğu yollu beyanlar duyulmuştur. Şimdi de ortanın solu memlekette kuvvetle gelişmekte olan sol akıma sahip çıkmak, halkta beliren uyanışı kanalize etmek istemekte ve kendisinden ilerdekileri demokrasi ve özgürlük adına reddederek A.P.'yi ikili demokrasi oyununa davet etmektedir.

Bir partinin kendisine siyasi rakip gördüğü partilere karşı vaziyet alması normaldir. Bu bakımdan C.H.P.'nin T.İ.P.'sine cephe alması da olağandır denilebilirdi, eğer bu vaziyet alış rakip görülen partinin meşruluğuna gölge düşürmek ve onu demokratik nizamın işleyişi dışında bırakmak yönünde olmasaydı. Ortanın solu kitabında T.İ.P.'si için şu satırlar yer alıyor: «Türkiye İşçi Partisinde C.H.P.'sinin sol sınırından

aşırı sola kadar uzanan unsurlar yer almaktadır» ve yine «... Sözcülerinin konuşmaları, yazıları arasındaki gelişmeler... demokrasiye bağlı bulunanların bu parti üzerindeki tereddütlerini devam ettirecek nitelik ve ölçüdedir». Ve ardından basına verilen demeçlerde, C.H.P. ile A.P.'nin ortanın solunda ve sağında çekecekleri duvar arasında bu iki partinin demokrasiyi yürütmeleri teklifi geliyor.

C.H.P.'de gerçekten bir sola açılış olduğuna inanan ve C.H.P.ile T.İ.P.'si aralarında çekişmemeli, tersine işbirliği yapmalıdır diyen bazı iyiniyetli çevreler bu yargılarını savunmadan önce bu belirttiğimiz noktalar üzerinde önemle durmalı, düşünmelidirler.

İmdi denilebilir ki, C.H.P. yüksek kademe yetkililerinin maksadı ve taktiği ne olursa olsun, partinin alt kademeleri, safları dolduran üyeleri ve parti dışındaki orta sınıfların ve gençliğin bir kısmı ortanın solunu geçerli bir politika sayarak içtenlikle benimseyebilir. Ve alttan gelen tazyik C.H.P.'yi, yöneticilerine, komprador-ağa sınıflarına dayanan kuvvetli kanadına rağmen reformcu, anti-emperyalist bir yola iteleyebilir. Biz buna şu noktayı da ekliyelim ki, yalnız orta sınıflar değil, burjuvazinin bir kanadı da - çok küçük bir kanat da olsa - ortanın solu reformculuğuna yakın olabilir. Bugün memlekette az sayıda da olsa batılı, aydın iş adamı denilen tipte bir özel sektör belirmiştir. Bunlar, araştırma, inceleme kurulları meydana getirmekte, memleketi hızla kalkındırma gerğini savunmakta ve kendi deyimleri ile «statukocu özel sektör» olarak niteledikleri özel sektörü tenkit etmektedirler. (Ama bunlar da bir «milli burjuvazi» teşkil edecek nitelikte değildir; yabancı sermaye ile ortaklık ve işbirliği taraftarıdır.)

Meseleyi bu açıdan ele alınca da kesinlikle söyliyebiliriz ki ortanın solu reformculuğu memleketin meselelerini çözecek ve az gelişmişlikten kurtararak hızla kalkındırarak bir yol değildir. Bülent Ecevit kitabında «Ortanın solu bizi dört yanımızdan saran sol basınçların Batıdan gelenidir», diyor. Doğrudur, ortanın solu politikası, gelişmiş, sanayileşmesini tamamlamış, sermaye birikimini yapmış batılı kapitalist toplumlarda emekçi kütlelere karşı bir taviz verme politikası, esas sömürme düzenine dokunmadan bir takım tavizlerle düzeni sürdürme çabasıdır. Az gelişmiş bir ülke olan Türkiye'de temel sanayi dahi henüz kurmamış, sermaye birikimi yapmamış, ancak dış sermaye yardımıyla ayakta duran komprador - burjuvazi ise, emekçiler lehine reformlar yapabilecek, ağır vergi ödeyecek, toprak reformuna razı gelecek durumda değildir. Kaldı ki böyle bir taviz politikası Türkiye'nin meselelerini de çözemez. Türkiye tarımda derebeylik artığı düzeni tasfiye etmek ve toprak reformunu tarım reformu ile birlikte yürütüp tarımsal üretimi geliştirmek ve hızla sanayileşmek zorundadır. Bu ise emekçi sınıfların demokratik iktidarı altında sosyalizme yönelmiş, kapitalist olmayan bir yoldan kalkınma ile gerçekleşir. Böyle bir kalkınma süreci sonunda Türkiye'nin sosyal yapısı Anayasanın çizdiği istikamette köklü dönüşümlerle temelinden değişecektir. Ortanın solu ise, bir taktik olma ötesinde, içtenlikle benimsenmiş bir politika olarak kabul edilse dahi, mevcut kapitalist düzeni tamir ve tadillerle sürdürme isteginden başka bir anlam taşımaz. T.İ.P.'si ile C.H.P.'nin ortanın solu arasındaki temel fark budur.

Ortanın solu hakkında biz İşçi Partililer çok açık ve seçik bir fikre sahip olmak zorundayız. Sosyalizmin gerek bu yönden, gerekse halka rağmen halkın iyiliği için yukarıdan aşağıya sosyalizm iddiası yönünden yozlaştırılmasına, sosyalist hareketin doğru rotasından saptırılmasına karşı koymak ödevimizdir. Emekçi halkımız, devrimler, demokrasi diye diye aldatıldığı gibi sosyalizm konusunda da aldatılırsa, sosyalizmden so-

gütulu,sa sosyalist hareketi bir daha doğru rotasına oturtmak çok zor olur. Memleketin kalkınma davasının çözümü kavuşturulması kadar bağımsızlık davamız, dünya milletleri arasında üstün uygarlık düzeyinde gerefleri bir yer alabilmemiz de sosyalist hareketin emekçi sınıfları örgütleyip uyandırarak doğru rotada geliştirilmesine bağlıdır.

Memlekette sosyalist akımın ve onun bilinçli, teşkilâtli ucu olarak T.İ.P.'sinin kaydettiği gelişme ve partimizin parlamentoya girişi çeşitli derece ve şekillerde bütün sağcı kesimi etkilemiştir. Baskılar, iftiralar, tahrifler devam etmekle beraber meselelerin, fikirlerin tartışılmasında sağ kanat - Adalet Partisi dahil - kendisini savunma durumundadır. Hattâ sağın en ucunda bulunanlar arasında dini esaslara dayandırılan veya Anadoluçuluk çerçevesi içinde geliştirilmek istenen bir sosyal ve ekonomik reformculuğun savunucuları da belirmiştir. Türk toplumunun objektif şartları köklü dönüşümlerin yapılmasına toplumu zorlamaktadır.

Bu arada A.P.'si Amerika'nın ve yabancı sermaye ile işbirliği kuran komprador ve ağa sınıfının memleketin yabancı ve yerli sermaye tarafından sömürülme serbestliği konusunda kendisinden beklenenleri gerçekleştirme yolundadır. Devlet sektörünün kârlı işletmelerinin tasfiyesi yönünde ilk adımlar atılmaktadır. İşte Türkiye petroleri, Etibank ve Petro-kimyadan başlanmıştır. Yeni döşenen petrol boru hattı TPAO'na ait olacakken yeni bir şirketin eline verilmekte ve bu şirketin hisse senetleri «vatandaşlara» satışa çıkarılmaktadır. Bu vatandaşların emekçi, dar gelirli sınıflardan olmayacakları, büyük komprador, sermaye sahipleri olacakları aşikârdır. Etibank'ın işleteceği Karadeniz bakırını hisse senetleri de aynı şekilde «vatandaşlar» ın talebine arzolanacaktır. Henüz Meclis komisyonlarından görüşülme safhasında olan, belirli gelir kategorilerinden tasarruf bonolarının kaldırılmasını öngören kanun tasarılarının bir maddesi de dar gelirli sınıflardan yüzde 30-35 değeri ile toplanan bonoların yüzde yüz değerleri üzerinden devlete verilip iktisadi devlet teşekküllerine ortak olunabileceği hükmünü getirmektedir.

Bu işler tezgâhlanırken yabancı sermaye geri plânda tetikte beklemektedir. Petro-kimya'nın plânladığı gübre sanayiine ise AİD'nin şimdiden el attığı bildirilmektedir. Yabancı sermaye yatırımları hızla artmakta ve bu artış kontrolsüz olduğundan yerli sermaye yatırımları, yerli sanayinin gelişmesi aleyhine etki yapmaktadır. Üstelik bu artış memlekete yeni sermaye getirilmesi şeklinde olmaktan ziyade kârların yeniden yatırılması ve yerli kredilerden faydalanma şeklinde olmaktadır. 1965 ve 66 yıllarının Haziran ve Temmuz ayları için yayınlanan rakkamlar fiilen getirilen sermaye miktarında önemli düşüş olduğunu göstermektedir (**Aylık Ekonomik Göstergeler**, Eylül 1966). Bu demektir ki, fiilen getirilen sermaye artmaksızın dışarıya transfer edilecek kârlar artacaktır. Bunlar yetmiyormuş gibi yabancı sermayeye daha da avantajlar sağlayacak şekilde kanunî mevzuatta değişiklikler yapılacağını başbakan müjdelemektedir.

A.P. hükümeti iktisadi devlet teşekküllerinin başında ve devlet idaresinin yüksek kademelerinde bulunanların direnişini kırmak ve istediği gibi at koşturabilmek için memurlar arasında geniş çapta nakiller yapmıştır. Adli mekanizmayı bir baskı aracı olarak kullanabilmek için başka yerlere nakil usulü savcılara da teşmil edilmiştir. «Maaslılar» tabakası içinde en uyanık, örgütlü ve mücadeleci grup olan öğretmenler de aynı usulün hissimna uğramışlardır. Yeni kuşakların kafalarını daha okul çağında istedikleri yönde şekillendirebilmek için gerici yayınlar ücretsiz olarak okullara gönderilmektedir. 1966 bütçesi Meclisten geçirilirken 6 mil-

yon lira köy işleri faslından kaldırılarak Millî Eğitim Bakanlığı yayınlar faslına nakledildi. Bu yayınların ne nitelikte olacağı besbellidir. Buna karşılık öğretmenler okudukları gazete ve dergilerden dolayı sigaya çekilmekte, suçlanmaktadır. Öğretmenler ve Millî Eğitim teşkilâtı elemanları arasında ayrımlar yaparak, rakip örgütlenmeler teşvik edilerek, toplum davalarına gönül vermiş gerçek milliyetçi öğretmenler mağdur edilmekte, öğretim topluluğu parçalanmak istenmektedir. Bu baskılara rağmen öğretmenlerimiz cesaretle direnmekte, sendika örgütleri içinde birleşerek güçlenmektedirler.

A.P. si sendikaları ve diğer dernekleri olduğu kadar gençlik teşekküllerini de çeşitli usullerle - daha doğrusu usulsüzlüklerle - ele geçirmek ve bunları siyasi maksatları için kullanmak çabasındadır. Aldatma, ilerici ve Atatürkçü adlar altında kurdurtulan gerici derneklere ve Komünizmle Mücadele Derneğine bütçeden bol ödenekler ayırmıştır. Buna rağmen gençlik bütünü ile ilerici, Atatürkçü niteliğini ve yönünü muhafaza etmektedir. Son yılların olumlu yeni bir gelişmesi, gençlik hareketinde ilericiliğin gittikçe sosyalist bir muhteva kazanmasıdır. Açıkça sosyalist nitelikte gençlik teşekkülleri belirmiştir ve sayıları artmaktadır. Gençlik anti-emperyalizm ve bağımsızlık davasını da benimsemiş ve bu yönde harekete geçmiştir. Son yılların kaydettiği diğer yeni bir gelişme de gençliğin işçi meselelerine ilgi duyusu ve gençlik teşekkülleriyle işçi teşekkülleri ve hareketleri arasında temasların yer almasıdır. Bu çok önemli ve anlamlı bir gelişmedir. Emekçi halk kütlelerinin meseleleri ile ilgilendiği, onun hareketi yanında yer aldığı, onunla ilişki kurduğu nispette gençlik hareketi sosyal yapıda temele oturacak, güç kazanacak ve bu hareketin toplumdaki etkinliği artacaktır. Emekçi halk kütleleri ile beraber olma bilincinin gençlikte gittikçe belirgin hale geldiği görülmektedir.

«Milletin oy çoğunluğu ile iktidara geldim, Meclis-teki sandalyaların çoğunluğu bendedir, millî iradeyi ben temsil ediyorum» zihniyetiyle hareket eden A.P.'si memleketin temel demokratik müesseselerini ve sağlam kuvvetlerini karşısına almış durumdadır. Danıştay kendisine yapılan müracaatlarda naklen tayin işlemlerini durdurmuş ve bu kararlara hükümetçe uyulmamasının Anayasaya aykırı olduğunu ikinci bir kararla teyid etmiş, fakat hükümet Danıştay kararlarını uygulamamakta ısrar etmiştir. Hükümetin petrol boru hattı grevini erteleme kararını yine Danıştay bozmuştur. Yargıtay Başkanı Adli Yılı' açış nutkunda memleketteki gerici-lik hareketleri üzerinde durmuş, tehlikeyi belirtmiş, Atatürk'ün Bursa nutkunu okuyarak hükümeti âdeta ikaz etmiştir. Üniversitelerin öğretim üyeleri zaman zaman yayınladıkları bildirilerle hükümetin politikasına karşı vaziyet almışlardır. Üniversitelerin bu davranışı, politik meselelerle ilgilenişi de memleketimizde yeni bir olaydır. Gençlik teşekküllerinin durumunu ise yukarıda belirttik. Plânlama teşkilâtı hükümetin bu Anayasa müessesesine önem vermediğinden, tavsiye ve ikazlarını dikkate almadığından şikâyetçidir ve ardı ardına yer alan istifalarla en yetenekli elemanlardan yoksun hale gelmiştir. Diyanet İşleri Başkanı Elmalî'nin ordu çevrelerinden gelen telkinlerle azledildiği söylentileri vardır. Kanun yolundan haklarını alamayan işçiler sokaklara dökülmüş, uzun yürüyüşlere çıkmışlardır. Tek dersten dönen, Üniversitelere giremeyip açıkta kalan, teknikerlere haklarının iadesini ve yüksek tahsil imkânının açılmasını isteyen öğrenci camiasından hükümet üzerine büyük tazyik yapılmıştır.

Beri yandan hükümet memleket işlerini mevcut dü-zen içinde dahi yürütmeye büyük acz göstermektedir.

Son Varto depremi hem hükümetin beceriksizliğini, hem bugünkü düzenin büyük felâketlerin, derin insan ızdıraplarının söz konusu olduğu hallerde dahi müteahhitlere tatlı kârlar sağlıyarak nasıl özel çıkarlar yararmasına işlediğini, hem de Doğudaki yurttaşlarımızın perişanlığını, kendilerine reva görülen umursamazlığı bütün çıplaklığı ve acılığı ile açığa vurmuştur. Memlekette asayişsizlik almış yürümüştür; mal ve can emniyeti kalmamıştır. Uzun süredir Doğu'da yolları kesen eşkiyalık Batı'ya da sıçramıştır. Başkentten güpegündüz gazeteci kaçırılmakta, dövülmekte ve bunu yapanlar hakkında somut delillere dayanan ayrıntılı ihbarlar yapıldığı halde yetkili makamlar harekete geçmemektedir. İşçi hakları mevcut kanunlar çerçevesi içinde dahi tamınmak istenmemekte, işçilerimiz yollara dökülmektedir. Zaman zaman toprak kavgaları yüzünden, veya karakollarda vatandaşlara haksız muamele veya işkence yapıldığı gerekçesiyle halkın resmî yetkililere karşı direnme hareketlerine giriştiği görülmektedir. Bazı dış şartlar hatırlanınca, bu asayişsizlik ve huzursuzluk halî bir başka anlam ve önem kazanmaktadır. 1959 İşbirliği Anlaşmasına göre, Türkiye doğrudan doğruya veya bilvasıta tecavüze (Milletlerarası komünizm tecavüzüne) maruz kaldığı takdirde Amerika, Türk hükümetinin talebi üzerine, silâhlı kuvvetlerin kullanılması da dahil olmak üzere her türlü harekete girişecektir. Üstelik, son günlerde bir gazetede yazılanlara göre Amerika ve Nato «Jandarma Genel Komutanlığına da malzeme ve teknik yardıma blunmak ve Jandarma birliklerimizi muhtemel köylü ayaklanmalarına karşı gerilla eğitimine tâbi tutmak» yolunda ısrarlı isteklerde bulunmaktaymışlar. Bunlara, Başkan Johnson'un Türkiye'yi Güney Vietnam'la birlikte mütalâa eden demeci de eklenince, memlekette hüküm süren asayişsizlik ve huzursuzluk halinden ve bu hal karşısında hükümetin takındığı pasif durumdan kuşku ve endişe duymamak imkânsızdır.

Memleket ekonomisi ve maliyesi de bir perişanlık ve çıkmaz içindedir. Beş yıllık plânın öngördüğü mütevazî % 7 kalkınma hızı dahi gerçekleştirilmemiştir. Resmen ilân edilen rakkamlara göre ise kalkınma hızı:

1963'te	% 7,4
1964'te	% 4,3
1965'te	% 5,8

1966'da ise % 7,8 ve dört yıllık ortalama hız % 6,3'tür. En iyimser rakkam ele alındığında bile öngörülen kalkınma hızına varılamamış olduğu görülür. Ancak durum takdim edilmeye çalışılan tablodan daha karanlıktır. 1963'ün % 7,4 olarak bildirilen kalkınma hızında uzmanların ciddi şüpheleri vardır. 1966 yılının milli gelir rakkamlarının detayları henüz yayınlanmamıştır. Dört yıl ortalamasını yükselten bu iki yıl (1963 ve 1966) bir yana bırakılırsa kalkınma hızı %5'e düşmektedir. 1963 ve 1966'nın kalkınma hızının yüksek görünüşü ise aslında «kalkınma» teriminin tanımındaki yanlışlıkla ilgilidir. Şöyle ki: Bir toplum içinde tarımın önemli bir üretim kesimi olması halinde, gayrisafi milli hasıla dediğimiz üretilmiş mal ve hizmetler toplamı, havaların iyi gitmesi gibi kalkınma çabası ile ilgili olmıyan bir faktörle ölçüsüz derecede artabilir. Bu takdirde kalkınma hızı artmış, görünür. Oysa gerçek kalkınma o ölçüde değildir. Çünkü toplumun refah ve mutluluğu için yapılan çalışmalar ve yapılan hizmetler o ölçüde artmış değildir. İyi hava şartları ile gelen, kötü hava şartları ile gider. Örneğin geçmişte 1953'de gelen olağanüstü hava şartları ile elde edilen gayrisafi milli hasıla artışını, elverişsiz hava şartlarının hüküm sürdüğü 1954 yılı silip süpürmüştür.

1963 yılında elde olunduğu ayrıntılı istatistiklerle

yayınlanan, 1966 yılında ise ayrıntısız ilân olunan yüksek kalkınma hızları bu nedenle aldatıcıdır. Kalkınma aslında sanayileşip ekonomiyi hava ve iklim değişikliklerinin sarsıntılı gidişinden kurtarmakla olur.

Sanayileşme ise bir türlü başarılamamaktadır. 1948 yılından bu yana Türk ekonomisinin yapısında ekonomik açıdan çok anlamlı bir değişme olmamıştır. Kalkınma büyümede uzun dönemli asıl ölçü, sanayi ve hizmetler kesiminin tarım kesimi aleyhine büyümesidir. Esas büyümenin motörü sanayi kesimidir, hizmetler kesimi ise ona bağlı olarak gelişecektir. Oysa Devlet İstatistik Enstitüsü ve Devlet Plânlama Teşkilâtı rakkamlarına baktığımızda böyle bir gelişmeyi Türk ekonomisinin yapısında görememekteyiz. Nitekim 1948 yılında milli gelirin %10,5'ini üreten sanayi kesimi halen ancak % 16-17'sini üretmektedir. Türkiye bir tarım ülkesi olmakta devam etmektedir. Önemli artış konut inşaatındadır. Özel yatırımların çoğunluğu yüksek karlılığı olan bu kesimde toplanmaktadır. Hizmetler kesiminin artışı, gizli işsizliğin artışının işaretidir. Sanayi diye son zamanlarda kurulan montaj sanayii, genellikle dış kapitalist ülkelere çeşitli yollardan bağlı olan kurumlardır. Bunlar da gerçek bir sanayileşme değil, kıt kaynakların yüksek gelirli zümresinin yoğaltım ihtiyaçlarına cevap verecek yerlere tahsisidir. Üstelik Türk ekonomisinde bunların işlemlerini finanse etmek için gittikçe daha fazla döviz ihtiyacı duyulacaktır. Bu da yine borçlanmaları (uygun olmıyan şartlarla) teşvik edecektir. Bilinen yollardan borçlanmalar, bunların vadelerinde ödemeleri halinde, iktidarların yabancı alacaklılarla tekrar tekrar aynı masa çevresinde oturmasına ve yeni yeni tavizler vermelerine yol açacaktır.

Kaldı ki, elde olunan kalkınma hızı sağlam bir şekilde finanse edilmemiştir yani yükü ya halkın sırtından çıkmış ya da devlet borçlanması ile gelecek kuşaklara devrolunmuştur. 1963'de 6,4 milyar lira olan dış borç toplamı 1965 yılı başında 8,6 milyar liraya, genel borç toplamı ise aynı dönemde 18,5 milyar liradan 22,5 milyar liraya yükselmiştir. (Ödenecek borç faizleri dahil değildir.) Bu suretle iki yılda elde olunan ve şüphe ile karşıladığımız 6,2 milyar liralık gayrisafi milli hasıla artışını 4 milyar borç yüklenerek elde etmişiz ki, (kaynak 1966 Programı ve Merkez Bankası bülentleri) yurtta milli hasıladan elde olunan her 3 liralık artışa karşılık 1 lira dışarıya borçlanılmış, 1 lira da iç sermayedarlardan faizle alınmıştır.

Aynı dönemde Merkez Bankasının piyasaya sürdüğü banknotların % 19 oranında arttığı düşünülürse sağlanan kalkınmanın yurda ve emekçi halka nelere mal olacağı düşünülmeye değer.

Yatırımlar da gereği gibi gerçekleştirilememiştir. Program hazırlama tecniğimiz gereği yıllık programlardaki yatırım hedefleri 2 yıl önceki rakkamlara göre hazırlanmaktadır. Bu nedenle aslında, artan fiyatlar dolayısıyla yatırım hedefleri «plân»daki hedeflerin gerisinde tesbit olunmaktadır. Örneğin 1966 hedefleri plânda 1961 fiyatlarına göre tesbit olunmuş ve sonra bunlar 1964 fiyatlarına uydurulmuştur. Oysa 1964'den 1966 ya kadar fiyatlar % 10 artmıştır. Bu nedenle yatırım hedefleri daha başlangıçta plânın öngördüğünün altında tesbit edilmiş olmaktadır. Üstelik düşük olan bu yatırım hedeflerine varılamamaktadır. Hiç bir yıl kamu yatırımları tesbit olunan hedeflerin % 90'ına ulaşamamıştır. Bu eksik uygulama, hesap kurnazlıklarıyla özel sektör rakkamları şişirilerek kapatılmaktadır. Bu suretle hem plân hedeflerine varıldığı iddia olunmakta, hem de özel sektör savunulmaktadır. Özellikle imalât sanayiinde yatırımların son derece geri kalmış olması

sanayileşme alanında gerekli çabanın gösterilmediğini ortaya koymaktadır.

Sektörler ve bölgeler arası denge de sağlanmış olmaktan uzaktır. Kalkınma plânı millî kalkınmayı sanayileşmede görmüş, tarımın millî ekonomideki payı düşerken, endüstri payının artmasını öngörmüştür. Bu nedenle tarımın yılda 4,7 oranında artması, endüstrinin % 11,5 oranında gelişmesi hesaplanmıştır. Endüstri alanında gereken yatırımların yapılmayışı ve gerekli tedbirlerin alınmaması nedeni ile bu kesimde gayrisafi millî hasıla artışı ilk 2 yıl sırayla % 8 ve % 8,6'da kalmış, üçüncü yıl olan 1965'de ise ancak % 9,5'e yükselbilmiştir. Bunun sonucu olarak ekonomimiz daima işsizliği teşvik eden bir düşük istihdam bünyesi içinde kalmıştır.

Yatırımlar yoksulluk bölgelerine kaydırılmamıştır. Bu nedenle başta Doğu olmak üzere yoksulluk bölgeleri gene kaderine terk edilmiştir. Yatırımların kamu ve özel yatırım olarak % 76'sının Ankara batısına ve % 36'sının da üç büyük kente yapılmış olması plânın kendisine amaç aldığı noktalara ne kadar uzak kaldığını göstermeye yeter bir gözlemdir.

Plânlanmanın açıklaadığı son rakamlar gelir dağılımındaki adaletsizliği bütün çıplaklığı ve acılığıyla ortaya koymuştur. Kamu ve özel yatırımların finansmanı için daha ziyade fakir halka yansıyan vasıtali vergilere önem verilmesi dolayısıyla emekçi halk tabakaları aleyhine olan gelir dağılımının daha da bozulmasına sebep olunmuştur. Buna rağmen hâkim sınıflardan, özellikle toprak ağalarından gereği kadar vergi alınmadığından gine de halk'a yeterli ölçüde kamu hizmeti ve yatırım gücü sağlanamamıştır.

Dış ticaret açığı bu yıl rekor seviyeye ulaşmıştır. Enflasyonu önlemek amacıyla âdeta sınırsız ithalat yapılmıştır. Dışardan yurda getirilen işçi dövizlerinin önemli miktarlara ulaşmasına rağmen ödeme dengesi açığı da devam etmektedir. Esasen büyük kısmı rehinde olan altın stokumuzun geri kalan bir kısmı daha tehlin edilmiştir. Döviz rezervleri tükenmiş gibidir. Personel kanununa göre Mart 1966'dan itibaren memur maaşlarına yapılması gereken zamlar yapılmamıştır ve yakın bir zamanda yapılacağı benzememektedir. İhaleler dolayısıyla devletin müteahhitlere olan borçları ödenememektedir. Ekonomi enflasyonist baskı altındadır. 1966 bütçesi açıktır, 1967 bütçesinin de 2 milyar 700 milyon civarında açık vereceği tahmin olunmaktadır. Maliye Bakanlığının alınmasını ileri sürdüğü tedbirlere hükümetin kulak asması Maliye Bakanının istifasına yol açmıştır. Bu durumda A.P. hükümeti, hiç istemese de, yeni vergiler koyma yoluna gitmek zorunda kalacaktır. A.P.'sinin zihniyeti, genel politikası ve dayandığı sınıflar göz önünde tutulunca yeni vergilerin ağırlığının emekçi halk kütlelerine yükleneyeceği kolayca tahmin olunur.

A.P. hükümeti gerek sosyal ve politik alanda, gerekse ekonomik alanda tutumu ve davranışları ile git-tikçe Anayasamın dışına düşmektedir. Bu düşünüş şu veya bu konuda, şu veya bu davranışta, tasarrufta bulunmasından ötürü değildir aslında, Temeldeki sebep, A.P.'sinin ekonomi, kalkınma demokrasi anlayışının ve uygulamasının tümünde Anayasa ile çelişik olmasındandır. Anayasamız, özel sektörün hâkim olduğu veya hâkim kılınmak istendiği bir ekonomi sistemi içinde özel sektör eliyle ve komprador burjuvaziye ve toprak ağalarına dayanarak kalkınma politikasına kapalıdır. Anayasamız, sosyal devlet ve sosyal adalet ilkeleriyle, emekçi halk yararına devlete yüklediği sosyal ve ekonomik ödevlerle, özel mülkiyet hakkını sınırlayan, toprak reformunu, vergi reformunu kamulaştırmaları ön-gören hükümleriyle sola açık bir anayasadır.

A.P.'sinin sosyal ve ekonomik politikası Anayasa-ya olduğu kadar memleketin objektif şartlarına ve ihtiyaçlarına, sosyal bilimlerin verilerine ve toplumsal gelişme kanunlarına da aykırıdır. Memleketi idarede, meseleleri çözümede, kalkınmayı sağlamakta başarısızlığa uğraması bundandır.

Plânın uygulanamamasının temel sebebi de yukarıda belirttiğimiz aynı çelişkidir. Gerçi plân teknik, bir araçtır. Ama bir araç istenilen her iş için kullanılmaz, belli işler için elverişlidir, diğerleri için değildir. Plân denilen araç sosyalist ekonomiler veya sosyalizme yönelmiş kapitalist olmıyan kalkınma yöntemleri için elverişlidir. Ferdî teşebbüs ve rekabete dayanan kapitalist sistem bu niteliği dolayısıyla plânlanmaya gelmez. Kapitalist ekonomilerde uygulandığı söylenen ve «gösterici plân» adı verilen plânlama aslında sömürme düzeninin azçok zaptürapta alınması (regulation) dır; Maksat kapitalist sistemin fazla aksaklıklara, keskin iniş çıkışlara, buhranlara yol açmadan sürdürülmesinin sağlanmasıdır. Türkiye'nin kapitalist yoldan kalkınması ise programımızda, parti, demeg ve bildirilerinde defalarla izah olunduğu üzere mümkün değildir. Plânlanma ancak, emekçi halkımız kendi partisi olan T.İ.P.'si eliyle iktidara geldiği ve memleketin kalkınması sosyalizme yönelmiş, kapitalist olmıyan bir yola girdiği zaman emredici bir plân niteliğini kazanarak mümkün olacaktır. Ve o zaman Anayasa da toplum da temeline oturmuş olacaktır.

İŞÇİ HAREKETLERİ

Türkiye'de işçi hareketleri, uzun yıllar çok elverişsiz ortamlar içinde gücünü işçilerin dayanışma bilincinden alarak sürdürülmüştür. Yasaklara rağmen işçi örgütleri kurulmuş, yasaklara rağmen grevler yapılmış, baskılara rağmen sendikalar kurulmuş ve hak arama mücadelesi en az tâ 1850 den bu yana devam edip gelmiştir. Yabancı şirketlere ve yabancı kişilere karşı yürütülen 1908 ve sonraki grevler ve direnmeler sonunda iktidara gelmesine yardımcı olduğu İttihat ve Terakki hükümetinden ilk önemli ihaneti gören işçi sınıfı, grev ve sendika kurma yasaklarının konulmasını pek önemsemeyen direnmelerine ve örgütlenmelerine devam etmiştir.

Millî Mücadelede emperyalizme karşı cesaretle başarılı bir mücadele veren işçilerimiz, örgütlenme yolunda önemli deneylere girişmiş ve bu arada Batı sendikacılığıyla temas kurmuş, uluslararası toplantılara temsilciler gönderebilmiştir. Bu dönemde mahallî sendika, millî sendika, federasyon ve birlikler kurma deneyleri yapmış olan işçiler Millî Kurtuluş Savaşımızın zaferle sonuçlanmasından sonra «İşçi Gurupu» olarak İzmir'de toplanan ve Atatürk'ün açış konuşmasını yaptığı İzmir İktisat Kongresinde önemli istekleri ortaya atmıştır.

Devrinlerin yerleştirilmesi döneminde kendi sınıfsal sorunlarına öncelik vermeyen işçiler, 1938 de «sınıf esasına dayanan cemiyet kurma» yasağı ve Türk Ceza Kanununun 161 ve 162. maddelerine ağır hükümler konması üzerine ağır bir durumla karşı karşıya kalmışlardır. Örgütlenemeyen işçi sınıfı, gelişen sermayeci hâkim sınıfların sömürsünü arttırışı karşısında savunmasız kalmış ve hele 2. Dünya Savaşında bir çok yoksulluklara ve yokluklara boyun eğerek ağır iş şartları altında bir hayli ezilmiştir. İşte bu dönemde yer yer işyerlerinde başgösteren hoşnutsuzluk, fazla çalışma emirlerine uymayıp ve çeşitli şikâyetler işçi temsilciliğinin önemini arttırmıştır. Ancak İkinci Dünya Savaşının demokratik cephe yararına sonuçlanmakta olması etkilerini Türkiye'de de göstermiş, sınıf esasına dayanan

comiyet kurma yasağı 1946 da kaldırılmıştır. Bu sonuç, hiç şüphesiz Türk işçi sınıfının biriken mücadelesinin ve açığa vurulan isteklerinin baskısı ile ve dünya emekçi halk kitlelerinin vardığı tarih merhalesindeki ilerici yönünün etkisiyle elde edilmiştir.

Ancak Türkiye'yi yöneten hâkim sınıflar, işçi sınıfının bilinçlenme ve haklarına sahip çıkma çabalarını durdurmak için uzun süre grev yasağını uygulamış, demokratik işçi haklarını kısıtlamış ve sendikaları bir yardımlaşma sandığı niteliğine düşürmeye önem vermiştir. 1950 - 1960 döneminde işçilerin sınıfsal ağırıklarını duyurması, hâkim sınıfları tedirgin eden istekler ve toplu mücadeleleri 27 Mayıs Anayasasının hazırlanışında işçi haklarına öncelik verilmesini sağlamıştır. Gerçek işçi sendikacılığına doğru gidişte önemli bir aşama olan sosyal Anayasamızın yürürlüğe girmesi ile bir çok ekonomik ve sosyal olayların nedenlerine inmek mümkün olmuş ve başta işçi sınıfı olmak üzere emekçi halk kitlelerinin bilinçlenmesi yolu aydınlığa kavuşmuştur.

Hiç şüphesiz 27 Mayıs Anayasasının en önemli niteliği, tarihin akışı içinde kendi haklarına sahip çıkma yolunda verilen politik savaşlardan alınan tecrübelerle göre işçi sendikaları yöneticilerinden bir gurupun Türkiye İşçi Partisini kurabilmeleri imkânını vermesidir. T.İ.P. kurulduktan ve sendikacılarla sosyalist aydınlar iş ve kader birliği yaptıktan sonra işçi hareketleri yepyeni bir öz kazanmaya başlamıştır. Birinci Büyük Kongremizden sonra işçi hareketleriyle ilgili ve işçi sorunlarına değinen konular hakkında bilgi vermeyi yararlı buluruz.

Memleketimizdeki işçi hareketleri 1964 Şubatından bu yana çok dikkate değer gelişmeler gösterdi. Hâkim sınıflarla işbirliği yapan yabancı sermayedarlar milletlerarası tecrübelerinden Türk işverenlerini de yararlandırmada gecikmedi. Onun için de Amerika'da ve Avrupa'da benzerleri çok bulunan sarı sendikacılık ve sınıflarından kopmuş yüksek maaşlı, bol ödenekli, kapitalist toplumların anlayışı doğrultusundaki sendika yöneticileri Türkiye'nin her tarafında olumsuz önleleriyle görülmeye başladı. Bu bakımdan işçi sınıfı bir yandan ekonomik menfaatlerini koruma ve savunma örgütleri içinde işverenlere karşı mücadelelerini yürütürken, bir yandan da kendi içindeki tutucu ve çıkarıcı kadroları temizleme savaşı vermek zorunda kaldı. Bu iki yanlı çetin mücadele yürütülürken şu da anlaşıldı ki, sendikaların elde ettiği toplu sözleşme hakkı ve grev yapma imkânı bu günlük yapısı ve sınırlarıyla emekçi halk kitlelerinin yokluk ve yoksulluktan kurtulmasını sağlamıyor.

Onun için, en ilkel sosyal yardımlar sağlamak ve iş emniyeti tedbirlerinin alınmasını sözleşmeye koymak için tartışmalarla kaybedilen aylar sonunda imzalanan toplu sözleşmeler, işçi ücretlerinde artış getirmiştir, fakat fiat yükselişlerinin önlenmemesi yüzünden zamlar gücünü pek çok yitirmiştir. Hele grev hakkının Anayasaya ayrılması olarak 275 sayılı kanunla sınırlandırılmasından sonraki uygulamalarda çıkan çeşitli kararlar, grevi daha da etkisiz bırakmış, üstelik grevci işçilere öncülük yapan bilinçli işçilerin işten atılmalarını pek kolaylaştırmıştır.

Bugün vardığımız noktada yabancı sermaye, her türlü kolaylıkları sağlayarak vatanımızda kendi hakimiyetini sürdürmektedir. Hükümetler, şartları dayatılmış borçlarla özel sektör yararına işleyen yatırımları yaparken emek gücünün korunması ve değerlendirilmesi yolunda kararlar almağa kendilerini zorunlu duymamağa başlamışlardır.

Oysa bugünkü duruma baktığımız vakit gördüğümüz manzara şudur.

Türkiye'de açık ve gizli, ne ad takılırsa takılınsın

büyük bir işsizlik vardır. Resmî ağızlar işsiz sayısını «iki milyonu aşkın» diye belirtmektedirler. Fakat tarım kesimindeki gizli işsizlik, yani yılın birçok ayını işsiz, bazı aylarını mevsim işleriyle geçirenler arasında işsizlikten kıvrananların sayısı 2 milyonu geçmektedir. Şu halde işsizlerin sayısı kolayca 4 milyonu bulmaktadır. Kaldı ki İçişleri Bakanı Samsun'da bölge valileri toplantısında işsiz sayısını 9 milyon olarak açıklamıştır. Her ne kadar gizli işsizler büyük sosyal problemler yaratmıyor görülyorsa da, asıl iki milyonu aşkın işsiz, iş aradığı halde iş bulamayanlar memleketin başlıca sorununu teşkil etmektedir. Plânlama teşkilâtı yetkililerine göre; ikinci plân döneminde ekonomimizde erişilmesi imkânsız bir gelişme hızı sağlansa bile işsizlik sorunu çözümlenemeyecektir. Tarım dışındaki nüfusun yüzde 25-26 sı (yani dörtte biri ve daha fazlası) iş bulamayacaktır (Yeni Gazete, 30 Temmuz 1966) aynı dönemde iş gücünün verimliliği yüzde 2 oranında artsa, bu durumda işsizlik yüzde 33-34 e çıkacaktır. Büyüme hızı yüzde 7,6 olarak tesbit edilirse bu oranlar sırasıyla yüzde 22, 23 ve 30-32 ye inecektir. Erişilmesi imkânsız bir büyüme hızı dahi işsizlik problemini halletmeyecektir.

İşsizlik, hükümetin ciddi bir sanayileşme programını ve kalkınma plânını yapamaması ve uygulayamaması yüzünden her yıl hızını arttırmakta ve en azından her yıl 400.000 kişi yeniden iş isteyecek duruma gelmektedir. Hükümetin kendi vatanında işçilerimize iş alanı bulamaması hiç şüphesiz hâkim sınıfların egemen olabileceği güçlerini süratle yitirmekte olduklarını da göstermektedir. O kadar ki işsizliğin nedenlerini ve gelişmiş Avrupa sanayi memleketlerinin durumuyla Türkiye'nin geri bırakılmış bir memleket olma arasındaki gerçek gelişmeyi göremeyen hükümet, son derece olumsuz bir yola sürüklenmiştir. Bu da Ortak Pazar ülkelerinin Türkiye'den işçi istemeleri için bu hükümetlere baş vurma şeklinde en tipik örneğini vermiştir. Gerçekten de hükümet, Türkiye'nin Ortak Pazar ülkelerine 12 yılda ekonomik bakımdan ayak uydurabilmesi için işsizlerin 6 Ortak Pazar ülkesinde istihdamlarını ve Türk işsizleri lehinde yabancı işçi isteklerinin de Türkiye'de öncelik tammalarını teklif etmiştir.

Bu yolun tutarsızlığı ve yetişkin işçilerin yabancı memleketlere ihracı ile Türkiye aleyhinde genel olarak etkiler yapması bir yana, karşılıklı sosyal dengesizlikler işçiler aleyhine önemli sonuçlar doğurmaktadır. Kaldı ki plân hedeflerinin ve yabancı ülkelere işçi ihracının gerçekleşmesi hâlinde işsizlik probleminin çözümleneceğini sanmanın ne kadar boş bir hayalden ibaret olduğunu yabancı uzmanlar da söylemekten çekinmemektedirler. Nitekim Kalkınma Plânının uygulamasıyla ilgili araştırmalarda bulunan yabancı uzmanlardan Prof. A. G. Khan 1961 den 1964 e kadar geçen süre içinde işsiz sayısının yüzde 31,6, toptan fiat endeksinin de yüzde 10,7 oranında arttığını belirtmiş, bu derece işsizliğin ve fiatların arttığı bir ülkede plânın önümüzdeki dönemde de iyi sonuçlar veremeyeceğini açıklamıştır. Bu arada 1965 in ilk üç ayında da işsizlik daha yüksek oranda göze çarpmış, işsiz sayısı yüzde 77 artmıştır. Pittsburg üniversitesine mensub olan profesör, plânın Türkiye gerçeklerine uygun olabilmesi için yeni fikir ve görüşlerin benimsenmesi ve bu yeni akıma daha müsamahalı davranılması zorunluğunu hatırlatmıştır. Beş kişiden sadece 2 sinin iş gücü sahibi olduğu Türkiye'de işçisine iş veremeyen hükümetlerin ve onların dayandıkları kapitalist hâkim sınıfların 10 milyon 130 bini bulan tarım sektöründeki işçileri de perişan bırakan politikası elbette iflâsın öncesi dönemi yaşamaktadır.

İşgüçleri üretime ek bir değer katmayan 3 milyon işçinin ve tarımda en çok çalışıldığı yaz aylarında 1.5

milyonu bulan işsizlerin durumu ele alınmadıkça ciddi bir kalkınma planını bırakınız, memleket gerçekleriyle uğraşan ve sorunları çözmeyi amaç bilen bir iktidardan söz etmek bile güç olacaktır. Hükümetin hazırladığını ilân ettiği işsizlik sigortası, aslında bir kaç pilot iş kolunda yapılacak bir iki zayıf denemeden öteye gitmemektedir. Buna karşılık işçilerin bugünkü düzen içinde en önemli dayanakları olan kıdem tazminatı müessesesini işverenler yararına kaldırmayı amaç bilmektedir.

Bu bakımdan T.İ.P. Meclis Gurupunun hazırlayıp Meclise sunduğu işsizlik sigortası tasarısı büyük önem taşımaktadır. İşsizlik sigortasının bir an önce ve bütün işkollarını kapsayan nitelikte çıkarılmasına çalışmak elbette ki T.İ.P. Meclis Gurupunun en önde gelen görevleri arasında olacaktır.

İşsizliğin yaygınlığı ve hükümetlerin emekten yana bir ücret politikası izlememesi sonucu tarım dışında çalışan 3 milyon insanın yıllık ortalama verimliliği 16-19 bin lira arasında değişmekte olduğu hesap edilmektedir. Yani imalat, hizmetler, ulaştırma ve diğer alanlarda çalışan bir emekçi ortalama 16-19 bin lira arasında değişen bir üretim imkânı sağlamaktadır. Yarattığı üretimin genel olarak işçilere yansımaları üçte bir oranda sanılmaktadır. Fakat yaratılan üretimin yarısı işçilere ödense bile bu miktar ayda 650 lirayı bulmaktadır. Bunun bile asgari geçinme için yetersizliği ortadadır.

İşsizlik, ücret düşüklüğünün yarattığı sefâlet ve bunları yenmek isteyip sokaklara düşen, şehirden şehire göçeden insanlar sosyal ızdırıp kaynağı olmaktadır. Onun için hükümet bir an önce Anayasaya uygun olarak herkese hakkı ve ödevi olan çalışmayı sağlayacak iş alanları açmalıdır.

Çalışanların insanca yaşaması için çalışanları korumalı, çalışmayı desteklemelidir. İşsizliği önleyici tedbirleri hemen almalıdır. Tarım alanındaki işsizliği önlemek için yine Anayasada 37. maddede yer alan toprak reformunu gerçekleştirmelidir. Köylülerimiz topraksız, ya da az topraklı oldukları için iş bulup en ilkel fizyolojik ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla şehirlere göç etmektedir. Şehirlerde iş bulamayanlar, ya da iş buldukları halde geçinemeyenler yabancı ülkelere gitmek için her araçtan yararlanmaya koyulmuşlardır. İş arayanların yabancı memleketlere gitme eğilimi, bu işçilerin çeşitli yollarla soyulması, sömürülmesi sonucunu da vermiştir.

Gidilen yabancı memleketler arasında Somali'nin de bulunması, hükümetlerin sosyal politikalarının hangi noktada olduğunu göstermeye yeter sanırız.

Yalnız Batı Almanya'ya giden işçi sayısı 200.000 e yaklaşmıştır. 1967 yılına kadar 32.000 işçi daha gönderilecektir. Bu yılki işçi sevki geçen yıldan yüzde 20 daha düşük olmuştur. Yabancı memleketlere gitmek için müracaat eden işçiler sayısı önümüzdeki 10 yıllık işçi isteğini fazlasıyla karşılayacaktır. Bu demektir ki, bugün iş için müracaat eden ve her yıl iş alanına giren 400.000 insandan Almanya'ya gitmek isteyenler 10 yıl sonra gönderilme imkânı bulacaklardır. Eğer Batı Almanya veya öteki memleketler işçi isteyecek durumlarını koruyabilirlerse...

Burada hemen şunu belirtmek gerekir ki, Türk işçilerinin yabancı memleketlere gitmek zorunda kalmaları, hükümetlerin Türk işçilerinin sosyal haklarını korumadan onları Alman kapitalistlerinin kucağına attığı gerçeğini de ortaya çıkarmıştır.

Unutmamak gerekir ki bir hükümetin en başta gelen ödevi, kendi vatandaşlarına iş alanı açmak ve iş bulmaktır. Fakat bu ödevini yerine getirmeyi başaramayan hükümetler, işsizlik sorununun doğuracağı sosyal tepkileri önlemek amacıyla işçi sevkini teşvik edi-

ci çabalar harcamışlardır. Yabancı memleketlere giden işçiler sağlıklarını tehlikeye düşürecek kadar tutumlu bir yaşayış içinde döviz biriktirme makineleri durumuna düşürülmüştür. Bu işçilerin tasarrufları 1965 yılında 69 milyonu bulmuştur. Bu acı gerçek karşısında memleket içinde geniş iş alanları açmaya yönelmesi, yani endüstrileşmeye geçmesi beklenen hükümet, bu yola gidecek gücü kendinde bulmamaktadır. Bunun sonucu olarak da memleket, en zengin kaynağını, işgücü kaynağını ya boşa akıtmakta, ya da yabancıların sömürüsüne terk etmektedir.

Yabancı sermayenin yeniden ele geçirdiği iş alanlarındaki sömürüsü ve Birleşik Amerika'nın iş ve çalışma hayatına müdahalelerde bulunması işçi sınıfının yurt ve dünya sorunlarına daha dikkatle eğilmesi zorunluğunu ortaya koymuştur. Zira Amerikan işverenlerinin hakim olduğu işyerlerinde toplu sözleşme haklarına, grev hakkına ve öteki insan haklarına saygısızlık son haddini bulmuştur. Amerikalıların açtığı kötü eğilime Almanya'dan Türkiye'ye gelen yabancı sermaye temsilcileri de ayak uydurmuştur.

Asgari Ücretler

Hiç şüphesiz işçilerin yabancı ülkelere gitmeyi kabul etmesi ücret düşüklüğünden de ileri gelmektedir. Ortalama ücret 1965 Eylülünde (İ.S.K. na göre) balıkçılık işkolunda 15.— TL. kömür madenciliğinde 16.45 TL. kömürden gayri maddelerde 16.56 TL. taş, kil ve kum ocaklarında 16.51 TL. Ağaç ve mantar sanayiinde 16.07 TL. Tekstil işkolunda 18.18 TL, Metal endüstrisinde 28.64 TL. olarak görülmektedir.

Hemen şunu belirtmek yerinde olur ki devlet kesimindeki ücret ortalaması, özel sektör kesimindekinden dikkati çekecek kadar fazladır. Bu iki kesimdeki ücret ortalamaları aslında işçilerin büyük çoğunluğunun eline geçmeyen bir miktarı göstermektedir. Çünkü İşçi Sigortalarına (şimdi sosyal sigortalar kurumu adını almıştır) esas olan ücret bordrolarında yüksek ücretli mühendisler ve genel müdürlerle uzmanlara verilen ücretler de yer almaktadır. Yapılan toplu sözleşmelerde kabul edilen asgari ücretlere bir göz atmak gerçek işçi ücretlerinin durumunu göstermeye yarayacaktır.

1964 te Etibank maden işletmelerinde yer üstünde temel yevmiye 9 lira, yer altında 9.5 lira idi. Ereğli Kömür İşletmelerinde yeraltında çalışan bütün işçilerin asgari ücretleri 11 liradır. Türkiye Petrolleri A. O. nda taban ücret 12.75 liradır. Azot sanayiinde saatte 140 - 170 kuruştur. Tekel Genel Müdürlüğünde asgari ücret 150 kuruştur. Kavaklıdere Şarapları işyerinde gündelik 10 liradır. Fruko-Tamek'te 13 lira 33 kuruştur. Şeker Sanayiinde asgari ücret daimi işçiler için 16 liradır. Sümerbank Merinos Yünlü Sanayiinde saatte 135 kuruştur. Mensucat Santral'da 160 kuruştur. Türkiye tekstil sanayii işverenler sendikasına üye işyerlerinde işçi asgari ücreti 16 yaşından küçüklere 150 kuruş, erişkinlere 160 kuruş olarak tesbit edilmiştir. Sümerbank Gemlik Viskoz Sanayiinde asgari ücret saatte 140 kuruştur. Bu ücret Beykoz deri ve kundura müessesesinde de aynen uygulanmaktadır. U. S. Royal Lâstik fabrikasında asgari saat ücreti brüt 200 kuruştur. Kütahya Keramik Sanayii müessesinde asgari ücret saatte 113 kuruştur. Filyos Ateş Tuğlası işyerinde ise bu miktar saatte 125 kuruşa düşmektedir. Eskişehir Çimento Fabrikasında ise asgari saat ücreti 120 kuruştur. Türk Ambalaj Sanayiinde asgari ücret 160 kuruştur. Türkiye İş Bankasında Ortaokul mezunlarına ayda 600 lira, İse mezunlarına 660 lira, Üniversite mezunlarına 720 lira maaş verilmektedir.

Devlet Planlama Teşkilâtının hazırladığı Gelir Da-

sı lokavta da yer vermişti. Bilindiği gibi lokavt, işverenin özel çıkarı için binlerce işçiyi ve ailelerini işsizliğe, yoksulluğa ve açlığa mahkûm etmeye yarayan, korkunç ve elbette insan hak ve hürriyetleri ve sosyal adalet ilkeleriyle asla bağdaşmayacak bir yetkidir.

Türkiye İşçi Partisi, buna karşı çıkmış, lokavtın kanunda yeri olmadığını savunmuştur. Fakat Türk-İş Yöneticileri hiç bir uyardıya kulak vermeden, işverenlerle birlikte lokavt hakkını ısrarla savunmuşlardır. Bunun sonucunda lokavtla yüz yüze gelen ve açlığa mahkûm edilen işçiler, lokavtı protesto ederken elbette lokavt isteyenlerle birlik olan bir takım sendikacıların da yüzlerine şamar indirmiştir. Bu bilinçlenme örnekleri hiç şüphesiz yarının umut parıltıları olmaktadır.

Hükümetlerin Tutumu

Geçen büyük kongremizden bu yana hükümetlerin tutumu işçi sınıfı yararına olmayan bir yönde gelişti. C.H.P. iktidarı işçilerden yana olmayışının nedenlerini İnönü Başkanlığındaki kabinelerin icraatıyla bir bir verdi.

C.H.P. iktidarı döneminde toprak reformu yapılacak yerde toprak belkleyen milyonlarca tarım işçisiyle alay edercesine tapulama kanununda yapılan değişikliklerle toprak ağaları daha da güçlendirildi. Bu arada işçi sigortaları kurumunun yataksız dispanserlerinde ilaç verilmesi önlendi, bu yerlerdeki eczahanelerin kapatılmasıyla işçi ve işveren primlerinden yılda en az 40 milyon liranın işçi sağlığına tahsisi yerine, ilaç tüccarları korundu.

İnönü Başkanlığındaki hükümet döneminde komünizmi telin bahanesiyle yaptırılan ve Türk-İş'in tutucu ve gerici kadrolarının düzenlediği miting, amacı dışında zinde kuvvetlere 27 Mayıs ilkelerine ve T.İ.P. yöneticilerine karşı bir cılız göğde gösterisi şeklinde geliştiği ve çeşitli suçların işlenmesine yol açtığı halde hükümet kanun dışı hareketlerin sorumluları hakkında koğuşturma açmaktan özellikle kaçındı.

C.H.P. iktidarı döneminde Sıkı Yönetimin uygulanması, komutanlığın grevlere müsaade etmemesi sonucunu yarattı. Hükümetin etkisinde kalan Türk-İş grevlerin durdurulmasına yol açması kanunda bile öngörülmemeyen bir durumda grev yapılmaması kararını ilân etti, hükümetin ve elbette grevle karşı karşıya kalan işverenlerin işlerini kolaylaştırdı. Kıbrıs sorununun aydınlığa çıkardığı bağımlı dış politikanın sonuçları üzerine Ağustos 1964 bitiminde gençliğin ve emekçi halkın Amerika'lılara karşı yaptığı mitingde bağımlı dış politikanın bırakılması ve kişiliği olan bir dış politika izlenmesi isteği geniş kitlelerin malı olmaya başladı.

Fakat Türk-İş, bu ortamda bile Amerikalılarla işbirliği yaparak seminerler düzenlemekten geri kalmadı ve hükümetin etkisi içine alınan Türk-İş, Türkiye İşçi Partisinin bütün vatandaşları, Atatürkçü-toplumcu aydın ve örgütleri Amerikan emperyalizmine karşı yaptığı iş ve güç birliği çağırısına katılmadı.

Hükümet 18/19 Ekim 1964 te yapılmasına karar verilen demiryolları işçileri grevini kolayca durdurdu. Bu karar, elbette Anayasaya, hattâ 275 sayılı kanuna bile aykırıydı. Bununla beraber hükümetin bu davranışını başka grevlerde de göstermemesi için Türk-İş'in cesur kararlar alıp harekete geçmesi beklenirdi ama yöneticiler işçinin bilinçlenmesine ve hükümetin Anayasaya aykırı işlemlerine karşı çıkmaktan özenle çekindiler. İktisadi devlet teşekkülleri ve Belediyeler bir kısım işçilerin «işçi» sayılmamasına çalıştıkları sıralarda bir kısım işçi teşekkülleri işçilerin işçi sayılmakta devamını ısrarla savunmak zorunda kaldılar ve bu gö-

rüşleri kabule yanaşmayan kuruluşlarda grev kararı aldılar. Örneğin demiryolları işçi örgütü, işçinin işçi sayılması amacıyla grev kararı aldığı halde hükümetin bu grevi iki defa ertelemesi döneminde Türk-İş, hükümetin tutumunu ap açık ortaya serecek karar ve eylemlerden sakındı. Bu, hükümetin işçilerden yana olmayan tutumunun kapalı kalmasına hizmet etti. Böylece hükümet, başarıyla sonuçlanacak ve işçilerin kendi ekonomik yararları doğrultusunda bilinçlenmelerine yarayacak bir çok grevi ertelemek ortamını da kolayca bulmuş oldu.

Şunu da belirtmek gerekir ki, Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığına bağlı Batman işletmesinde çalışan işçilerin Toplu Sözleşme yapma mücadelelerinde Petrol İşçileri Federasyonunun ileri sürdüğü ücretlerin oynak merdiven sistemine göre ayarlanması ilkesi, başarı ile yürütülen bir grevle iktisadi devlet teşekkülüne kabul ettirilecekti. İnönü iktidarının toplumcu ve reformcu olarak reklâm edilen üç bakanı, bu görüşün Toplu Sözleşmede yer almaması için girişilen çalışmalarını Türk-İş yöneticileriyle birlikte yürüttüler. İşçilerimiz için gerçekten önemli olan oynak merdiven sisteminin başarı şansı böylece Batman'da tümüyle yitirilmiş oldu. Şubat 1965 de İsmet İnönü kabinesinin düşürülmesi üzerine yeni hükümeti teşkil eden partiler ekonomik ve sosyal konuları ve işçi sorunlarını çözümlenecek nitelikte değildi. Nitekim İnönü'nün, olağan olmayan şekilde düşürülmesine katılmaları, Atatürk ilkelerine, 27 Mayıs'a ve sosyal anayasaya içtenlikle bağlı işçi kitlelerini uyarıya yarayacak amlzemeyi de getirmişti. Fakat Türk-İş bu malzemeye el sürmedi. Hükümetin hiç bir sorunu çözümlenmeye yetmeyecek bir zayıflıkta oluşu bir çok aruzların, isteklerin ve ihtiyaçların daha da şiddetlenerek yerinde saymasına yol açtı. Bu sonuç, kuvvetli Bakan veya Başbakan yokluğundan değil, hükümeti teşkil eden partilerin sınıfsal niteliklerinden ileri geliyordu. Bu durumu T.İ.P. her vesileyle belirtti ve işçi sınıfının bilinçlenmesine çalıştı.

10 Ekim Seçimleri

10 Ekim seçimleri çeşitli etkenlerle A.P. gibi emekçi kitlelerden yana olmayan bir partinin tek başına iktidara gelmesini sağladı. Bu sonucun alınmasında elbette hükümetleri nizledikleri işçileri bilinçlenmeden alkoyucu çabaları, Türk-İş yöneticilerinin bir işçi örgütüne düşen tarihsel görevi bırakıp, tam tersi doğrultusundaki ısrarlı çalışması da rol oynadı. Ne var ki 10 Ekim seçimleri, işçinin, köylünün, Atatürkçü toplumcu aydınların ve emekten yana halk tabakalarının oylarıyla Türkiye İşçi Partisini de Mecliste bir Meclis Grubuyla temsil etme zaferini de getirdi.

A.P. iktidarı bugüne kadar ki icraatıyla işçiye, işçi haklarına karşı olduğunun belgelerini teker teker vermeye başladı. Anayasanın savsaklanması ile tutumunu ap açık ortaya koyan A.P. iktidarı şüphesiz emekçilerin, emekçi halk tabakalarının refahına yarayacak ve Anayasanın öngördüğü işlerden hiç birine el sürmedi. Ne tarım işçilerinin emeklerini değerlendirecek tarım iş kanunu çıkarıldı, ne iş güvenliği sağlandı, ne asgari ücretlerin bütün işçiler ve bütün işkolları için 1966 şartlarına göre tesbitine girişildi. Böylece asgari ücretler en ilkel ihtiyaçları karşılayamayan bir seviyede ve çoğu yerde de işçi çoğunluğunun almaya mahkûm edildiği bir ücret şeklini aldı. Kaldı ki birçok yerlerde asgari ücretler de tesbit edilmemiştir.

Çalışanlar izin almaksızın sendika kurma hakkına sahipken, işverenlerin işçileri işten atmak şeklinde en azgın ve en yaygın şekilde sürdürdükleri baskı yüzünden birçok işçiler ancak işverenlerin istedikleri sendikalara girmek mecburiyetinde bırakıldı. A.P. iktida-

sı lokavta da yer vermişti. Bilindiği gibi lokavt, işverenin özel çıkarı için binlerce işçiyi ve ailelerini işsizliğe, yoksulluğa ve açlığa mahkûm etmeye yarayan, korkunç ve elbette insan hak ve hürriyetleri ve sosyal adalet ilkeleriyle asla bağdaşmayacak bir yetkidir.

Türkiye İşçi Partisi, buna karşı çıkmış, lokavtın kanunda yeri olmadığını savunmuştur. Fakat Türk-İş Yöneticileri hiç bir uyardıya kulak vermeden, işverenlerle birlikte lokavt hakkını ısrarla savunmuşlardır. Bunun sonucunda lokavtla yüz yüze gelen ve açlığa mahkûm edilen işçiler, lokavtı protesto ederken elbette lokavt isteyenlerle birlik olan bir takım sendikacıların da yüzlerine şamar indirmiştir. Bu bilinçlenme örnekleri hiç şüphesiz yarının umut parıltıları olmaktadır.

Hükümetlerin Tutumu

Geçen büyük kongremizden bu yana hükümetlerin tutumu işçi sınıfı yararına olmayan bir yönde geliştirdi. C.H.P. iktidarı işçilerden yana olmayışının nedenlerini İnönü Başkanlığındaki kabinelerin icraatıyla bir bir verdi.

C.H.P. iktidarı döneminde toprak reformu yapılacak yerde toprak belkleyen milyonlarca tarım işçisiyle alay edercesine tapulama kanununda yapılan değişiklikle toprak ağaları daha da güçlendirildi. Bu arada işçi sigortaları kurumunun yataksız dispanserlerinde ilaç verilmesi önlenmiş, bu yerlerdeki eczahanelerin kapatılmasıyla işçi ve işveren primlerinden yılda en az 40 milyon liranın işçi sağlığına tahsisine yerine, ilaç tüccarları korundu.

İnönü Başkanlığındaki hükümet döneminde komünizmi telin bahanesiyle yaptırılan ve Türk-İş'in tutucu ve gerici kadrolarının düzenlediği miting, amacı dışında zinde kuvvetlere 27 Mayıs ilkelerine ve T.İ.P. yöneticilerine karşı bir cılız göğde gösterisi şeklinde geliştiği ve çeşitli suçların işlenmesine yol açtığı halde hükümet kanun dışı hareketlerin sorumluları hakkında koğuşturma açmaktan özellikle kaçındı.

C.H.P. iktidarı döneminde Sıkı Yönetimin uygulanması, komutanlığın grevlere müsaade etmemesi sonucunu yarattı. Hükümetin etkisinde kalan Türk-İş grevlerin durdurulmasına yol açması kanunda bile öngörülmemeyen bir durumda grev yapılmaması kararını ilân etti, hükümetin ve elbette grevle karşı karşıya kalan işverenlerin işlerini kolaylaştırdı. Kıbrıs sorununun aydınlığa çıkardığı bağımlı dış politikanın sonuçları üzerine Ağustos 1964 bitiminde gençliğin ve emekçi halkın Amerika'lılara karşı yaptığı mitingde bağımlı dış politikanın bırakılması ve kişiliği olan bir dış politika izlenmesi isteği geniş kitlelerin malı olmaya başladı.

Fakat Türk-İş, bu ortamda bile Amerikalılarla işbirliği yaparak seminerler düzenlemekten geri kalmadı ve hükümetin etkisi içine alınan Türk-İş, Türkiye İşçi Partisinin bütün vatandaşları, Atatürkçü-toplumcu aydın ve örgütleri Amerikan emperyalizmine karşı yaptığı iş ve güç birliği çağırısına katılmadı.

Hükümet 18/19 Ekim 1964 te yapılmasına karar verilen demiryolları işçileri grevini kolayca durdurdu. Bu karar, elbette Anayasaya, hattâ 275 sayılı kanuna bile aykırıydı. Bununla beraber hükümetin bu davranışını başka grevlerde de göstermemesi için Türk-İş'in cesur kararlar alıp harekete geçmesi beklenirdi ama yöneticiler işçinin bilinçlenmesine ve hükümetin Anayasaya aykırı işlemlerine karşı çıkmaktan özenle çekindiler. İktisadi devlet teşekkülleri ve Belediyeler bir kısım işçilerin «işçi» sayılmamasına çalıştıkları sıralarda bir kısım işçi teşekkülleri işçilerin işçi sayılmakta devamını ısrarla savunmak zorunda kaldılar ve bu gö-

rüşleri kabule yanaşmayan kuruluşlarda grev kararı aldılar. Örneğin demiryolları işçi örgütü, işçinin işçi sayılması amacıyla grev kararı aldığı halde hükümetin bu grevi iki defa ertelemesi döneminde Türk-İş, hükümetin tutumunu ap açık ortaya serecek karar ve eylemlerden sakındı. Bu, hükümetin işçilerden yana olmayan tutumunun kapalı kalmasına hizmet etti. Böylece hükümet, başarıyla sonuçlanacak ve işçilerin kendi ekonomik yararları doğrultusunda bilinçlenmelerine yarayacak bir çok grevi ertelemek ortamını da kolayca bulmuş oldu.

Şunu da belirtmek gerekir ki, Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığına bağlı Batman işletmesinde çalışan işçilerin Toplu Sözleşme yapma mücadelelerinde Petrol İşçileri Federasyonunun ileri sürdüğü ücretlerin oynak merdiven sistemine göre ayarlanması ilkesi, başarı ile yürütülen bir grevle iktisadi devlet teşekkülüne kabul ettirilecekti. İnönü iktidarının toplumcu ve reformcu olarak reklâm edilen üç bakanı, bu görüşün Toplu Sözleşmede yer almaması için girişilen çalışmalarını Türk-İş yöneticileriyle birlikte yürüttüler. İşçilerimiz için gerçekten önemli olan oynak merdiven sisteminin başarı şansı böylece Batman'da tümüyle yitirilmiş oldu. Şubat 1965 de İsmet İnönü kabinesinin düşürülmesi üzerine yeni hükümeti teşkil eden partiler ekonomik ve sosyal konuları ve işçi sorunlarını çözümlenecek nitelikte değildi. Nitekim İnönü'nün, olağan olmayan şekilde düşürülmesine katılmaları. Atatürk ilkelerine, 27 Mayıs'a ve sosyal anayasaya içtenlikle bağlı işçi kitlelerini uyarıya yarayacak amlzemeyi de getirmişti. Fakat Türk-İş bu malzemeye el sürmedi. Hükümetin hiç bir sorunu çözümlenmeye yetmeyecek bir zayıflıkta oluşu bir çok aruzların, isteklerin ve ihtiyaçların daha da şiddetlenerek yerinde saymasına yol açtı. Bu sonuç, kuvvetli Bakan veya Başbakan yokluğundan değil, hükümeti teşkil eden partilerin sınıfsal niteliklerinden ileri geliyordu. Bu durumu T.İ.P. her vesileyle belirtti ve işçi sınıfının bilinçlenmesine çalıştı.

10 Ekim Seçimleri

10 Ekim seçimleri çeşitli etkenlerle A.P. gibi emekçi kitlelerden yana olmayan bir partinin tek başına iktidara gelmesini sağladı. Bu sonucun alınmasında elbette hükümetleri nizledikleri işçileri bilinçlenmeden alıkoyucu çabaları, Türk-İş yöneticilerinin bir işçi örgütüne düşen tarihsel görevi bırakıp, tam tersi doğrultusundaki ısrarlı çalışması da rol oynadı. Ne var ki 10 Ekim seçimleri, işçinin, köylünün, Atatürkçü toplumcu aydınların ve emekten yana halk tabakalarının oylarıyla Türkiye İşçi Partisini de Mecliste bir Meclis Grubuyla temsil etme zaferini de getirdi.

A.P. iktidarı bugüne kadar ki icraatıyla işçiye, işçi haklarına karşı olduğunun belgelerini teker teker vermeye başladı. Anayasanın savsaklanması ile tutumunu ap açık ortaya koyan A.P. iktidarı şüphesiz emekçilerin, emekçi halk tabakalarının refahına yarayacak ve Anayasanın öngördüğü işlerden hiç birine el sürmedi. Ne tarım işçilerinin emeklerini değerlendirecek tarım iş kanunu çıkarıldı, ne iş güvenliği sağlandı, ne asgari ücretlerin bütün işçiler ve bütün işkolları için 1966 şartlarına göre tesbitine girişildi. Böylece asgari ücretler en ilkel ihtiyaçları karşılayamayan bir seviyede ve çoğu yerde de işçi çoğunluğunun almaya mahkûm edildiği bir ücret şeklini aldı. Kaldı ki birçok yerlerde asgari ücretler de tesbit edilmemiştir.

Çalışanlar izin almaksızın sendika kurma hakkına sahipken, işverenlerin işçileri işten atmak şeklinde en azgın ve en yaygın şekilde sürdürdükleri baskı yüzünden birçok işçiler ancak işverenlerin istedikleri sendikalara girmek mecburiyetinde bırakıldı. A.P. iktida-

rının özel sektöre hizmet etmeyi fazilet sayan anlayışı, işverenlerin Anayasa haklarına kolayca karşı çıkmalarını sağladı. Bunun sonucu olarak gerçek işçi sendikaları yerine aşırı sömürü düzeninin korunmasına hizmet eden sarı sendikalar güçlerini daha da arttırdılar ve artık çalışanların yaptıkları işe uygun ve insanlık haysiyetine yarışı bir yaşayış seviyesi sağlamaları hayal oldu. A.P. yönetiminde işçilerin adaletli bir ücret elde edebilmeleri, özel sektörü koruyan anlayışın tabii bir sonucu olarak imkân dışı kaldı. Nitekim A.P. döneminde yapılan Toplu Sözleşmelerde elde edilen ücret zamları da fiat artışları ve hayat pahalılığı yüzünden zam olmaktan çıktı. İşçilerin yaşayışı daha da güçleşti. Ege delaylarında tütün, karadeniz kıyılarında fındık fiyatını düşüren bir avuç büyük sermaye sahipleri, toprak ürünlerine hayatlarını bağlamış yüzbinlerce ailenin perişanlığına yol açtılar. Ve A.P. iktidarı hâlâ özel sektöre hizmet faziletir diyerek varlıklı sınıfların siyasi iktidarı olduğunu ortaya koymaktadır.

Altmış kuruş zam isteyen işçileri; işçi sınıfından kopmuş, çıkarıcı sendikacıların oyunları üzerine Anayasaya uygun direnişi karşısında işçi kitleleri, A.P. çalışma bakanınca «amele» diye tahkir edildi. Sonra da iki işçinin şehid düşmesine yol açan işçilere karşı tutum, suçluların bulunmasını önledi. Ve daima işçiyeye karşı hükümetlerin düme nsuyunda Amerikan dolarlarıyla lüks hayata gömülen bir kaç sendika yöneticisi, emekçi halkın A.P. iktidarından yüz çevirmesine yarayan bu kötü gidişi örtmek amacıyla yeni iftiraları tüccar basının sayfalarına yığdılar:

T.İ.P. işçileri isyana teşvik ediyormuş, ihtilâl peşindeymiş!

İşçi sınıfının demokratik öncülüğünde Anayasada yer alan haklarına sahip çıkarak iktidara gelmeyi amaç bilen T.İ.P. e karşı girişilen bu iftira, kamu oyunu yanıltmak için sürdürülürken işçilere karşı tutumuyla bile A.P. hükümeti rahata kavuşturuldu. İşçiler demir çelik fabrikalarında günde birkaç lira zam için didinip dururlarken, A.P. iktidarı tek firmaya 10 milyonluk demir verilmesini sağladı. A.P.'nin politikası devlet eliyle fert zengin etmenin örneklerini bol bol verdi. Demirin kilosuna bir haftada 80 kuruş zam yapanları, gübre, kalay, çimento, potas fiatlarına diledikleri kadar zam yapıp halkın sırtından kolayca milyonlar kazananları rahat bıraktı. Üstelik çalışan emekçi kitlenin ayda 10-15 lira daha az vergi ödemesini sağlayan asgari geçim indirimini yükselten kanunu uygulamadı. İki yıl geriye bıraktı.

Böylece 400 milyonluk bütçe açığının kapatılması öngörülürken bile yükün ağırlığı emekçi halkın sırtına yükletildi.

A.P. iktidarı, Türk-İş Konfederasyonunun işçi sınıfını bilinçten ve Türk Sendikacılığını özünden yoksun bırakan «partiler üstü sendikacılık» hayaliyle açılan beş on milletvekilini seçtirmeme kampanyasını bile durdurmaktan geri kalmadı. Türk-İş basılarak seçtirmeme kampanyasının afişleri, broşürleri alındı ve A.P. içindeki «işçi düşmanı» ilân edilenler korundu. Öte yandan işçilerin iktisadi devlet teşekkülleri yönetimine katılmalarını sağlayan 440 sayılı kanunla ilgili yönetmelik, kanunun amacına aykırı kısıtlamalarla çıkarıldı. İşçilerin işletme veya kurullardaki yönetime katılmalarını sağlayacak seçimlerin geniş tutulması gerekirken A.P. iktidarı kendisine yakın sendikacıların yönetime katılıp, işçilerin katılmasını önlemeyi amaç edindi; Tüzük işçilerin yetkisini tanımayarak, sendika ve federasyon yöneticilerinin seçme yapması sistemini uyguladı, demokratik seçim yerine güdümlü işlemleri seçti. İktisadi devlet teşekküllerinin bütün ünitelerinde işçilerin söz ve oy sahibi olmalarını sağlayacak komiteler kurulması

mümkün olduğu halde A.P. iktidarı böyle bir işleyişe karşı çıktı ve hazırlanmış tüzüğü Danıştaydan geri alarak istediği şekilde değiştirdi. Bütün iktisadi devlet teşeküllerini kapsayan bir tüzük gerekli iken A.P. iktidarı bu kuruluşlardan yalnız yedisinde işçilerin son derece kısıtlı olarak yönetime katılmasına izin verdi.

Daha önemlisi, iktisadi devlet teşekkülleri, kalkınmamızın temel direkleri haline getirilebilecekken yeniden düzenleme devlet eliyle fert zengin etme esasına göre yürütüldü ve işçilerin kârdan yararlanması, adil bir ücret düzenine kavuşması ihtimali ortadan kaldırılmış oldu. Çünkü iktisadi devlet teşekküllerinin yeniden düzenlenmesi işi, emekçi halkın yararına düşünen bazı Türk uzmanlarının görüşüyle değil, AİD'nin ya da OECD'nin uzmanlarının ağır basan tavsiyeleriyle yapılmak istendi.

Hele İşçi Sigortaları Kurumunun Sosyal Sigortalar Kurumu hâline getirilmesinden sonra ortaya çıkan durum bütün yönleriyle işçilerin aleyhine gelişmiştir. Sigorta Genel Müdürlüğünün ve sosyal sigortalar politikasının sorumluluğunu taşıyan Çalışma Bakanlığının sosyal güvenlik anlayışlarının işçiden yana olmayan görüşü bu sosyal müessesenin her geçen gün biraz daha sıkâyet edilen bir kurum hâline gelmesine sebep olmaktadır.

Bir kere İş Kanununun kapsamı bakımından da çalışan 15 milyon insan yerine sadece 922.000 kadar emekçinin sigorta edilmesi eşitlik ilkesi açısından yurttaşlar arasında önemli ayrımlara yol açmaktadır. Elbetteki bu haksız ayrımı yöneticilerinin çoğunluğunu tayin yetkisini elinde bulunduran hükümet yapmaktadır ve Sigortalar böylece de hükümet politikasını yansıtmaktadır. Bunun sonucudur ki Sigortada biriken prim fonları daima işverenlerin kârlarına kâr katan ve işçilerin sağlık şartlarını düzeltmeyen biçimde gelişmektedir. Böyle bir gelişmeye azıcık engel olması ihtimali bulunan sendikaların fikri bundan dolayı alınmamakta ve hazırlanan Teşkilât Kanunu da işçi aleyhinde işleyecek hükümler getirmektedir.

Nitekim bu işleyiş hataları yüzünden hastalık ve ihtiyarlık sigortaları sürekli olarak açık vermekte, işçi meskenlerinin yapımı ve fiatlarının yükselişi faciası da hâlâ devam etmektedir. Bu arada Kurum kendi amaçları dışına çıkarılmakta bu yüzden de 37 sağlık tesisi ve bu tesislerdeki 5492 yatakla ihtiyacı karşılamamaktadır. Zira iş şartlarının sağlığa aykırılığı, ücretlerin düşüklüğü, çalışma şartlarının hâlâ insanî olmaktan pek uzak bulunması 700.000 işçinin yılda 5 milyon defa viziteye çıkmasına yol açmaktadır. Şunu da hatırlatmak gereklidir ki işyerlerinde işçi sağlığı ve iş güvenliği açısından yeterli kadar denet yapılmadığından iş kazaları çok artmaktadır. Çünkü Sosyal Sigortalar Kurumu Genel Kurulunda da açıklandığı gibi «Kurum işçilerin aile ve çocuklarına daha 20 yıl bakamayacaktır. Çünkü yönetim ehil ellerde değildir».

Bunun sonucu olarak da hükümetler yapmakla görevli oldukları ve genel bütçeden karşılamaları gereken bazı hizmetleri Kuruma gördürme yolunu açmıştır. Nitekim iş ve işçi bulma gibi tamamen hükümetin yapması gereken bir sosyal hizmetin yürütümü için sigorta primlerine baş vurulmuştur. Adeta Sigorta Kurumu İş Bulma Kurumunun memur maaşlarını ödemeğe mecbur kalmıştır. Bundan başka bazı devlet tahvillerinin Sigorta Kurumunca alınması zorunluğu işçilerin aleyhine olmaktadır. Daha önce de bu yollara başvurulmuş, İstanbul Belediyesinin ihtiyaç duyduğu paralar, Sigortaya yaramayan arsalar karşılığı ödetilmiş, Belediye Kuruma yüklü bir borç bırakmıştır.

Sosyal Sigortalarda amaç, bütün vatandaşların sağlıklarının sigorta edilmesidir. Nitekim Anayasamı-

zın sosyal ve iktisadi haklar ve ödevler bölümünde, konuyu ailenin korunmasıyla ele alınmış ve daha ayrıntılı olarak devam etmiştir. O halde Kurumun kendisine bağlı işçilerin ailelerini de sigorta etmesi, onları sağlık tesislerinden yararlandırması başlıca görevleri arasındadır. Ne var ki Kurum 1 Mayıs 1965 te Eskişehirde, 1 Eylül 1965 te Ankara'da bu görevini yerine getirmeye çalışmıştır. Buna karşılık büyük sigortalı işçi kitlesi bu ilgiden yoksun bırakılmıştır. Çünkü Kurum sağlık tesislerini yeteri kadar yapacak bir sosyal anlayıştan yoksundur. Bunun sonucudur ki bakımsızlıktan işçilerin iş kazasına uğraması geçen yıl yüzde 14 oranında artmıştır. Meslek hastalıklarının artış oranı yüzde 82 ye çıkmıştır ki bu oran bir çok geri bırakılmış ülkelerinkinden de fazladır. Malûliyette artış yüzde 50 ye yükselmiş, ölüm artışı yüzde 63'e varmıştır.

Kurumdaki başıbozuk düzeni gösteren şu rakamlara göz atmak, işlerin ne kadar kötü yönetildiğini anlatacaktır. İdarî kadrolarda bir yıl öncesinden yüzde 11 oranında fazla personel olduğu halde Kurumda işlemler biten iş kazası, meslek hastalığı, malûliyet ve ölüm vakaları bir önceki yıldan düşük olmaktadır. Böylece 5.734 iş kazası, 249 meslek hastalığı, 428 malûliyet ve 232 ölüm vakası işlemlerini içinde sonuçlandırılmamıştır. Kendiliğinden sigorta kapsamına giren işyerlerinde (506 sayılı kanuna göre) çalışan işçilerin 4-5 ay sigortadan ödenek almaması sosyal bir yarardır. Staj süresini doldurmayan işçilerin eş ve çocuklarının 4 ay sağlık yardımından yoksun bırakılmaları da sosyal sigortacılık anlayışına aykırı düşmektedir.

Kurumun işçilerden yana olmayan yönetimi şu gibi sonuçları da vermektedir.

İstanbul'da işçilerden kesildiği halde kuruma yatırılmayan sigorta primleri toplamı 125 milyon lirayı bulmuştur. 23 sanayi ilinde işverenlerin prim borçları 289 milyon 474 bin lirayı aşmıştır.

Bu alanda daha çok söylemek mümkündür. Ancak Kurumun işçiler yararına işleyen bir müessese olabilmesi hiç şüphesiz etmemelidir ki T.İ.P.'in iktidarı ile ancak mümkün olabilecektir. O zaman hizmet süresi 25 yılı bulanların yaşlarına bakılmaksızın emekli olabilmesi, Kurumun bütün işçi ailelerine bakabilmesi, işçi konutlarının süratle ve en ucuza en iyi şekilde yapılabilmesi ve benzeri isteklerin gerçekleştirilmesi bugünkü iktidarın sosyal anlayışıyla bağdaşmaz. Zira iktidar, Kurumun paralarını kendi çıkarlarına kullanmayı tasarlamıştır ve Gecekondu tasfiye hareketi için açılan özel hesaba Sosyal Sigortalar Kurumunun 30 milyon lira bağış yapması 7 Eylül 1966 günü Bakanlar Kurulunda bir kararname ile kabul edilmiştir. Oysa Kurumun Gecekondu tasfiye için İmar ve İskân Bakanlığı emrine 30 milyon ayırması hem Kurumun kuruluş amacına, hem de Anayasaya aykırı bulunmaktadır. Hükümet bununla da kalmamış, Sigorta Hastahanelerinin Sağlık Bakanlığına devrini sağlayıcı çalışmalarını hızlandırmıştır. Bu olaylar sosyal sigortacılığın önceki partilerin iktidar dönemlerinde mümkün olamayacağıni gösteren yeni kanıtlardır.

Denebilir ki; AP iktidarı ne seçim bildirisinde, ne de hükümet programında yer alan vaatlerinden çalışma hayatı ile ilgili olanlarını da gerçekleştirmedi.

Sosyal Sigortaların kademeli olarak bütün yurda ve bütün vatandaşlara teşmilî vaadi, yerine getirilmedi.

İşsizlik sigortasının çıkarılması vaadi, yerine getirilmedi.

Tarım işçilerinin sigortadan yararlandırılacağı vaadi, yerine getirilmedi,

Tarım işçilerinin ekonomik ve sosyal durumlarını düzeltecek tarım iş kanunu çıkarılacağı vaadi, yerine getirilmedi.

İşçilerin, para babalarını milyoner yapmalarına yarayan ücretlerinden tasarruf bonusu için para kesme düzeni kaldırılacaktı. Bu vaad da yerine getirilmedi.

Vergi adaletini sağlamak amacıyla vasıtalı ve vasıtasız vergilerin gözden geçirilerek çok kazananlardan çok vergi sistemine geçileceği vaadi, yerine getirilmedi.

Topraksız köylüye toprak, toprağın işletilmesi için alet ve kredi vermek, böylece topraksız ve işsiz tarım işçilerinin korunmasını sağlamak vaadi, yerine getirilmedi.

Buna karşılık, bekçiler kanunu yoluyla halkın sırtına yılda 40 milyon yüklendi, gecekondu kanunuyla fakir fukaranın gecekonducularını devlet gücüyle yıkma ilkesini getirdi.

Bütün bu emeğe ve emekçi halk kitlelerine düpedüz karşı olan AP iktidarının tutumunu herhalde halkımızın bilinçlenmesine de hizmet etmektedir. Nitekim Türkiye İşçi Partisine hemen her ilde gösterilen ilgi, güven ve İşçi Partisi saflarında namuslu sendikacıların arta arta kümelenmesi, halkımızın gerçekleri kavramada daha da bilinçlendiğinin örnekleridir.

Onun için işçi sendikaları arasında yabancı sermaye hakimiyetine karşı, petrolün millileştirilmesinden yana akımlar gittikçe güç kazandı. İşçiler yavaş yavaş anlıyorlar ki yabancı sermaye ve yabancıların memleketin yer altı ve yer üstü servetlerine el koyması Türkiye'nin yarı sömürge durumuna gelmesi oranını yükseltecektir. Fakat ne acı ki Adalet Partisi yöneticileri yabancı sermayenin dostudur. Yabancı sermayenin Türkiye'de serbestçe fabrikalar kurmasından yanadır. Yani, yabancı sermayeye ait fabrikalarda elde edilen fazla değer, kâr olarak yabancı memleketlere çıkarılmasını kabul etmektedir. Oysa bu, memleketin sanayileşerek emekçi halkın yaşayışında iyiye doğru gidişe yardım edecek birikimleri önlemek demektir; halkın hayatında emekten yana plânlı bir sanayileşme ile refaha doğru değişiklikler olmasını istememektir, yabancıları, yabancılarla aracılık edenleri, kapkaççıları korumaktır. Türkiye İşçi Partisi, bu gerçekleri dile getirerek halkımızın bilinçlenmesinde daha etkili olmaya başlamıştır. AP iktidarı, hiç şüphesiz bütün icraatını çerçeveleyecek başarısızlıklarla, gelir dağılımındaki adaletsizliği daha da ağırlaştırıcı eylemleriyle, işsizliği önleyici çabaları başarıya ulaştıramayacak metoduyla her gün biraz daha AP ye umud bağlayan vatandaşların kendisinden kopuşunu hızlandıracaktır. AP yöneticilerinin hükümet etme anlayışı, kapkaççı ve yabancıya aracılık eden çevrelere güven veren tutumu, TİP tarafından açık ortaya serilmekte ve henüz bilinçlenmeyen vatandaşların gözlerindeki perdeyi aralamaktadır. Türkiye İşçi Partisinin Meclis içinde ve Meclis dışında Anayasayı memlekette hakim kılma yolundaki çalışmaları ve uyarıcı açıklamaları emekçi halkımızın, İşçi kitlelerimizin gözlerindeki perdeyi bütünüyle ortadan kaldıracaktır. Bu gelişme TİP e iktidara gelmesini sağlayacaktır.

TİP nin iktidara gelmesi emekçi halkın, işçinin, köylünün, küçük esnafın, emekten yana toplumcu aydınların iktidara gelmesi olacaktır.

Sendikacılıkta buhran

Sendikacılığımız, hükümetlerin de çabalarıyla gittikçe ağırlaşan bir bunalım içine sürüklendi. Artık bugün bir çok kimseler için sendikacılık iyi bir geçim yeri oldu. İşçilikten kopmuş, işçi sınıfı ile bütün bağlarını kesmiş kimseler bir çok sendikaların yönetici kadrolarını doldurdu. Onun için de kendi geçimlerini amaç edenler arasındaki menfaat çatışmaları bir sendikacının hayret uyandıracak bir cesaretle «sendikacıların yüzde 95 i hırsızdır» demesine yol açtı.

Geniş halk kitlelerinden gerçeklerin saklanması, bir çok kavramların gerçeğe ilgili olmayan şekilde tanımlanmasından çıkarıcı çevrelerin büyük ölçüde yararlanmakta devam etmesi, horlanan, kendi haklarına sahip çıkmalarına engel olunanların ezikliğini sürdürmüştür.

Bununla birlikte TİP nin işçiler tarafından kurulması ve toplumcu aydınlarla işbirliğini gönülden isteyerek bugünkü güçlü duruma gelişiminde yürekli sendikacıların elbette payları büyüktür. Bugün sendikacıların yüzde beşinin hırsızlık ithamı dışında bırakılması, işte bu toplumcu sendikacıların varlığından ve sendikacılığını emekten yana plânlı kalkınmayı gerçekleştirmek çabasıyla TİP saflarında yer almalarındandır.

Sendika sayısının gittikçe arttığını görüyoruz. Bu da işçilerin parçalanması, güçlü sendikalar yerine kolayca yenilebilecek örgütlerin doğması sonucunu veriyor. Bu hastalığın sürüp gitmesi, Çalışma Bakanlığının Türk-İş'le işbirliği yaparak hazırladığı işkolları yönetmeliğinden ileri geliyor.

İşkolları yönetmeliği, toplumcu sendikacıların yönettiği işçi sendikaları aleyhine ve hâkim sınıflara bilerek ya da bilmiyerek, hizmet eden sendikacılar yararına yapılan çeşitli hesaplara dayanıyor. Anayasada işçilerin sendikalara serbestçe üye olma hakkı tanıdığı halde, yönetmelik işçilerin serbestçe diledikleri sendikaya girmelerine engel oluyor. Çünkü işkollarını ve bunların birbirleriyle ilgili olanları tesbit içinde ne Anayasa maddesi gözetildi, ne milletlerarası çalışma teşkilatı (B.İ.T.) nin onayladığı 87 sayılı sendika özgürlüğü sözleşmesinde yer alan ilkelere uyuldu ne de Avrupa Sosyal Şartındaki işçilerin ekonomik ve toplumsal çıkarlarını korumak için gerek bölge, gerek milli, gerekse milletlerarası örgütler kurma ve bunlara üye olma hürriyeti korundu. Avrupa'nın hiçbir ülkesinde işçinin hangi sendikaya gireceği tepeden inme yönetmeliklerle düzenlenmediği halde, Türkiye'de uyulması gerekli ilkelere sırt çevirildi. Hükümetin ve Türk-İş'in ortak hesapları, işçilerin güçlenmesini önledi. Bunalım önemli nedenlerinden başlıcası işte budur.

Türk-İş'in, hükümetle ağızbirliği halindeki tutumu, işçi hareketlerini asıl hedefinden uzaklaştırmada çalışmalarını yoğunlaştırdı ve yozlaştırma çabaları arta arta bugünkü bunalım ortaya çıktı. İşçi sınıfının tüm özgürlüğüne giden yolları tıkamaya yarayan çabalar elbette memleketimizdeki hâkim sınıfların ekonomik ve politik çıkarlarına uygun düşmekte idi.

Türk-İş Konfederasyonu yöneticileri bugüne kadar ki tutumlarıyla işçi sınıfına ihanet çizgisi üstünde durmaktadır. Tâ Bursa Kongresinden beri (27 Ocak 1964) istekleri sözde kalan ve toplumcu çevrelerin ve isteklerin etkisiyle toplumcu amaçları yozlaştırmaya bakan tutumu bütünüyle ortaya çıkmıştır. Her ne kadar «Türk sendikalarının memleketi Ortaçağ karanlıklarına getirmek isteyen bir takım siyasetçilerin âletleri olmayacaktır» denmekte ise de Türk-İş, çabalarıyla bu yoldakilerin umud bağladığı bir yönetimi sürdürmektedir. Nitekim sık sık Türk işçisinin komünizme karşı olduğunu ileri sürerek her ileri harekete komünistlik damgası vuranların paralelinde çalışmaktadır. Bu tutumuyla Anayasada yer alan köklü dönüşümleri isteyenleri komünistlikte itham edenlerin yanında yer almakta, kendisinin ikide bir reformcu görünüşü aldattıcı bir cilâ derecesine düşmektedir. Nitekim hayat pahalılığı gibi ciddi bir konuda Türk-İş, et pahalılığının aşırı dereceye çıktığı İstanbul'da işçileri ete boykota davet etmiş ve Kasaplar Derneği Başkanının deyimiyle kasaplar «cayır cayır et satmıştır» (13/6/1964).

Türk-İş hiç bir ciddi konuda başarıya ulaşacak yolu seçmesini bilmemiş ve her protesto veya teşebbüsü, aksi yönde başarıyla sonuçlanmıştır. Nitekim iktisadi

devlet teşekküllerinin işveren sendikalarında yer almasına karşı çıkış yaptığı halde iktisadi devlet teşekkülleri işveren sendikalarında yer almış, işveren konfederasyonu içine girmiştir. Böylece iktisadi devlet teşekküllerinin sosyal politikaları da özel sektörün ağırlığını koyduğu işveren sendikalarının kısıcı ve tutucu yönüyle birleştirilmiştir.

İşten çıkarmaları önleyici tedbirleri aldırılmayan, sendikacıların işten atılmalarını önleyici kanun hükümleri koydurılmayan, çalışma sürelerini Batdakiler gibi kısıltıcı bir sonuç elde edemeyen, işçilere iş alanları açılmasını sağlayacak bir güce erişmesi mümkün olan sosyal anlayışa ulaşmayan Türk-İş yöneticileri «köklü yüzde yüz dışarda olan kaynaklardan nemalanarak» bölücü, parçalayıcı bir rol oynamaya başlamıştır. O kadar ki çeşitli illerde başlayan grevleri, hiç bir kanunî yetkileri olmadığı ve hiç bir gerek de bulunmadığı halde işverenlerin yararına sonuç veren ve işçilerin mahkûmiyetlerine sebep olacak bir çığır açan kararlar ilân etmişlerdir. Türk-İş Nisan 1965 de «çalışma barışı» namına işçilerin grevlerini durdurmalarını istemiştir. Böylece dev sermayedarlar karşısında adil bir ücret için didinen işçiler güçsüz düşürülmüştür. Böylece yabancı kaynaklarla beslenen Türk-İş, bir işçi teşekkülünün deyimiyle «Türk işçilerinin haysiyetini işçi Sarayı inşaatının temellerine gömmüş, çıkarıcılarla el ele vermiştir» Bu tutumun doğal bir sonucu olarak da Türk-İş, gerçek hakları için işi bırakan Kozlu işçilerinin karşısında yer almış ve gerçekten işçilik onuruna ağır darbe indiren bir tutumla Kozlu olaylarında dış etkiler aramaya yönelmiş, hattâ TİP ni suçlamaya heveslenmiştir. Bu yoldaki iddiaları kesin olarak suya düşmüş ve iftiracı tutumu tarihin malı olmuştur.

275 sayılı kanun müzakere edilirken lokavtı anayasa dışı bir hak olarak görenlere en ağır ithamları yaparak işverenden çok işveren kesilen ve lokavtı sosyal bir hak olarak savunma dalaletine düşen Türk-İş yöneticileri lokavttın Kazlıçesmede uygulanması üzerine işverenler karşısında âciz kalan Türk-İş yöneticileri hiç bir utanç duygusu hissetmeden «açlık ve sefaletle mücadele kampanyası» açarak lokavtla sefaletle gömülen işçilere işçilerden para yardımı toplamaya kalkışmıştır. Böylece Türk-İş, hastalığın kökünü kurutmak yerine hasta olanlara başağrısı ilacı veren kasaba bakkalının durumuna düşmüştür. Bunu gören bazı sendikalar zaman zaman yayınladıkları bildirilerle «Türk-İş'in sömürülmekte olan Türk işçisine faydadan çok zarar getirdiğini» ileri sürmeye başlamışlardır (3 Mayıs 1965 Akşam).

Lüks ve israf içinde yüzen Türk-İş yöneticileri sendika ağalığının tipik örnekleri olmuşlardır. Yöneticiler bir yandan sosyal adalet, köklü bir vergi reformu ile gerçekleştirilebilir, gerçek anlamda bir toprak ve tarım reformu yapılmalıdır, petrol ve madenlerimizin milli menfaatlerimize uygun şekilde işletilmesini temin için gerekli her tedbir alınmalıdır, dar gelirli vatandaşların korunmasını sağlayacak bir kira kanunu çıkarılmalıdır şeklinde bildiriler yayınladığı halde bu işlerin ancak bunlardan yarar göreceklere kanun yapıcısı durumuna gelmelerine bağlı olduğu gerçeğine daima sırt çevirmiştir. Bunun en elle tutulur örneği işçileri politik bilinç dışında bırakmaya yarayan çalışmaları ve TİP ne karşı sistemli olarak hâkim sınıfların mağalığını yapmasıdır. Onun içindir ki Türk-İş yöneticileri Mayıs 1965 te de «partiler üstü bir politika izlenmesi» kararına yeniden varmış ve böylece işçilerin iktidara giden yolu önüne dikiliverme görevini aldığını açıklamıştır.

Bu örnekleri çoğaltmak mümkündür. Meselâ işçi Bayramı olarak 24 Temmuz kabul etmesi hem uluslararası işçi dayanışmasına karşı çıkmasına yol açmış, hem

de işçi haklarının kısıldığı gerçeğini görmezliğe gelerek işçilere karşı olanların baştacı edilmesi gibi garip bir tutumun öncülüğünü yapmıştır. Oysa bir çok sendikacılar ve işçiler 274 ve 275 sayılı kanunların kabul edildiği 24 Temmuz gününü matem günü kabul etmekte ve işçi bayramını kutlamaya katılmamaktadırlar.

Bu genel tutumu, hükümetin işçilerle ilgili konularda işçi aleyhinde alabildiğine rahatça çalışmasını da kolaylaştırmaktadır. Netekim Bakanlarla Türk-İş yöneticilerinin öncülüğünde bazı sendikacılarla yapılan sohbet toplantıları olumlu sonuçlar vermeden sadece göz boyama ve avutma niteliğinde kalmaktadır. Buna karşılık Bakanlar - Özel sektör toplantıları daima özel sektörün isteklerine uygun bir politika güdülmesi sonucunu vermektedir. Bir kaç örnek vermek isteriz:

Personel kanununun uygulanması işçiler aleyhine sürüp gitmiştir. Türk-İş bu konudaki şikâyetlerinin önlendiğini görememiştir. Bazı Bakanların Danıştay kararlarını uygulamamasını şikâyet eden Türk-İş, Bakanları bu Anayasası tutumlarından alakoyamamıştır. İktisadi Devlet Teşekküllerinin yeniden düzenlenmesi ile ilgili 440 sayılı kanunda öngörülen ve işçilerin yönetime katılmasını sağlayacak tüzük, işçiler aleyhine ve bütün iktisadi devlet teşekküllerini kapsamayan bir daraltma içinde yürütülmüş, önceki tüzük tasarısı ile sonraki tüzük arasındaki işçi aleyhi tutum Türk-İş'çe görülmek istenmemiştir. Tarafsız olması gereken devlet kuvvetleri, Türk-İş'in istekleri hiçe sayılarak yine isteyince grevci ve yürüyüşçü işçiler aleyhine bir tutum göstermiş, fakat Türk-İş bu davranışlar karşısında işçilerin yanında yer almamıştır. Hükümet de bildiğinden şaşmamıştır.

Zaten, durumun neden sonra farkına varan Türk - İş yöneticileri Şubat 1966 toplantısında hükümetin, Bakanlar-Sendikacılar toplantılarına önem vermediklerini üzüntü ile karşıladıklarını belirtmekten kendilerini alamamışlardır. Oysa sendikaları «gaye» olarak kabul eden ve partiler üstü politika ile kendi kendilerini amaçlarına ulaşmadan ebediyen yoksun bırakanlar, böyle bir tutumun doğal karşılığının önemsenmemek ve isteklerine aldırış edilmemek olduğunu bir türlü kavrayamamaktadırlar.

Bununla beraber eyyamcı bir politika izleyen Türk - İş, Başkannın da söylediği gibi henüz işçilere siyasi eğitim yapamamakta ve onları uyarıcı bir hizmette bulunamamakta, eğitim için yapılan seminerler tamamen Amerikan emperyalizmi çıkarına uygun bir çizgi üzerinde yürütülmektedir. Türk-İş'in Mart 1966 Ankara Kongresinde açıklandığı gibi «işçiler sendikacılara» seni severiz başkan, ama partimize karıştırsan biz yokuz» demektedirler. Daha partileri karşımıza alacak güce gelmedik. Günün birinde partileri de karşımıza alacağız. Fakat bugün bu güçte değiliz» diyen Türk-İş Başkanı ne kadar gerçeklere aykırı ve işçilerin zararına bir eyyamcılık içinde olduğunu bilmeyiz bir gün farkına varabilecek midir?

Zonguldak olayları, Çan seramik işçilerinin durumu, Malatya temizlik işçilerinin karşılaştığı baskılar, İzmir'de Kula mensucat işçilerine reva görülen muamele, Paşabahçe şişe ve cam fabrikası işçilerinin kahramanca direnişine karşı takınılan bozguncu tutum herhalde Türk-İş yöneticilerini kamu oyunda mahkûm eden belgelerdir. Bunların sonucudur ki Türk-İş'in giriştiği toplu hareketler ilgi görmemiş ve hattâ bazı gençlik kuruluşları Türk-İş'le ortaklaşa hareketlere geçmekten dikkatle sakınmaya başlamışlardır. Zira Türk-İş bütün hareketleriyle büyük çelişilere düşmüştür. Bir yandan dış ticaretin devletleştirilmesini savunurken bir yandan bu görüşe tamamen karşıt bir parti listesine bu görüşe karşıt bir sendikacıyı milletvekili

adayı göstermek garabetinde bulunmuş ve aynı tutumdakiler bugün Türk-İş'in yönetim organlarında çoğunluğu elde edebilmişlerdir. Bunun sonucu olarak da her Atatürkçü, her ilerici, her Anayasacı demeci, hareketi «komünistlik» sananlarla kol kola giren Türk-İş yöneticileri de özel sektör temsilcileri ağızyla «komünizm işçi çevrelerine sızamaz, bunun için gerekli tedbirleri aldık. İşçi teşekkülleri her türlü aşırı cereyanlara karşı olduklarını ve hassas davrandıklarını geçmiş mazileriyle isbat etmişlerdir.» demektedirler (Dünya, 5 Mayıs 1966). Bu yüzdendir ki bir çok sendikacılar artık rahatlıkla «Türk-İş bir işveren kuruluşu olmuştur» diyebilmektedir.

Ve görülen odur ki, anlayışı ile, davranışı ile, eylemi ve deyimiyile işçilerin gerçek menfaatlerine ve geri bırakılmış Türkiye'nin gerçeklerine aykırı sendikacılığın mümessili olması yüzünden bu topluluğa karşı ve işçilerden yana yeni bir örgüt özlemini çekenler herhalde olacaktır. Çünkü tarih hiç bir zaman ihanetlerin sürrekli hâkimiyet sağlamasına tamik olmamıştır ve elbette işçi sınıfına zarar verenlerin karşısında gerçek işçi kuruluşlarının derlenip toparlanması tarihi bir zorunluluk olarak görülecektir. Gerçek odur ki, kendi sınıflarının bilincinden yoksun çıkarıcı sendikacılar Türk Sendikacılığını siyaset dışı bir alanda ücret zamları sağlayan bir araç derekesine düşürmek isterlerken, hakim sınıfların desteğini de sağladılar. İşveren konfederasyonunca takdir edilen, alkışlanan Türk-İş yöneticileri, her önemli işçi hareketinde ya işverene, ya polise sığınma ihtiyacını duydu. Bu hazin netice, elbetteki aynı kişilerin yabancı sendikacıların nüfuzu altına girmelerinden ve yabancı bir devletten, Birleşik Amerika hükümetinden doğrudan doğruya yardım almalarından ileri gelmektedir. Çünkü karar ve hareket özgürlüğünü, başkasının yardımlarını alarak tamamen yitirmiş olanlar, kendi memleketlerinin işçi sınıfına yarayacak reçeteyi kullanamazlar, kalkınma ve refaha ulaşma yolunu gösteremezler. Onun için de işçi sınıfının çıkarlarıyla kendi çıkarları çatışınca, bu yoldaki yöneticiler çoğunlukta olursa; işçi hareketlerinin büyük çoğunluğu buhrandan buhrana sürüklenir. Bugün görülen buhranda çoğu yöneticilerle işçilerin öz menfaatlerinin aynı olmayışı da rol oynamaktadır. Hele milli sendikalarla, federatif teşekküller arasında hızlanan çatışma, Türk-İş'in sendikacılık anlayışsızlığını daha da iyice ortaya koymakta ve bu işçi çıkarlarına sırt çeviren teşekkülün gerçek sendikacılar eline geçmesini zorunlu göstermektedir.

Bugün, Türk-İş'e karşı ciddi bir sendikacılık akımının varlığı elbette şüphe götürmez. İşçiler arasındaki karşılıklı dayanışmayı, işçi sınıfının menfaatlerini en önde gözetmeyi şiar edinen sendikalar yöneticilerinden bir kısmı yeni bir sendikacılık görüşünün öncülüğünü yapmaktadırlar. Fikirlerin ve anlayışların ap açık ortaya döküldüğü ve kimlerin hangi çıkarlar peşinde, kimlerin de Türkiye'nin gerçek kalkınması davasına gönülden bağlı olarak kelle koltukta çalıştığı meydandadır. Bu bakımdan Amerika'ya güya sendikacılık incelemelerine gidip orada en kötü şartlarla gezip, çürük çarık otomobiller alacak kadar döviz biriktirme yoluyla kendilerine geçim arayanları işçiler bilmelidir. İşçilere, yöneticilerden kimlerin hizmet ettiğini, kimlerin yabancılarla ve de bir kısım sömürücülerle işbirliği yaptığı anlatılmalıdır.

Tarihin akışı durdurulamaz, ama bir çok örnekler görülmüştür, ki bu akışa ayak uydurmayanlar, akışın hızı altında kalır ve yeni şartlardan en iyi yararlanmayı bilecek elemanları kitle kendi bağrından çıkarır. TİP li sendikacılar, örgütlerini daha da güçlü bir hale getirme çalışmalarını daha da hızlandırmalı, kendi örgütleri içinde birbirleriyle karşı karşıya değil, yan ya-

na kalarak elbirliğiyle çalışmanın ürünlerini ortaklaşa toplamalıdır. TİP li sendikacılar gerçek, toplumcu sendikalar varken bunların karşısına, vevki o günün şartlarının öyle gerektirdiğini sansalar bile çıkmamalıdır, yöneticileriyle çelişme düşmemelidir. Her işkolunda bir tek toplumcu sendikamızın varlığı, dalalet içindeki sendikacıların işçi sınıfına yaptıkları kötülükleri aşgari hadde indirecektir.

Toplu Sözleşme düzenine girdikten sonra geniş işçi kitleleri ve özellikle sendikalar yöneticileri bu düzenin işçiye refah getireceğini sandılar. Toplu Sözleşmelerle işyerinin yönetiminde gözlemci olma, işverenin işçi çıkarma, işçiye ceza verme yetkilerini tek başına kullanmasını önleme, ortak karar organlarıyla işin yürütümü, kardan prim alma, geçinme endekslerindeki artışa göre ücretleri hemen ayarlama gibi önemli hakların sağlanacağı hayali kısa bir süre sonra sabun köpüğü gibi sönuverdi. Hattâ işçinin dilediği sendikaya yazılma hakkı, işverenlerin kolayca buldu buluverdikleri sözde işçilere kurdurulan sendikalara işçilerin işten çıkarılma tehdidi ile üye yazdırılmasının başarılmasıyla büyük bir oranda ortadan kaldırıldı. Sendikaların etkili grev yapabilmeleri de temelinden önlendiği için grevler, işverenleri korkutan bir ekonomik baskı niteliğini yitirdi. Sendikaların yeterli bir grev fonu ayıramaması, Türk-İş'in gelirlerini grevleri başarıya ulaştıracak biçimde düzenleme anlayışından yoksunluğu hep işçi sınıfı aleyhine sonuç verdi.

Bütün bu olumsuz gidişe rağmen silkinme, hak arama cesareti, satılmış yöneticileri baştan atma hırısı, baskıya göğüs germe gücü, kendine yeni meslek örgütleri arama eğilimleriyle birlikte işçi kitlelerinde ve asıl temel teşkil eden işçiler arasında gelişti. Bugün Türk-İş'in dışında teşkilatlanmaya çalışan gerçek sendikalar olduğu gibi Türk-İş'e üye sendikalardan bir kısmı da kendi aralarında dayanışma anlaşmaları imzalamaya, özlü konseyler kurmaya, ilerici gençlikle bağları sıklaştırmağa koyulmuşlardır. Bu umud verici uyanışın bir gün dengeyi toplumcu işçi kuruluşları lehine bozacağı kaçınılmaz olacaktır. Bu oluşum, sendikacılığı bunaltan karamsarlığa elbette son verecektir.

İşçi hareketleri, emekçi halk kitlelerinin şikâyetçi olduğu bütün kötülüklerin, haksızlıkların, Anayasaya aykırılıkların, yasalar dışı uygulamaların ortadan kalkması doğrultusuna girdiği gün, Türkiye'nin tam bağımsızlığının elde edilmesi büyük ölçüde kolaylaşacaktır. Çünkü hâkim sınıfların çıkarlarıyla Türk halkının çıkarları aynı değildir. Onun için de Türkiye'de yabancı sermaye, kendisine elverişli bir ortam buldukça, yabancılara imtiyazlar tanındıkça Türk halkının kalkınması, kendi haklarına sahip çıkması kolay olamayacaktır. Yerli ve yabancı sömürücülerin ortaklıkları Türkiye'nin yabancılara uydulduğu sonucundan başka bir şey getirmeyeceği için, işçi örgütleri ne kadar güçlü görünürse görünsün, kâğıd üstünde kalmağa mahkûm özgürlükler içinde insanın insan tarafından sömürülmesi düzeni ortadan kaldırılamaz. Nitekim Türkiye'ye yardım amacıyla memleketi giren yabancı sermaye işletmelerinde çalışan işçilerimiz 1908 lerde ve daha sonra hep bunlara karşı insanlık haysiyetlerini korumak için, ekonomik haklarını korumak için, sosyal haklarını elde etmek için greve başvurdular. Millî kurtuluş savaşının başarıya ulaşmasına çok olumlu katkılar yaptılar. İkinci Millî Kurtuluş hareketimiz içinde de işçi örgütleri ve genellikle işçi sınıfı şüphesiz ki yine başrolü oynayacaktır.

Bugün, ikinci millî kurtuluş hareketi karşısında bazı sendikacıların bu akımı görmezlikten gelmeleri onların bağımlı duruma gelmelerindedir. Amerika ,Türkiyeyi kendi menfaatleri için kullanmak isterken işçile-

rin uyanmasını, bilinçlenmesini önlemede büyük yarar görmektedir.

Onun için geri bırakılmış memleketlerin istiklâline kavuşmalarında önemli bir rol oynayan aktif sendikacılığın Türkiye'de dal budak salmasını istememektedir. Bu maksatla işçi sınıfını siyaset dışında tutmayı en başka zorunluluk saymaktadır. Ve Türk-İş'in partiler üstü sendikacılığı, Amerikan emperyalizminin millî kurtuluş hareketlerini güçsüzleştirme amacına bilerek, ya da bilmeyerek hizmet etmektedir.

İşçi hareketi, işçi sınıfının politik bir güç olmasını önleyecek biçimde özünden yoksun bırakılınca ne toplu sözleşmeler, isteyeniyen birer pazarlık aracı olabilir, ne de grevler amacına ulaşır .Mitingler yürüyüşler de özgürlüklerin elde edilmesine yarayan bilinçlenme yerine, eylem ihtiyacıyla kıvranan kitlelerin duygularının tatmini gibi sonuçlar verir.

Bu bakımdan işçilerin ekonomik haklarına kavuşması, siyaset alanında ve kendi partisi içinde de çalışmasıyla sağlanabilir.

İşçi kitlelerini özeledikleri mutluluğa kavuşturmak, onun içindir ki ancak Anayasada yer alan yollardan iktidara geçmeyi amaç edinmek ve bu amacı gerçekleştirmekle mümkün olur. İşte Türkiye İşçi Partisi, en yakın hedef olarak Türkiye'nin emekten yana plânlı bir devletçilikle kalkınmasını seçmiştir. Ancak ne var ki emekçi halk kitlelerine millî gelirden emeklerine düşecek payı almayı sağlayacak bu kalkınma, yabancılara, yabancı sermayeye ve özellikle ikili anlaşmalarla Amerikalılara tanınan imtiyazların sona erdirilmesiyle mümkün olacaktır. Amerika Türkiye'den gitmedikçe, Türkiye'de ele geçirdiği haklar ne yoldan ele geçirilmişe o yoldan sona erdirilmedikçe Türkiye'deki özel sektör sömürücüsü ve yabancıların nüfuz ve hâkimiyeti ve de Anayasada yer alan sosyal ilkeler, ekonomik hedefler gerçekleştirilebilir. Bu anlayışa kolay kolay gelemeyecekler olacaktır. Çünkü halkımız henüz tüm olarak kendi çıkarları doğrultusunda eğitilmemiştir.

İşçilerin eğitimi

Eğitimden en çok yoksun bırakılanlar hiç şüphesiz köylü ve işçi çocuklarıdır. Belli bir eğitimden yoksun bırakılan milyonlarca çocuk yanında orta ve yüksek öğrenim yapma imkânlarını bulamayan ilkokulu bitirmiş işçilerin eğitimi henüz bir plâna bağlanmadı. Ancak gayet iyi bir şekilde düzenlenen şey sendikaların eğitime ayırmak zorunluğunda oldukları yüzde 5 gelirlerinin, dış yardımlarla artırılarak Türkiye şartlarına aykırı biçimde eğitim için harcanmakta oluşudur.

Elbette ki bu yardımlar Türk işçilerinin ikinci millî kurtuluş hareketine bütünüyle daha bilinçli olarak katılması ve son Amerikalı yurdumuzdan gidene kadar millî bağımsızlık mücadelesini yürütmelerini sağlamak için yapılmamaktadır. Bu yardımlar aksine Türk işçi hareketini yozlaştırmak ve ana rotasından ayırmak, Amerikan hayranı sendikacılar türetmek için gönderilmektedir. Nitekim 1966 Mart Kongresinde açıklandığına göre iki kongre arasında Türk-İş ve AİD teşkilâtının ortaklaşa yürüttüğü eğitim projesi adıyla Türk-İş'e 2 milyon 460 bin 259 lira 50 kuruş ödenmiştir. Amerikan emperyalizminin girebildiği memleketleri uydulaştırmak amacıyla çalışan AİD'den alınan paralar dışında Amerikan casusluk teşkilâtı CIA'nın nüfuzu altında bulunan İCFTU diye adlandırılan Hür Dünya İşçileri Konfederasyonundan da aynı doğrultuda olmak üzere Türk-İş eğitim için 36.00 lira almıştır. Ayrıca Uluslararası İktisadi İşbirliği geliştirme teşkilâtı olan OECD'den de Türk-İş eğitim için 193.392 lira almıştır. Böylece tamamen dış kaynaklarla yapılan eğitim millî bir karakter-

terden yoksun bırakılmıştır. Zaten Türk-İş kadrosu içinde görülen 65 personelden 33 ünün ücreti AİD yardımlarıyla, sadece 32 sinin ücreti Türk-İş hesabından ödenmektedir. Buradaki denge de AİD yararına olarak bozulmuştur. Türk-İş binası inşaat hesabı için harcanan 3 milyon 605 bin 213 lira 65 kuruşun 2 milyonu AİD den bağış olarak alınmıştır ve yeni bağış sağlamak amacıyla Türk-İş Başkanı halen Amerikada bulunmaktadır. Eğitim, memur ve bina bahanesiyle Türk-İş'e yapılan Ameirkan hükümeti yardımları yardımların devletten devlete olması ilkesine de apaçık aykırı düşmektedir.

Eğitim amacıyla Amerikaya gönderilen sendikacılar harcanan dolarları da hesap edecek olursak bütün eğitim çabalarının dolar yararına bir kadro hazırlamaya yöneldiğini kolayca söyleyebiliriz. Bunu sezen sendikacılar arasında AİD yardımıyla Amerikaya gitmeyi reddeden sendikacılar çıkmaktadır ve bu olumlu reddedişi takdirle karşılamaktayız. Bu arada uyanık işçilerin ve toplumcu sendikacıların Türk-İş'in başındaki işçi sınıfından kopmuş, yabancı yardımlarla refaha gömülmüş yöneticilerin maskelerini düşürücü çabalarını arttırmaları bilinçlenme yolunda gerekli malzeme olacaktır. Türk-İş yöneticileri iktidardan yana, işveerler yararına çalışan işçi haklarının alınmasını engelleyen ve işçi sınıfına ihanet eden tutumlarıyla ihanet çukurunda manen yok olup gitmişlerdir. İşçi sınıfı kendi içinden gerçek önderlerini elbette çıkaracaktır.

Bazı sendikaların bu oyuna gelmediklerini hemen memnurlukla söylememiz gerekir. Bazı sendikacılar, yabancı uzman adı altında yurdumuza girenlerin işçi eğitiminde öngördükleri amacın işçileri politik eylemden alakoyma olduğunu çabucak kavramışlardır. Bu yüzden Türk-İş'in yürüttüğü seminerlere işçi vermemiş, Türk-İş'in salık verdiği uzmanları kendilerinin düzenledikleri seminerlerde hoca olarak göstermemişlerdir.

Gerçekten de işçilerin, özellikle sendikacıların eğitimi gittikçe önem kazanıyor. Bu, Türkiyenin geleceği için çözümlenmesi gerekli ana sorunlardan birisidir. Çünkü Eğitim; örneğin dış ticaretin, bankacılığın, sigortacılığın devletleştirilmesinin emekçi halk kitlelerine neler kazandıracağını anlatacaktır. Eğitim ekonomik bağımsızlık olmadan politik bağımsızlığın sözde kalacağını nedenlerini kavramaya yarayacaktır. Eğitim, ekonomik ve toplumsal gelişmenin ancak politik bağımsızlıkla sağlanabileceğinin anlaşılmasını kolaylaştırıcı ve emperyalizmle işbirliği yapan hâkim sınıfların iktidarlarının Anayasa düzeni içinde sona erdirilmesinin bilincini verir. Eğitim, emek harcamadan geçinenlerin bugünkü düzende nasıl çok varlıklı kişiler haline geldiklerini ve bu asalaklığın ortadan kaldırılması için köklü dönüşümlerin mutlak zorunluğunu anlamayı kolaylaştırır. Bugün bu yolda işçi eğitimi yapıldığını söylemek genellikle mümkün değildir. Bir kaç iyi niyetli sendikacının toplumcu yolda yaptıkları eğitimin, toplu sözleşmede hüküm bulunduğu halde işverenlerce baltalandığı, işçilere seminer için ücretli izin vermediği hatırlanacak olursa eğitimin içinde bulunduğu güçlükler de anlaşılır.

Türkiyedeki yoksul halkın ve geçim sıkıntısı içinde bunalan emekçi halk kitlelerinin sıkıntılarını yakın bir gelecekte sona erdirmek istiyorsak, ekonomik bağımsızlığı kazanmadaki çabalarımızın daha etkin olabilmesi için işçi ve sendikacı eğitimi yolunda somut çareler bulunması hepimiz için sevindirici bir sonuç olacaktır.

Politikayı, daha insanca, daha doğru, daha güzel, daha dolu yaşamak ve mücadele olarak anladığımız için elbette eğitimin temel direği politik eğitimidir. Bu eğitimle, daha iyiye, daha güzele teker teker mücadele

ederek gitmek mümkün değildir. Ancak bu amaca örgütler içinde bilinçli bir dayanışma halinde varılarak ulaşılabilir. İşçiler eğitimle buna gerçekten inanacaktır. Türkiye İşçi Partisi, emekçi halkın öz çıkarlarının ulusun çıkarlarıyla uygunluk içinde olduğunun bilinçle kavranmasına çalışmıştır. Bu çalışmalar parti saflarına yeni katılmaları, toplumcu güçler arasındaki işbirliğini kuvvetlendirmiştir. Politikamın kişilere özel çıkarlar sağlayan bir mekanizma oluşuna son vermek yolunda, demokrasiyi gerçekten halk için, halk yararına ve halk tarafından yönetim düzenine kavuşturmak anlayışımız toplumculuğun işçiler arasında yaygınlaşmasına hizmet etmiştir.

İşçi sınıfı içinde toplumcuların güçlenmesi, yabancılarla, hâkim sınıflarla ortaklık halinde bulunanların saldırıları, iftira ve yalanları bir bir geri tepmiştir. Nitekim Kozluda kursunlanan maden işçilerinin yanında, İzmirde Kula Fabrikası işçilerinin mücadelesi yanında, Atış rafinerisinde grev yapma hakları ellerinden alınan petrol işçilerinin yanında, can güvenliğinin söz konusu olmadığı ocaklarda grizular ve çökmeler sonucu kitlece can veren şehitlerin yanında, Lokavta karşı çıkan deri işçilerinin, Çorumdan İstanbula kadar yürüyen temizlik işçilerinin mücadelesi yanında, yani bütün haklı direnişlerin ve işçilerin insanlık haysiyetine yaraşır bir hayata kavuşma mücadelesi yanında, yani bütün haklı direnişlerin ve işçilerin insanlık haysiyetine yaraşır bir hayata kavuşma mücadelesi yürüten namuslu sendikacıların yanında yer ala ala, TİP bu mutlu güne kavuşmuştur. Yarınlar işçi sınıfının demokratik öncülüğü etrafında toplanmış emeğiyle yaşayan bütün yurttaşların kanun yolundan iktidara gelmesine tanık olacaktır. İşçi sınıfının mücadelesi, Türkiye İşçi Partisi saflarında yer aldıkları ölçüde başarı kazanacaktır.

PARTİ ÇALIŞMALARI

1 — Partimizin kendini kabul ettirme savaşı ve yapılan saldırılar:

Birinci Büyük Kongremizden buyana 2,5 yıllık devreyi, kısaca partimizin meşruluk savaşı, kendini kabul ettirme savaşı olarak nitelemek mümkündür.

Bu savaşın ilk aşaması birinci Büyük Kongremizle gerçekleştirilmiştir. Genel seçimlere katılarak büyük Mecliste grup kurmamız da ikinci aşama oldu.

İlk Büyük Kongremizin önemi:

Gerçekten de ilk Büyük Kongremiz birçok bakımlardan büyük önem taşımaktadır. Türkiye'de işçi hareketlerinin ikiyüz yıla yakın bir geçmişi olduğu ve ilk sosyalist partiden buyana yarım yüzyıldan fazla zaman geçtiği halde 8-9 Şubat 1964 günleri tarihimize ilk defa olarak emekçilerin kurduğu, emekten, halktan yana, toplumcu bir parti Büyük Kongresini yapabiliyordu.

İlk Büyük Kongremizin memleketimizin siyasi hayatı ve partimiz açısından asıl önemi ise kabul ettiği «program» dir. Bu program, partimizin, tüzüğünün amaç maddesinde belirtilen toplumcu hüviyetini keskinleştirmekte, somutlaştırmakta, yurdumuzun içinde bulunduğu ekonomik ve sosyal durumun ilk olarak geniş bilimsel analizini yapmakta ve gene ilk olarak bilimsel tutarlı ve geçerli çözüm yolunu göstermek suretiyle bugünü ve geleceği aydınlatmaktadır.

Kongremizden beri gelip geçen iktidarlar, etiketleri ne olursa olsun, hangi parti veya partilerin adını taşırsa taşısun, hepsi de hâkim sınıfların çıkarlarını savunduklarından Türk siyasi hayatında partimizin de yeri olduğu, partimizin şahsında işçi, köylü, esnaf, sanaatkâr..., şimdiye kadar daima ezilen, hor hakır görülen tüm emekçi halkımızın yurt işlerinde ağırlığını

duyuracağı, söz ve karar sahibi olabileceği gerçeğini kabule bir türlü yanaşmadılar.

Dünya emekçi hareketlerinin tarihinde örnekleri bol bol görülen baskı, sindirme, terör politikasının hemen bütün metotları bize karşı da uygulandı. Yalan, tezyir, iftira, ekmele oynama, tehdit, taş sopalı saldırı... Bu ikibuçuk yıl içinde hepsi defalarca denendi. İçmize adamlar sokulmağa uğraşıldı, parti içinde dalgalanmalar yaratılmak istendi; arkadaşlarımız satın alınmağa çalışıldı; ajanları eliyle komplolar tertip edildi. Tabelalarımızın meçhul eller tarafından indirilmesi, çelenklerimiz yok edilmesi, mrekezlerimiz taşlanması, «milliyetçi, mukaddesatçı gençler» gibi uydurma imzalarla hakkımızda yalan dolan, tehdit dolu beyannameler yayınlanması gündelik adı zabita vakaları arasına girdi. Bir ilçede gezici pazarcı ilçe başkanımıza sırf başkanlıktan vazgeçmesi için 5000 lira teklif ediliyor başka bir yerde işportacı olan İl yöneticisi arkadaşımıza kesilen cezaların yekünü birkaç ayda 1.000 lirayı geçiyordu. Bir ilçede, müteşebbis yönetim kurulu kuran işçi arkadaşlarımız daha kaymakamlığa dilekçelerini verdiklerinin hemen ertesi günü işten çıkarılıyor; başka illerde müteşebbis yönetim kurullarını kurarak faaliyete geçen genç mühendis arkadaşlarımızın hemen başka illere tayinleri çıkıyordu. Bir kasabada kendi berber dükkânının bir bölümünde parti merkezini açan zanaatkar kardeşimiz dükkânını kapatmakla tehdit ediliyor, direnince gerçekleştiriliyor; diğer bir ilçede kahvesinin bir köşesine tabelayı asarak ilçe teşkilatımızı kuran esnaf parti üyemizin kahvesi kapatılmaya kalkışılıyor; evinin bir odasında partiyi faaliyete geçiren rençber vatandaşımız ölümle, evinin yakılmasıyla tehdit ediliyordu. Bunların hepsi hemen her ilde, ilçede defalarca denendi. Gün geçmiyordu ki, böyle bir olayın hikâyesi Genel Merkez'e aksetmesin. Fakat gene hemen gün geçmiyordu ki, bütün bunları bile bile, duya duya partimizi kendi illerinde, ilçelerinde kurmak için emekçi vatandaşlarımız müşterek mektuplarla Genel Merkez'e müracaat edip yetki istemesinler. Hepsine de verilen cevaplar aynı oluyordu. Kendilerine olacaklar hatırlatılıyor; merkezlerini kendilerinin bulacakları, donatacakları ve idame ettirecekleri, Genel Merkez olarak maddi hiçbir desteğimiz olamayacağı belirtiliyor, bu şartlarla yetki verildiği bildiriliyordu. Ve gene bu şartlarla kuruldukları içindir ki, mahalli teşkilatımız tutundu, gelişti, yurt sathına yayıldı. Yurdumuzun dört bucağından emekçi halkımızın inançlı, gözüpek, yavuz evlâtları direndiler, dayandılar, teşkilatımızı tutundurup kökleştirdiler.

Burada bu baskı ve terör politikasının, yalan, iftira kampanyasının, komplo teşebbüslerinin nerelere kadar vardığını ve nasıl gerçekleştirilmeğe çalışıldığını gösteren birkaç belirgin örnekle yetineceğiz.

1964 Senato seçimlerine sokulmayışımız ve Genel Başkanımızın adaylığının iptali

1964 Haziranında Senato seçimleri yapıyordu. Bu, mahalli seçimlerden sonra partimizin katılacağı ilk büyük seçim olacaktı. Mahalli seçimlerden hemen sonra, seçimlerde radyodan yükselerek gerçekleri dile getiren gür ve tok sesimizin de yarattığı etkiden faydalanıp 15 ilde teşkilatımızı tamamlama çabasına girilmiş ve seçim gününden 6 ay öncesi olan 6 Aralık 1963'de seçim kanununun bu gereği yerine getirilmişti. Partimizin, seçimin yapılacağı illerden, teşkilatımızın tamam olduğu İstanbul ve Eskişehir'de seçime katılmağa karar verdi. Fakat Yüksek Seçim Kurulu, seçim döneminin başlangıç tarihini esas almak suretiyle, seçimden 6 ay önce 15 ilde teşkilatımızı tamamlamadığımız

gereğesiyle seçime katılacak partiler arasında adımızı saymadı.

Anayasa Mahkemesi de özel hukuk bilgisi olmayan, fakat sağduyu sahibi vatandaşın ancak «bu konuda şimdilik bir karar vermektan kaçınma» şeklinde izah edebileceği bir hukuk formülasyonu, parti olarak seçime katılabilmek için kanunun öngördüğü şartların Anayasaya aykırılığı konusunda yapılmış ve müzakere sırası gelmiş olan müracaatımız hakkındaki katı kararını ileriki tarihlere bıraktı. (bildiğimiz kadarıyla bu karar halâ verilmiş değildir.)

Yaptığımız bütün müracaatlar neticesiz kaldı. Bunun üzerine adaylık için müracaat süresi dolmadan, en kötü ihtimalde dahi, seçimlerde partimizin sesini duyurabilmek ve hiç değilse partililer olarak seçime katılabilmemizi sağlamak üzere, Genel Başkanımızın İstanbul'dan bağımsız olarak adaylığını koyması hususunda karara varıldı.

Böylece partimizi seçime sokmamak için alınmış fedbirler akim kalıyordu. Genel Başkanımız İstanbul'dan bağımsız adaydı. Türkiye İşçi Partisinin gür ve tok sesi gene duyulacak, partimizin seçim yolundan ilk senatörlüğü kazanması büyük ihtimale mümkün olacaktı.

Genel Başkanımız, bugün yurdumuzu nasıl bir çıkmaza sürüklediği, bağımsızlığımızı nasıl yitirdiği Kıbrıs olaylarıyla açığa çıkan uyduluk politikasını yıllarca önce daha temelleri atılırken fark etmiş olacakları görmüş ve gazetesıyla halkı uyarmağa, uyandırmaya çalışmıştı. Bu da, o zaman iktidarda bulunan Halk Partisini fazlasıyla tedirgin etmiş, susturmak için elden gelen esirgenmemiş, neticede Aybar «Halk Partisi Başkanı İnönü, Türkiye'yi ileri değil geriye götürmüştür.» dediği için mahkûm edilmişti. Genel Başkanımızın, kendisi için ancak bir şeref ve iftihar vesilesi olan mahkûmiyeti fırsat bilindi ve Anayasanın geçici 11. maddesinin sarıh hükmüne rağmen adaylığı kanunsuz olarak iptal edildi. Akla gelebilen ve yapılması mümkün her türlü kanunî müracaat Genel Başkanımız ve vekilleri arkadaşlarımız tarafından üst üste tazelen-di. Ama sonuç değişmedi. Türlü usulî ve şekli bahanelerle adaylığın iptali hakkındaki kararda ısrar olundu.

Bu neticede, gerici ve tutucu sınıfların mahalli seçimlerin hemen ertesinde partimizin geniş ölçüde yayılmasından doğan endişe ve korkularıyla birlikte, o zamanki iktidarın Türkiye İşçi Partisi'nin seçim sahnesinden uzaklaştırılmasından sonra aynı eda ve benzer sloganlarla ortaya çıkmağa çalışarak daha fazla oy kazanabilme hesapları da elbet büyük rol oynamıştı. Ama seçim sonuçları, iktidarın bütün ince hesaplarını boşa çıkaracak şekilde oldu. Halkımız gerçeği sahtesinden ayırmağı bilmiş, beceriksizce taklid edilen sloganlara aldanmamıştı. C.H.P.'nin seçimlerdeki kaderi değişmemiş, oy sayısı düşmekte devam etmişti.

Türkiye İşçi Partisi'nin Kıbrıs görüşünün ilk defa belirtilmesi ve yaratılan fırtına

Genel Yönetim Kurulu'muz 10 Mayıs 1964'de İkinci Devre ikinci olağan toplantısını Bursa'da yaptığı sırada 1964 Senato seçimlerine bir ay vardı. Bu toplantıda seçim hazırlıkları gözden geçirilmiş, yukarıda belirtilen muhtelif ihtimaller dikkate alınmış, üyeler seçimlerin finansmanı ve İstanbul teşkilatına yardım için fedakârlık yarışına girmişlerdi.

Aynı toplantının sabahleyin bir sinema salonunda yapılan açık kısmında Genel Başkanımız bir konuşma yaptı. Ve yurt sorunlarını incelerken Kıbrıs meselesini de yalnız gerçeklerden hareketle tahlil etti, gerek Türkiyemizin, gerekse Kıbrıslı soydaşlarımızın menfaat-

lerine uygun düşecek gerçekçi ve bugün de geçerli olan çözüm yollarını gösterdi.

Partimizin, daha sonraları müteaddit defa tekrarlanan Kıbrıs konusundaki görüşünün esasları ilk olarak o konuşmada halk oyuna sunulmuştu. Gerçeklerin böyle açıkça ortaya konması, çözüm yolunun millî bağımsızlık ve Atatürk'ün millî kurtuluş savaşı dış politikasına dönüşle ancak sağlanabileceğinin gösterilmesi iktidardaki Halk Partisini ve hakim çevreleri ürküttü, endişelendirdi. Halkımızın Kıbrıs konusundaki duyarlılığı da hesaba katılarak harekete geçildi. Bir gazete, konuşmanın yalnızca Kıbrıs'la ilgili bölümünü ve tahrif ederek yayınladı. Genel Başkanımızın söylemediklerini kendisine atfetti. Üstelik, böyle bir ihtimale karşı konuşmanın tam metni bir gün önce dağıtıldığı ve herhangi bir yanlış anlamaya imkân bırakılmadığına göre, bile bile bunu yaptığı açıldı.

Bu, Partimize karşı kurulduğundan buyana vakit vakit dozunu arttırarak sürdürülmeğe çalışılan, örneklerini daha sonra da bol bol göreceğimiz kampanyanın yeniden alevlendirilmesi için bir işaret oldu. Kendilerine bağlı kukla sendikalarından protesto yazıları geldi; öğrenci teşekkülleri aleyhimize kışkırtılmağa çalışıldı. Partimiz içinde aynı çevrelere yakınlığı bilinen birkaç kişilik küçük bir azınlık ta, bunlara katıldı. Bunlardan bir eski senatör tam bu kritik anda partiden istifa edecek ve tekrar tekrar bastırıp bütün teşkilatımıza gönderdiği uzun istifa mektubunda zaten partiye, yöneticilerine karşı mücadele için girdiğini, fakat teşkilâtın da tamamen yöneticilerle aynı görüşte olduğunu anladığını, bu yüzden muvaffak olamadığını ve ümidini kestiğini belirtecek ve seçimlere sokulmayışımızdan dolayı iktidara adeta hak verecektir.

Olayların gelişme seyrini dikkatle takip eden partimiz durumun içyüzünü üst üste yayınladığı bildiri ve haber bültenleriyle teşkilatımıza ve halk oyuna duyurmağa çalıştı. Ayrıca bütün il başkanları ve yetkili temsilcileri Genel Merkez'e davet edildi. Bu toplantı, koparılan yaygaralara, kuru gürültülere rağmen teşkilâtın dimdik ayakta durduğunu gösteren yeni bir örnek olmuştur. «Bir hususu görüşme» talebiyle Genel Başkanlıkça davet edilen temsilciler uzak illerden türlü fedakârlıklar pahasına koşup geldiler. En iyimser tahminlerin üstündeki bir sayıda temsilciler heyeti Genel Merkez'de teşekkül etti. Genel Başkanımızı dinledi; illerindeki durumu anlattı; yayınladığı «ortak bildiri» ile partimizin, mahalli teşkilâtı ve yetkili kurullarıyla bölünmez bir bütün olduğunu dosta düşmana bir daha ispat etti.

Hükümetin düşürülmesi ve Akhisar tecavüzü

1965 Şubatında, bütçe müzakereleri sırasında iktidardaki Halk Partisi koalisyon partileri tarafından aniden düşürüldü. Partimiz yayınladığı bildiri ile «bu düşüşün olağan olmadığını» belirtiyor ve «Türkiye, tarihinin kritik bir döneminde bulunuyor. Bu düşürmeyi sadece içerdeki muhalefetin hükümete güvensizliği şeklinde görmek, meseleyi gerçek nedenleri ve niteliği ile kavramamaktır. Çünkü oylamadan hemen önceki günlerde bir takım temas ve ziyaretlerin yapılmış olması dikkatten kaçmamıştır. Büyükelçilerin, buldukları memleketlerde, partileri ziyaret etmeleri, devletler hukuku bakımından elçilere tanınan haklar sınırını aşan bir davranıştır. Kıbrıs olayları dolayısıyla hükümetin, geç te olsa, bağımsız ve kişiliği olan bir dış politikayı gütmek zorunluluğunu anlamış olması, Amerika Birleşik Devletlerini endişelendirmiştir. Beri yandan 27 Mayıs'tan beri yurdumuzda hızla gelişen toplumu akım ve emekçi halk kitlelerinin uyanışı ve örgütlenişi de, gerek

dış sermaye çevrelerini, gerekse onların içerdeki ortaklarını telâşlandırmıştır. Bugün Türkiye'de yurt servetlerinin, kökü dışarda kapkaççı sermayeler eliyle yağma edilmesi olayı karşısında bulunuyoruz. Yabancı sermaye çevreleri petrolerimize, ağır sanayimizin bir kısmına el atmış bulunduğu gibi, şimdi de madenlerimizi ele geçirmek çabasıdadır. Toplumcu akımın gelişip emekçi halkımızı demokratik yoldan söz ve karar sahibi etmesi bu duruma kesinlikle son verecektir. Emperyalist çevrelerin ve çıkarıcıların telâş bu yüzdendir» diyerek olayın asıl nedenlerini gözler önüne seriyordu. Nitekim bu telâş ve korku neticesi partimize karşı girişilen tertip ve baskılar şiddetini daha da arttırmaya başladı. Kaba kuvvet gösterileriyle toplantılarımızı bal-talamak teşebbüsleri daha sıklaştı. Bu saldırıların en ciddiisi, daha sonraki Bursa olaylarıyla beraber Akhisar ilçemizin tertipledeği «tütün mitinginde» oldu.

Partimizin Akhisar İlçe Yönetim Kurulu, bütün ekicisi yurttaşlarımızın, tütün piyasasının açılmasından sonra düşükleri zor durumu, kanuni yoldan ve Anayasa teminatı altında demokratik hakları kullanarak dile getirmek istemiş ve bu maksatla bir açık hava toplantısı tertip etmişti. Tütün ekicisi emekçi halkımızın bütün bir yıllık emeğiyle meydana getirdiği ürünleri, maliyet fiyatından ucuza kapatarak bir çırpıda milyonlarca lira haksız kazanç salgayanlar ve bunların iktidardaki menfaat ortakları; mitinge Genel Başkanımızın başkanlığında bir Genel Merkez heyetinin de katılmasını fırsat bildiler, partimiz liderlerinin canına kasdettiler. Sonradan öğrenildiğine göre, mahalli A.P. teşkilâtı seferber olup köylerden adam toplamış, kendisine Komünizmle Mücadele Derneği adı veren Anayasa düşmanı gericilerin çöreklediği fesatçılar yuvası gizli ellerden ve yollardan temin ettiği imkânlarını sonuna kadar kullanmış; camide hutbeler okutulmuş, halk kütüphaneleri partimiz ve liderleri aleyhine kıyam ettirilmeğe çalışılmıştı. Fakat bütün tertip, fesat ve saldırılar gene boşa çıktı, menfur maksatlarına halkımızı ortak edemediler.

Zonguldak olayları ve Genel Sekreterimize yapılan iftira

A.P. liderliğindeki yeni koalisyon iktidarının işbaşına geçmesinden hemen sonra hazırlanan Akhisar tecavüzü ve bunu takip eden Zonguldak olaylarında birkaç kuruluş için grev yapan işçiye kurşunla karşılık verilmesi partimizin teşhisindeki isabeti kısa zamanda gösteren örnekler oldu. Zonguldak olayları dolayısıyla bir bildiri yayınlayan partimiz, «olayların gerisinde yatan gerçek nedeni» bir daha açıkladı. «Görüntüdeki sebep ne olursa olsun, aslında asıl sebep Anayasamızın tamamen uygulanmamasından, Anayasamızda yazılı grev ve toplu sözleşme haklarının kısıtlı olarak kanunlaştırılmasından ve işçilerin ekonomik ve sosyal durumlarını korumak ve iyileştirmek hususundaki isteklerine tam ve süratle cevap verecek kanun ortamının yaratılmamış olmasından» doğmaktaydı.

Zonguldak olaylarının Türk işçi sınıfında yarattığı olumsuz etkiden telâşa düşen A.P. liderliğindeki yeni iktidar, hemparaları vasıtasıyla bu küskünlük cereyanını başka bir istikamete çevirmek, ortalığı bulandırmak ve partimizi, emekçi halk yığınları arasında git-tikçe kuvvetlenen bağları zedeleyebilmek amacıyla yeni bir iftira kampanyasına girişti ve adli makamlar hareketi geçirildi. İşçiyi kışkırttı iddia edilen Genel Sekreterimiz Rıza Kuas ve Zonguldak kongresindeki konuşmalarından dolayı partimizin yöneticileri ve Zonguldak'daki partili kardeşlerimizin ifadeleri alınmağa kalkışıldı. İktidar gazetelerinde yalan, iftira aldı yürüdü. Netice gene boşunaydı.

A.P.'nin tevzir kampanyası ve Bursa olayları

Genel Seçim öncesinde A.P. yöneticileri, partimize ve C.H.P.'de «ortanın solu» sloganıyla kendini gösteren eğilime, Genel Başkanları Demirel'in Karadeniz gezisinde gittikçe şiddetini arttıran şekilde yalan ve iftira kampanyasıyla karşı taarruza giriştiler. En yetkili ağzlarından «T.İ.P. iki kişiyle dahi Meclise girerse, Meclisin istedikleri gibi çalışamayacağını» söyleyen ve bundan içtenlikle korkan A.P.'deki yönetici grup halkımızdaki yalan ve iftira kampanyasına hız verdi. Ayrıca daha önce muhtelif defalar tatbiki koyulan faşist saldırıların eliyle taşlı sopalı saldırılarla yöneticilerimizin canına kast teşebbüsleri her fırsatta yenilenmeye çalışıldı.

Bu çaba Bursa olaylarında en yüksek noktasına ulaştı. Daha sonra bir koalisyon bakanının açıkladığı gibi, Kabinede bile tartışılan ve imkânları araştırılan bu fikir, partimizin Bursa kongresi fırsat bilinerek ve bu kongrede Genel Merkez yetkililerinin de hazır bulunacağı duyulunca en küçük ayrıntılarına kadar hesaplanarak gene aynı mizansenle ve Komünizmle Mücadele Derneği eliyle gerçekleştirilmek istendi. Mahkemede aydınlandığı üzere Bursa, hattâ Bilecik ilçelerinde A.P. yöneticileri eliyle daha önceden derlenen kalabalığın meydana getirdiği fon önünde aynı zamanda A.P. nin Bursa ileri gelenlerinden olan Komünizmle Mücadele Derneği yöneticileri ve faşist saldırıların kongreyi dağıtma teşebbüsüne geçti. Vali ve emniyet müdürünün olayı önleme değil, ancak mizansenin süslemek için hazır bulundukları ekiplerin herhangi bir önleme gayretinde bulunmamaları, bilakis hak verir tarzda konuşmaları tecavüzlerinin şiddetini arttırmalarına yol açtı. Emniyet Müdürünün açıklamasına göre, aldığı emir müdahalesini imkânsız kılıyordu. Neticede kongre binasının, emniyet kuvvetlerinin bulunmadığı tenha bir sokağa açılan kapısından dışarı çıkarılan arkadaşlarımızı en ağır hakaretlerle birlikte taşla, sopayla saldırdı. Fakat bu saldırılar karşısında kamu oyunun ve özellikle uyanık kuvvetlerin, - olayların gerçek elebaşlarının belki de daha önce hesaplamadıkları - sert tepkisi, tertiplerin bir kısmının savcılıkça sorguya çekilişi ve mahkemeye verililişi durumu değiştirmiş - arkadaşlarımızın kanı pahasına - kamu oyununda partimiz lehine bir hava yaratmış, bu sorumsuz kaba kuvvetin elinde memleket geleceğinin hangi karanlık yollara sürüklenebileceği hakkında, daha önce benzeri olayları hafife almak eğiliminde olan kişi ve zümreleri ciddi endişelere sevk etmiştir. Neticede, Nazi Almanyasının SS kitaları teşkilâtına benzeyen ve başlıca yöneticilerini A.P. ileri gelenlerinin teşkil ettiği düpedüz bir faşist teşekkül olan ve devlet hazinesinden kendisine 100 bin lira verilen, üstelik sadece yayınladığı tevzir varakperelerinin bile 100 binin çok üstünde paraya ihtiyaç gössettiği gözönüne alınırsa gizli kaynaklardan beslendiği açık olan bu sözde derneğin fahri başkanlığını vaktiyle kabul etmiş olan zamanın Cumhurbaşkanı dernek başkanlığından çekilmek zorunda bırakıldı. Partimize karşı bu dernek eliyle yönetilen tecavüzlerle de uzun süre karşılaşmadık. Şüphesiz bu geri çekilmede kamu oyunun ve etkin çevrelerin rolü olduğu kadar, partimizin bundan sonra çıkabilecek benzeri olaylardaki davranışının «tam bir direnme ve saldırıya karşı koyma» şeklinde olacağı hususundaki kararı da büyük ölçüde tesir etmiştir.

1966 Senato seçimlerinde yapılan saldırılar ve Anadolu Ajansı eliyle oynanmak istenen oyun:

Geçirdiğimiz son seçim sırasında da, kampanya boyunca en yetkili iktidar ağzlarına varıncaya kadar if-

tiralar eksik olmamış ve yer yer de fiili saldırılar vuku bulmuştur. Bunlardan en önemlisi Kayseri'de oldu. Ama artık emekçi halkımız uyanıyordu. Mitingi izleyen 40. bin kişi saldırganlara katılmadıktan başka ilk olarak sessiz durumundan sıyrılıyor ve saldırganları tasvib etmediğini artık hareketsiz kalmakla değil bilakis onlara karşı çıkmakla göstermeye başlıyordu. Bu, ellerindeki silâhın artık geri tepmeye başladığının ilk ciddi işaretidir. Fakat A.P. iktidarının bu seçim için partimize karşı hazırladığı en büyük suikast şüphesiz Anadolu Ajansının bir bülteniyle son anda yapılmak istenmiştir.

Seçim gününden önceki Cumartesi akşam üstü A.A. bülteninde partimiz hakkında tam anlamıyla düzmece bir haber «Dikkat, dikkat» diyerek yayınlanmıştır. Bu habere göre güya Genel Başkanımız Mehmet Ali Aybar Çekoslovak Komünist Partisi Kongresi dolayısıyla başarı telgrafı göndermiş ve mesaj kongrede ayakta alkışlanarak dinlenmiş. Bu konudaki allerji ve daha önceki isnatlar gözönüne alınırsa ne şenî bir iftira olduğunu izaha lüzum göstermeyen bu uydurma haber, üstelik tahkik ve önleme imkânlarını da sıfıra indirebilmek için son gün, son anda gazeteler baskıya verilmek üzere olduğu bir sırada yayınlanmıştır. Bir gazete muhabirinin Genel Merkez'e telefonuyla vaziyet anlaşılır anlaşılmaz İstanbul ve Ankara'daki yönetici arkadaşlarımızın olağanüstü gayretiyle ancak, haberin radyoda yayınlanması ve iki iktidar organı gazete dışında gazetelerde yer alması önlenebilmiş, bu iki gazete de seçim günü Yüksek Seçim kuruluna yapılan müracaatla toplattırılmıştır.

Yeni Polis Tertipleri

65 Genel seçimlerinden sonra tek başına hükümet kuran A.P. çevrelerinin partimize karşı yeni polis tertipleri peşinde olduğunu görmekteyiz.

Bunlardan birinde İstanbul'daki, daha sonra bir diğerinde de Eskişehir'deki yönetici arkadaşlarımız tutuklandılar.

İstanbul'daki tertip C.H.P. iktidarlarından beri kanıksanmış olan belli usuller ve mizansenle ortaya kondu. Muhtelif şehirlerde miting ve nümayişlerle memlekette bir terör havası yaratılmaya çalışılıyor; köşe bucağa komünist avına çıkılıyor; kırmızı ışıkta gitar çalan gençler, tahrir ödevinde Lenin'den bahseden orta- okul öğrencisi koğuşturmaya uğruyor; bu arada ilerici yazarlar ve İstanbul İl teşkilâtımızdan iki yönetici arkadaşımızın tutuklandığı haberi manşetlerle çıkıyor; tam bu sırada seçimlerden az önce partimize girmiş, «milletvekili seçilmek için Genel Merkez'e yaptığı ısrarlı talebi sırf 27 Mayıs'çı olduğu düşüncesiyle kabul edilmiş ve partice Merkez Kontenjanından seçtirilmiş tir» bir milletvekili partimizden istifa ediyordu. Genel Sekreterliğimizin tebliği «bu istifanın, bu çeşit istifaların ne birincisi, ne de sonuncusu olmadığını, dünyanın her yerinde toplumu hareketi baltalamak için partilerin içine adam sokulmuş olduğunu ve bu adamların da benzer gerçeklerle zamanında partilerden istifa ettiklerini, hattâ daha kötü işler yaptıklarını ve istifa mektubunda partimizi programından ayrılmakla suçladığı halde özel sohbetlerde sosyalizmi şiddet metodlarıyla bağdaştıran program dışı telkinlerini ve bu telkinlerinin her defasında kesinlikle reddedildiğini» hatırlatmakta gecikmedi.

Tutuklanan arkadaşlarımız bugün tekrar dışarda, görevlerinin başındadır. Yarın Eskişehir'li arkadaşlarımızın da olacağı gibi.

İki buçuk yıl bu mücadelelerle dopdolu geçti. Bugünkü ve dünkü iktidarlar isteklerine erişemediler. Par-

timiz herşeye rağmen gelişti, kuvvetlendi yurt sathına yayıldı. Türk siyasi hayatında vazgeçilmez yerini adım adım, dişile tırnağıyla söke söke aldı.

2 — Teşkilatlanma savaşı ve seçimlere katılma hakkımızın kabul ettirilmesi.

Bu mücadelede bizim silâhımız teşkilatlanma, herşeye rağmen teşkilatlanma ve her fırsattan yararlanarak bıkmadan, usanmadan, yılmadan emekçi halkımızı uyarmak, uyandırmaktı... Ancak emekçi sınıfların bilinçlenip örgütlenerek yurt yönetiminde ağırlığını koymasıyla bu cadı kazanının sürgit devam edemeyeceğini biliyorduk. Bunun için çalıştık.

Teşkilatlanma savaşının memleketimize özgü özel bir yönü de vardı. Bilindiği gibi, Kurucu Meclisin kabul ettiği Seçim Kanunu, seçimlere katılabilmek için «en az 6 aydanberi 15 ilde bütün ilçeleriyle teşkilatını tamamlamış olmak» kaydını koymuştu. Bu hüküm, partimizi seçimlere sokmamak için iktidarların başlıca dayanağı oldu. Yalnızca bu gereği yerine getirmek yetmiyordu, bunu ispat edip kabul ettirmek de gene bize düşüyordu. Koalisyonlu koalisjonsuz bütün iktidarlar bizim 15 ilde teşkilatımızı tamamlamamızı engellemek, engelleyemedikleri takdirde birtakım haksız, kanunsuz yollarla bunu kabul etmemek için ellerinden geleni esirgemediler.

Genel seçimlere kadar Partinin asıl mücadelesi bu zemin üzerinde oldu. Merkezde Genel Yönetim Kurulunun ve Merkez Yürütme Kurulu'nun birçok toplantıları bu savaşın başarıyla sona erdirilmesi için gereken hazırlıkların görüşülmesine hasrediliyordu. Teşkilâta gönderilen hemen bütün genelgeler bu amaç için teşkilâtı uyardı. Mahalli yöneticilerimiz ve partili kardeşlerimiz bu maksatla görev ve sorumluluk yüklendi. Bu, basitçe bir takım hukuki formalitelerin yerine getirilmesinden ibaret değildi. Bu görünüşün altında tam bir politik mücadeleydi. Ve de öyle değerlendirildiği için sonunda başarı bizim oldu. İktidarın muhtemel oyunlarını sezip önceden tedbir alabilmek için dikkatimizi bu mesele üzerinde devamlı uyanık tuttuk. Önümüzde bir misal de vardı. 1964 Senato seçimlerine - yukarıda açıklanan bahanelerle - sokulmamıştık. Uyanık olmazsak her seçimde böyle olacaktı.

1964 senato seçimlerinden hemen sonra partimiz, o zaman yürürlükte bulunan kanunlara göre 1965 Haziranında yapılacak genel seçimlere muhakkak katılmamızı sağlayabilmek için teşkilatımızın geliştirilmesine, takviyesine ve seçimlere sokulmamızı önlemeye matuf hertürlü çabayı başından akim bırakmak üzere hukuki pürüzlerin incelenmesine ve seçimin başlangıç tarihinden 6 ay öncesi olan 30 Eylül tarihine kadar 15 ilde tam teşekküllü olduğumuzun belgelerle tevsikine karar verdi. Teşkilâtı kuran arkadaşlarımız, her ihtimali hesaphyarak, müracaatlarını muhakkak gözleri önünde resmî deftere kaydettiriyor; bununla yetinmeyip dilekçelerini verdikleri makamlardan resmî birer «alında» belgesi alıyordu. Genel Merkez'de belgeler tasnif edilip fotokopileri çıkarılıyordu. Bununla da yetinilmedi. Kaymakamlıklar kuruluşu vilâyete bildirmeyebilirlerdi. Bu yüzden eldeki belgelerle vilâyete başvuruluyor; o vilâyette belirli tarihe kadar bütün ilçeleriyle teşkilatımızı tamamlamış olduğumuzun ayrı bir resmî belgesi isteniyordu. Bu da yetmiyor, aynı gerekçelerle İçişleri Bakanlığına başvuruluyordu. Bu sırada arkadaşlarımıza akla gelmedik güçlükler çıkarıldı. İlçe merkezi olarak gösterilen mahal, kanunsuz olarak kabul edilmek istenmedi; müteşebbis arkadaşlarımız istifaya zorlandı, işlerinden edildi. Kuruluşları çöktürmek için yukarıda belirtildiği gibi bütün çareler denendi. Ba-

zan yeniden kuruluşlara gitmek zorunluğu doğdu. Aynı formaliteler yeni baştan tekrarlandı.

Ama sonunda kuruluşlar tamamlandı. Akla gelebilecek her türlü vesika ile belgelendirildi. Elimizdeki reddedilmez belgelere rağmen İçişleri Bakanlığı, partimizin, 30 Eylül'e kadar 15 ilde teşkilatını tamamladığı gerçeğini kabule bir türlü yanaşmadı. Sorumluluklarını hatırlatarak ve sonunda mutlaka hesap soracağımızı belirterek bakanlığın en yüksek memurlarına görevli arkadaşlarımızın üst üste tazelediği müracaatlar neticesiz kaldı.

Aynı tarihlerde Mecliste seçim kanununun bazı maddeleri süratle değiştiriliyor ve seçimler Ekim'e erteleniyordu. Bu değişiklikte birlikte Mecliste grubu olan partilerden 15 il şartının aranması kaldırılırken ertelenmeden partimizin yararlanmaması için de ek bir madde ile seçim kurullarının teşekkül tarihi gene 30 Mart olarak bırakılıyordu.

Fakat sonunda başarı, haklı davasını yılmak bilmiyen bir azim ve inanç içinde titizlikle savunan partimizin ve partimizin şahsında emekçi Türk halkının oldu. Yüksek Seçim Kurulu, İçişleri Bakanlığının hakkımızda verdiği eksik bilgiye rağmen, belgelerimizi eklediğimiz müracaatımızı inceleyerek seçim kurullarına temsilci gönderebileceğimizi ve seçime katılabileceğimizi kabul ve ilân etti. Bununla da herşey bitmiş olmuyordu. Liderliğindeki koalisyon iktidarının ilk günlerinde kazandığımız bu hakkı reddettirmek ve seçimler sokulmamızı engellemek için Adalet Partisi, seçim gününe kadar devam eden bir sıra neticesiz teşebbüse girişti. Yüksek Seçim Kuruluna ümitsizce tekrarlanan bu müracaatlarla A.P. 15 ilde teşkilatımızın tamam olmadığını iddia etti; iddialarına mesnet olacak delilleri güya toplamak bahanesiyle ilçelerimizde, hâkim kararıyla aramalar yapmağa kadar gitti. Ama gayreti boşuna idi. Partimiz genel seçimlere katıldı.

3 — Genel Seçimler ve Senato Seçimleri

10 Ekim Genel seçimlerinin, partimiz ve partimizle birlikte Türkiyenin siyasi hayatında da bir dönüm noktası olduğu şüphesizdir. Bu seçimlere katılmak ve 15 milletvekili çıkararak Mecliste grup kurmakla Türkiye İşçi Partisi, meşruluk savaşının en yüksek aşamasına erişmiştir.

Seçimler, partimiz için eşit şartlar altında cereyan etmedi. Partimizin seçime katılmasını engelleyemeyince, hiç değilse katılabileceğimiz il sayısını azaltmak, alacağımız oylara tesir etmek için seçim öncesi günlerinde iktidar tarafından elden gelen esirgenmedi.

Bir taraftan seçim kampanyasının son günlerinde bile, bu sefer ilçe teşkilatımızın olmadığı bölgelerde seçime giremeyeceğimizi ve verilen oyların geçerli olamayacağı propagandası sinsice yürütüldü. Diğer taraftan mahalli A.P. teşkilatları önseçimler öncesinde ve sırasında da bir çok ilde bir takım kanunî prüzler icadederek mahalli seçim kurullarına başvurular. Bir kısmında netice de aldılar. Ancak dikkatle takip ve Yüksek Seçim Kurulunca süresinde yapılan itirazlarla bu engellerin hepsi bertaraf edildi.

Adaylarımız hakkında hayasızca iftiralar savruldu; başta Genel Başkanımız olmak üzere demokrasi ve topluluk yolunda mücadelelerinin belgesi niteliğinde ve sahibine ancak şeref getirecek mahkûmiyet ilâmları istismar edildi; Anayasa ve kanunların açık hükümleri bir yana bırakılıp seçime giremeyecekleri, girip kazansalar bile milletvekili olamayacakları iddia edildi. Son olarak bir milletvekilimiz için, seçildikten sonra AP. Genel Başkanı Demirel'in imzasını taşıyan itirazlarla Yüksek Seçim Kurulu'na başvurulduğunu arkadaşlarımız hatırlıyacaklardır.

Siyasi Partiler Kanunu, diğer partilere para dağıtılması ve önseçim.

Meclisin son toplantı günlerinde, siyasi partiler kanunun tasarısı, dışarıdan takibe imkân bırakmayacak kadar süratle ve muhtelif değişiklik önermeleriyle Meclis komisyonu ve Senato arasında gidip geliyordu. Nihayet 15 Temmuzda çıkabilen kanun politik hayatımıza «önseçim» gibi yeni bir müesseseye getiriyor, birçok geçici hükümlerle bu müessesenin seçimlerde kısmen tatbikiğini sağlıyordu. Ayrıca bu kanunla o sırada Mecliste temsil edilen partilere devlet kesesinden 500 bin ile 3,5 milyon lira arasında değişen ödenekler veriliyor, seçim kampanyaları için munzam gelir sağlanarak seçime katılan diğer beş parti ile partimiz arasında, aleyhimize açık bir eşitsizlik yaratılıyordu. Burada kendilerine hangi sıfatı yakıştırırlarsa yakıştırırsınlar, bütün kapitalist partilerin partimize karşı cephe birliği halinde hareket ettikleri görülmekteydi.

Yeniden Teşkilatlanma

Siyasi Partiler Kanununun getirdiği önseçim mutlak olarak tatbik edildiği takdirde seçim kanunu değişmediği halde teşkilatımız olmayan illerde seçime giremeyecektik. Bu noktayı gözden kaçırmayan partimiz bir yandan Yüksek Seçim Kuruluna başvurarak bu konuda bir ilke kararı isterken, diğer yandan kararın aleyhe çıkabileceği ihtimalini göz önünde tutarak bütün gücüyle yeniden teşkilatlanma çabasına girişti. Ve partili kardeşlerimizin insan üstü gayretleriyle takdire değer bir başarı elde edildi. 38 ilde mevcut teşkilatımız bir haftada 54 ile çıkarıldı. Bunlardan 3 ünde bir takım pürüzler neticesi seçime katılamadık. Fakat 67 il'in hepsinde seçime katılan AP.'yle CHP'den sonra il sayısı bakımından MP.'nin gerisinde 4 üncü, aday sayısı bakımından 32 adayla 3. üncü sırayı elde ettik.

Aday Adaylarının Müracaatı ve Önseçim Sonuçları

Partimize, katıldığımız bu ilk genel seçimlerde aday adayı olarak 500 civarında partili ve 50 kadar bağımsız vatandaş başvurdu. Bunların hemen yarısı aday adaylığı için konulmuş ve çok düşük tutulmuş olan 100 liralık özel seçim bağışını dahi ödeyemeyecek durumda olduklarını bildirmişler ve Merkez Yürütme Kurulu bir iki bağımsız dışında hepsinin aday adaylığını kabul etmiştir.

Aday adaylığının nitelikleri partimize yarasız durumda olmuş, bunların yüzde 57 sini kol emekçiler ive birkaç kişi dışında hepsini çalışan vatandaşlar teşkil etmiştir. Partimize yarasız bir aday listesinin ortaya çıkması ve tüzüğümüzün 53. maddesinin ruhuna sadık kalmaması için uzun müzakerelerden sonra bulunan ve yoklama yönetmeliğinde kullanılan formüller, önseçim müessesesi dolayısıyla geçerliliğini kaybettikten sonra, önseçim sonuçlarının niteliği sadece partili önseçim seçmenlerinin sağduyusuna kalmış ve merakla beklenen sonuçlar gene partimizin niteliklerini ve diğer partilerden ayırıcı karakterini belirterek bir iftihar kaynağı olmuştur. Gerçekten de, önseçimlerde kazanan adayların çoğunluğu genel kol emekçileri olmuş ve bunların 92'si listelerin ilk sırasında yer almıştır.

Seçim Propagandası ve Alınan Sonuçlar

Seçim kampanyası hukuken değilse bile fiilen başladığı sırada Genel Merkez'in kasasında beş parası yoktu. Diğer partilerin devlet kesesinden milyonlarca yardım gördüğü ve bunun yarattığı açık eşitsizlik durumu da açıklanarak gazetelere ilânlar verildi, çağrıda bul-

nuldu acele yardım kampanyasına girişildi. Teşkilatımızın olmadığı, belki son günlere kadar adımın bile duyulmadığı ilçe ve köylerden çoluk çocuğunun nafakasından kesilerek gönderildiği açık, miktarca az fakat manevi değeri çok yüksek öyle bağışlar Genel Merkeze ulaştı ki, nicelik bakımından olmasa da nitelikçe yardım kampanyasının amacına ulaştığı görüldü. Yeni kurulanlar da dahil olmak üzere illerimiz ve adaylarımız kendi malî imkânlarını sonuna kadar zorlayarak bir partili olmanın sorumluluk duygusunun güzel örneklerini verdiler. Kesin bir rakam söylemek mümkün olmamakla beraber -adaylarımızın şahsî masrafları hariç- Genel Merkez ve illerin kampanya boyunca sarfedebildikleri para toplamının 150 bin lirayı geçmediği söylenebilir. Bütün kampanya ancak bu pek dar malî imkânla yürütüldü.

Seçim bildirimiz, memleketimizin içinde bulunduğu ekonomik, sosyal ve politik ortamın incelenmesinden çıkan bilimsel veriler gözönünde tutularak «yeniden millî kurtuluş savaşı verme ve bağımsızlığımızı yeniden kazanma zorunluğu» ana sorunu üzerine dayandırıldı. Ve gerek iç ve dış politika ve partilerin tahlili, gerek partimizin tanıtılması ve vatandaşa götürmek istediklerimiz somut örneklerle açıklanması, hep bu ana sorundan hareketle işlendi. Bu ve buna bağlı olarak «Atatürk dış politikasına dönüş», «Toprak reformu», «Dış ticaret, banka ve sigortacılığın devletleştirilmesi», «Fikir hürriyetini ve grev hakkını kısıtlayıcı kanunların kaldırılması ve lokavtın kanun dışı ilân edilmesi», «Eğitimde fırsat eşitliği», gibi programımızın ana hedeflerinin açıklanması gerek seçim bildirimizde, gerek kampanya süresince belli başlı propaganda malzeme ve konularını teşkil etti.

Seçim sonunda A.P.'nin kazandığı mutlak çoğunluk bir yana, bu seçimin asıl özelliğini Türkiye İşçi Partisi'nin kazandığı 15 milletvekiliyle tarihte ilk defa bir sosyalist partisinin, katıldığı ilk genel seçimde bu ölçüde bir başarı sağlamış olması ve memleketimizde ilk defa toplumcuların Mecliste grup kurarak seslerini duyurmak ve teşrii hayatta söz sahibi olmak olanağına kavuşmaları teşkil etmektedir. Seçimler şüphe yok ki, partimiz için büyük başarıyla sona ermiştir. Bütün olumsuz ve elverişsiz şartlara rağmen partimiz 270 bin oy aldı ve 15 milletvekiliyle meclise girdi. Bu, toplumu fikir akımının dar bir aydın muhitinden çıkıp topluma mal olmaya başlayışının en verimli ifadesi oldu. Partimizin seçime girdiği her çevrede hiç oy almadığı sandık sayısı az oldu. Hertürlü karşı propaganda ve bilinçli bilinçsiz korkuya rağmen Türkiye İşçi Partisinin, adeta kendiliğinden en umulmadık yerlerde dahi yayılma olanağı bulunduğunu göstermekteydi bu.

Senato seçimleri

Seçimin başlangıç tarihi olan 30 Mart'ta seçimin yapılabileceği iki grup ilden hangisinde seçim olacağı henüz belli değildi. Bu gruplardan birinde henüz hiç teşkilatımız olmayan bir tek il vardı. Bu illerde yeniden teşkilat kurma çabasına girişildi. Böylece 4 ilde daha kısa sürede teşkilatımız kuruldu. Fakat kura, eksikliğimizin fazla olduğu guruba değilde geçen seçimde ancak 2 ilde seçime katılamadığımız gruba isabet etti. Bunlardan da birinde seçimlerden sonra teşkilatımız kurulmuş bulunuyordu. Böylece senato seçimlerine, - seçim yapılan illerin - bir eksiği dışında - hepsinde seçime katılmak imkânını bulduk. Bu seçim kampanyası başladığı sırada da gene hiç paramız yoktu. Daha Ekim seçimi sırasındaki borçlarımızı bile tasfiye edememiştik. Buna rağmen kredi yoluyla bulunan malî

imkânlarla kısa bir seçim bildirisi ve afişleri basıldı. Birkaç ilimize de propaganda çalışmaları için malî yardımda bulunuldu.

Seçim kampanyası süresinde Meclis Grubumuzun üyeleri kampanyanın en büyük desteği oldu; grup kararıyla görev bölümü yapan arkadaşlarımız kendi malî imkânlarıyla seçim yapılan illeri taradılar. Kampanyaya boyunca teşkilâtımız da, bütün maddî imkânsızlıklarına rağmen bir seçim tecrübesi geçirmiş olmanın da kazandırdığı avantajla canla başla çalıştı. Ayrıca kendileri seçim bölgesine dahil olmayan birçok illerimiz komşu illere imkânları oranında yardımcı oldu.

Bilindiği gibi senato seçimlerinde, milletvekili seçimlerinden farklı olarak seçim sayısı, geçerli oy sayısının çıkacak senatör sayısına değil de bir ilâvesine bölünmesiyle bulunmaktadır. Neticede doğrudan doğruya senatör çıkmak kolaylaştığı halde, bakiyeye kalan oyların artışı, senatörlüklerin azalması dolayısıyla bakiyeden çıkmak son derece güçleşmektedir. Nitekim bu seçimde muhtelif seçim bölgelerinde seçim sayısı 35-45 binin arasında oynadığı halde millî seçim sayısı 105 bin civarında oldu. Bu, fazla oy almış olan partilere prim veren bir sistemdir. Böylece tam bir nisbi sistem uygulanmış olsaydı 2 senatör çıkarılması gereken partimiz tek senatör çıkarabilmiştir.

Seçim sonuçlarının basit bir karşılaştırması mutlak oy sayısı bakımından bütün partilerde gerileme olduğunu, bu gerilemeye rağmen -iktidarda olmanın verdiği avantajdan dolayı A.P. hesaba katılmazsa - yüzde oranı olarak yalnızca partimizin bu seçimden kazançlı çıktığını göstermektedir. Gene bu netice Türkiye İşçi Partisi'nin 10 Ekim Genel Seçimlerinde aldığı oyların da tesadüfi olmadığını göstermiş bulunmaktadır.

4 — İç meselelerimiz.

Genel Seçimler Sonunda Genel Merkez'in Durumu:

Seçimlerden sonra Genel Başkan ve Genel Sekreterlerimizle birlikte beş Merkez Yürütme Kurulu üyemiz milletvekilliği görevleri dolayısıyla hemen daima Ankara'da bulunmak zorunda kalmışlardır. Diğer üyelerin ise ikâmetgâhlarını Ankara'ya nakletmelerine fiilen imkân yoktu. Bu bölünmüş durum Genel Merkez çalışmalarını büyük ölçüde etkilemiştir. Diğer yandan, Merkez Yürütme Kurulu üyelerinin topluca istifası ve bu kurulun, yeniden Genel Yönetim Kurulu'nun Ankara'daki üyeleriyle teşekküllü de bazı yeni meselelere yol açacaktı. Genel Yönetim Kurulu'nun kompozisyonu, M. Y. K. nun Ankara'da kolayca teşekkülünü sağlayacak yapıda değildi. Ayrıca Büyük Kongrenin yaklaştığı sırada yeni bir kuruluşa gitmek, hem yeni kurul ister istemez Büyük Kongreye kadar kısa sürede vazife görecek geçici bir kurul niteliğinde olacağı için, bu kurulun kararlarını etkileyebilecek, hem de 2 yıla yakın zamandır birlikte en büyük sorumluluğu paylaşan arkadaşlarımızın Kongrede hesap vermeden önce bu sorumluluklarını devretme neticesini doğuracaktı. Seçimlerden sonra olağan toplantısını yapan Genel Yönetim Kurulu, durumu enine boyuna inceledi ve bir muhalif istisna edilirse oy birliğiyle «Genel Merkez'in şimdilik İstanbul'da kalmasına» karar verdi. Neticede Meclis tatile girinceye kadar M.Y.K.'nun milletvekili olan üyeleri 2 şehir arasında adeta mekik dokuyarak insanüstü gayretle her iki görevlerini de yerine getirmeye çalıştılar.

Siyasi partiler kanununun yürürlüğe girmesi ve Büyük Kongremizin sonbaharda yapılmasının kabulü

Mart 1966'dan önce S.P.K.'nun tümü yürürlüğe giriyordu. Kanunun birçok maddeleri şekli ve usulü hü-

kümlerle de ilgili olsa tüzüğümüzle çatışıyor ve tüzüğün değiştirilmesini zorunlu kılıyordu. Önümüzde iki yol vardı: Ya aradan iki yıl da geçtiğine göre Büyük Kongrenin, tüzüğün halen yürürlükte bulunan maddeleriyle acele toplantıya çağırılması ve gerekli tüzük değişikliğinin kongrece yapılması, ya da kanunun geçici maddesinin verdiği yetkiyle tüzüğün Genel Yönetim Kurulu tarafından değiştirilmesi... Bu durumda da artık ilçe ve il kongreleri yapılmaksızın Büyük Kongreye delege göndermek mümkün olamayacağından, yurt ölçüsünde yayılmış ve çok büyük çoğunluğu müteşebbis yönetim kurullarının elinde olan teşkilât, ilçe ve il kongrelerini tamamlayınca kadar Büyük Kongre tarihinin geciktirilmesi gerekiyordu. Kalan vaktin darlığını ve Büyük Mecliste ilk defa temsil edilen partimizin hemen tüm grup üyelerinin, bütçe müzakerelerinin bu en hararetle anında bütün vakitlerini kongre çalışmalarına hasretmek zorunda kalacaklarını ve bunun yaratacağı olumsuz etkileri nazara alan Genel Yönetim Kurulu, çoğunlukla Büyük Kongrenin sonbaharda yapılmasına karar verdi ve kanunî yetkisini kullanarak tüzüğü değiştirdi.

Büyük Kongrenin olağanüstü toplantıya daveti

Yaz boyunca yapılmış ve yapılmakta olan mahalli kongreler, S.P.K. uyarınca yapılan tüzük değişikliğinden sonra 1000 yerine 500 kişiye 1 delege şeklinde oranın yarı yarıya düşürülmesine rağmen teşkilâtın gene de istenen genişlikte Büyük Kongrede temsil edilmişliğini açıklıkla ortaya koydu. Mesele 2 Temmuz 1966 toplantısında Genel Yönetim Kurulunda görüşülmüş ve «Büyük Kongrenin delegasyon sayısını arttırabilmek için a) Siyasi Partiler Kanunu çıkmadan önce parti gençlik kollarına üye olmuş 18 ilâ 21 yaş arasındaki aday üyelerimizin, b) Mahalli teşkilâtın tezkiye ettiği yeni aday üyelerimizin adaylık süresinin kısaltılması ve il teşkilâtı bulunmayan yerdeki ilçelerimizin de Büyük Kongrede temsil yollarının araştırılması için yetkisini kullanmak üzere Merkez Yürütme Kurulu'na telkinde bulunmak» şeklinde bir sıra tedbir öngörülmüştü. Fakat bu tedbirlerin de yeterli olamayacağı anlaşılınca Genel Başkanımız, M.Y.K.'nun da fikrini alarak Büyük Kongremizi, mevcut delegelerle ve «İkinci Büyük Kongremizde teşkilâtımızın daha geniş bir delegasyonla temsilini mümkün kılmak üzere tüzüğün 10. maddesinde değişiklik yapılması» şeklindeki tek maddelik gündemle olağanüstü toplantıya çağırma isteminde bulundu. Bilindiği gibi, 30 Eylül günü toplanan olağanüstü kongrede, tüzüğümüzün 10. maddesinde gerekli değişiklik yapılarak Büyük Kongremizin geniş bir delegasyonla toplanması sağlanmış bulunmaktadır.

Mali Durum

Partimizin mali durumu hiçbir vakit elverişli olmadı. Sarfedilen her kuruş dahi hesaplı harcılandığı halde genel seçimler öncesine kadar birçok kere Genel Merkez'in, kirasını dahi ödeyememek durumuna düştük. Her defasında da görev ve sorumluluk yüklenen arkadaşlarımızın ve teşkilât kademelerinde görevli üyelerimizin, ailelerinin nafakalarından keserek yaptığı bağışlarla krizler geçici olarak atlatıldı. Esas itibarıyla üyelerinin aidatına dayanan ve üyelerinin hemen hepsi de geçim sıkıntısı içinde bulunan toplumcu partilerin değişmez kaderiydi bu. Bilânçomuzda «bağış» hanesinde yer alan paraların % 90'nını da üyelerimiz ödemişlerdir ki, adına bağış denmesine rağmen munzam bir aidattan başka bir şey değildir. Giriş beyannamesinde tekeffül ettiği aidatın çok üstüne çıkan ve çoğu da bağış olarak gene tekeffül edilmiş olan munzam bir aidat:

Genel seçimler sırasında parti dışında elde edilen bir miktar bağış ve yayınlarımızın parti dışındaki satış bedelleri istisna edilirse toplanan paranın hepsi üyelerimizin cebinden çıkıyordu, ne adla olursa olsun. Mahalli teşkilâtımızın durumu da Genel Merkez'inkinden farklı değildir. Gene de bu paralarla seçimlerin finansmanı, yayınlar... gibi, Genel Merkez'in kira telefon, kirtasiye, elektrik... şeklindeki devamlı giderlerinin dışındaki işlere para ayırabilmek imkânı bulundu.

Mecliste gruba sahip olduktan sonra milletvekillerimizin her ay Genel Merkez'e ödedikleri özel aidat ve parti adına yaptıkları her türlü gezi masraflarını şahsi bütçelerinden karşılamaları, Merkezde nisbi ferahlık yarattı, ama ihtiyaçlar da o nisbette artmış bulunmaktaydı. Daha Genel Seçimlerin borçlarını ödiyemeden Senato seçimleri geldi çatı. Bu arada pek zor durumdaki bazı mahalli teşkilâta cüzi yardım yapılmış ve yeniden hazırlanarak teşkilâta gönderilen resmî defterler, kayıt fişleri ve makbuzların baskısı büyük yekûn tutmuştur. Senato seçimleri de esas itibarıyla milletvekillerimizin son üç aylık aidatı, kendi maddî imkânlarıyla yaptıkları propaganda kampanyası ve kredilerle gerçekleştirilen yayınlarla yapılabildi.

PARLAMENTO GRUBUMUZUN ÇALIŞMALARI

Bilindiği gibi, memleketimizde partilerarası siyasi mücadelenin en yoğun ve en dikkat çekici olarak cereyan ettiği yer TBMM dir. Gerçekten TBMM deki çalışma ve mücadeleler basın ve radyo aracılığı ile halka geniş ölçüde aksettirilmekte ve halkımız da çeşitli partilerin tutum ve nitelikleri hakkında çok defa, buradaki davranışlarına bakarak bilgi ve kanaat sahibi olmaktadır.

10 Ekim 1965 seçimleri sonucunda 15 milletvekiliği kazanan Partimiz TBMM de bir grupla temsil edilmek imkânına kavuşmuştu. Bu olay Türk sosyal mücadele tarihinde bir dönüm noktası olduğu gibi, hiç şüphesiz, bu Türk emekçilerinin iktidara sağlam adımlarla yürümelerinin de başlangıcı olmuştur. Hiç şüphesiz toplumumuz içinde Türkiye İşçi Partisinin kurulması ile; yapılagelen tarihsel toplumcu mücadelenin parlamentoya da kaymış bulunması ve çalışma dönemimiz içinde gösterdiği gelişmeler dikkat çekici olmuştur.

TİP'in TBMM'ne bir grupla girişi Türk parlamentoda tarihinde önemli meseleleri, gerçekleri gün yüzüne çıkartmış ve bunları yerlerine oturtmak gücünü göstermiştir.

Meclis Grubumuzun çalışmaları ile ilgili ince teferuata inmeden yapılan çalışmalarla verilen mücadelelerimizi genel çizgileri ile ortaya koymakta yarar vardır.

Partimizin Parlamento'ya bir grupla girmesi

1 — TBMM'ne bir nitelik değişikliği getirmiştir. 10 ekim 1965 tarihine kadar yüzeydeki meseleler üzerinde duran, ekonomik meselelerin özüne, derinliğine girilmeyen parlamentomuzda, kapitalist ekonomi yolu ile yurdumuzun çağdaş uygarlık düzeyine ulaşabileceğini uman partilerin karşısında, sosyalizmi savunan ve yurdumuzun sorunlarını bu görüşle ve prensiple ortaya koyan partimiz grubunun, meclise girişi ile yurdumuz tarihinde ilk defa klasik demokratik düzene girilmiş oldu. Bu suretle parlamentonun niteliği bu tarihe kadar olagelen şeklini değiştirdi. Grubumuz emekçi halkımızın gerek günlük gerekse genel ve köklü çıkarlarının sosyalist açıdan parlamentoda dile getirilmesi ve çözümlerinin gösterilmesi imkânını sağlamış oldu. Bu yolda

yapılan mücadeleler meclislerdeki konuşmaların ve üzerinde durulan meselelerin dile getirilmesi şeklini bile değiştirdi. Böylece parlamento grupları bulunan partilerin, gerçek nitelikleri ortaya çıkmış oldu.

2 — Gurubumuz parlamento'ya REJİM SORUNUNU GETİRDİ. Bu gün toplumumuzdaki rahatsızlığın rejim sorunu içinde düğümlenmekte olduğu bir gerçektir. Öncelikle çözümlenmesi gereken bu sorun parlamento'ya girişimize kadar meselelerin yüzeinde kalan partiler için çözüme vardırılmış kabul edilmekte idi. Bu görüş TİP gurubunun Meclise girişi ile itibarını kaybetmiştir.

3 — Gurubumuz, parlamento'ya bağımsızlığımız sorununu getirdi. Partimizin bayraktarlığını yaptığı İKİNCİ MİLLİ KURTULUŞ SAVAŞI PARLAMENTO'YA İNTİKAL ETTİRİLDİ.

Bu konudaki çabalarımız, tabu olan dış politika sorununu gerçek yüzü ile ortaya koymuştur. Bilindiği üzere 10 ekime kadar meclislerde temsil edilmek imkânını bulan partiler dış politika sorunu üzerine aynı doğrultuda bulunmuşlar ve yurdumuz çıkarlarını emperyalist devletlerin yanında bulunmakta görmüşlerdi. Gerçeğe taban tabana zıt olan ve aynı görüşe sahip olma zorunluğu içinde kendilerini gören partilerin karşısına emekçi halkımızın temsilcileri milletvekillerimiz cesaretle ve bütün güçleri ile çıkmış bulunmaktadırlar. Bir çalışma yılı içinde bu sorunu, kamu oyuna, parlamento çalışmaları ile duyurmada grupumuz hiç bir fırsatı kaçırmamış ve yurdumuzda ilk defa bu konu ile ilgili İKİLİ ANLAŞMALAR FELÂKETİNİ büyük bir dikkatle ortaya koymuştur.

İkili anlaşmalarla Amerika Birleşik Devletlerine topraklarımız üzerinde verilen askeri üslere ve diğer imtiyazlara ve NATO ittifakına karşı Meclis kürsüsünden ilk çıkışı parti grupumuz yapmış ve bu konuyu büyük çıplaklığı ve ayrıntılarıyla ortaya koymuştur. O zaman Adalet Partili milletvekilleri galeyana gelmişler ve bu beyanımızı kürsüye hücum ederek protesto etmişlerdi. Ertesi gün de Başbakan iddialarımızı tekzip eder mahiyette bir konuşma yapmıştı. Bunun üzerine, iddiamızı ispat etmek ve kamu oyunun dikkatini bu çok önemli ve çok hayati konuya çekebilmek ve gerçeklerin aydınlanmasını sağlamak için, İkili Anlaşmalar hakkında, Başbakanın cevaplandırması isteğiyle, Meclis Başkanlığına ayrıntılı bir sözlü soru önergesi verilmiştir. Ancak, hükümet cevap için evvelâ 1,5 aylık bir mehil istediği halde, mehilin sonunda da soru sırası gelince salonda bulunmamak suretiyle işi sürüncemede bırakmıştır. Bu durum karşısında, soru önergesi geri alınarak aynı mealde bir gensoru önergesi verilmiş ve meselelerin tekrar müzakeresi sağlanmıştır. Böylece Merkez Yürütme Kurulu tarafından açılmış olan ve Genel Yönetim Kurulumuzca onaylanan Millî Bağımsızlığımızın Korunması konusunda yurt çapında yürütülmekte olan milletimizin bekası ile ilgili mücadele parlamentoda da grupumuz tarafından içtüzüğün bütün imkânları zorlanarak, ısrarla yürütülmüştür ve yürütülmektedir.

4 — Emekçi halkımızın tek ve gerçek temsilcileri olan grupumuz sosyalist muhalefet olarak sosyalizm için yaptığı mücadeleyi hükümet programının tenkidine ile ilgili ilk konuşmamızla başlatılmış ve çeşitli vesilelerle ve bütün yarıları ile sürdürülmüştür. Arkadaşlarımız tarafından Meclis Genel Kurulunda ve çeşitli komisyonlarda gerek bütün bir sistem olarak ve gerekse somut meselelerdeki uygulanış şekilleriyle yürütülen sosyalist mücadele çoğunluk tarafından bazan çok ileriye varan şiddetli tepkilerle karşılanmış, fakat daima ciddiye alınmış ve tartışmaların yönünü ve özünü teşkil etmiştir. Meclis, sosyalist muhalefetin mevcudiyetine göre bir gidişin doğrultusunda gelişmeler göstermiştir. Böylesi-

ne bir gidişe diğer parti grupları istekleri ile elbette girmemişler, grupumuzun, meseleleri, sosyalist açıdan değerlendirilmesi ve koyması sonucu bu gidiş onlar için bir zorunluluk olmuştur.

5 — Milletvekillerimizin Meclisteki mücadelelerinin en önemlilerinden biri ve hiç şüphesiz sistem ve rejimimizle çok yakından ilgili bir diğer konu Anayasamızın sosyal adaletçi karakteri ve sosyalizme açık oluşunun ortaya konması ve savunulmasında kendisini göstermiştir.

Meclis grupumuzun çalışmalarını:

1 — MELİS İÇİ,

2 — MELİC DIŞI olmak üzere iki gruba ayırabiliriz.

1 — MECLİS İÇİ ÇALIŞMALAR:

Meclis içi faaliyetlerinde öncelikle göz önünde bulundurulmuş husus emekçi halkımızın, temel ve günlük çıkarları olmuştur. Bunların kollanması ve kotarılması konusunda amansız mücadele verilmiştir.

Sosyalist muhalefet olarak sarfedilen gayretleri şu paragraflar içinde görmek gereklidir.

a) Emekçi halkımız aleyhine olan kanunları değiştirmek.

b) Bizzat önemli ve temel meselelerle ilgili kanun tekliflerini sunmak.

c) Hükümet tarafından getirilen kanun tekliflerinin halkımız yararına çıkmasını sağlamak. Ve gerekirse bu konularda diğer muhalefet grupları ile somut meselelerde işbirliği yapmak suretiyle, başarı sağlamak. Bu konulardaki işbirliği daha ziyade iktidarın rejime kastedilen tutum ve davranışlarında kendisini göstermiştir. Bunlarda dahi grupumuz hiç bir şekilde ve halde temel görüş ve prensiplerinden inhiraf etmemiş ve fedakârlık yoluna gitmemiştir.

d) Sözlü ve yazılı sorular.

2 — MECLİS DIŞI ÇALIŞMALAR:

Bu konuda Meclis Grupumuz üyelerinin faaliyetleri yüklü olmuştur. Bu çalışmanın önümüzdeki çalışma devrelerinde daha da ağırlaşacağını açıklıkla söylemekte yarar vardır.

Meclis dışı faaliyetlerini şu genel hususlar içinde toplamak mümkündür:

Teşkilatlanma ve köylere inme.

Olağan ve olağanüstü olayların incelenmesi hususunda grupça verilen görevlerin ifası.

Senato seçimleri vesilesiyle Merkez Yürütme Kurulunca verilen görevlerin yapılması.

Kongrelerin yapılması konusunda verilen görevin yerine getirilmesi.

Toplu yurt gezileri.

I — Meclis içi çalışmalar

a) EMEKÇİ HALKIMIZ ALEYHİNE OLAN KANUNLARI DEĞİŞTİRMEK İÇİN VERİLEN KANUN TEKLİFLERİ:

1 — 6245 sayılı Harcırah Kanunundan seyyar hizmetlilerin ve işçilerin gereği şekilde yararlanmasını sağlamak üzere bu kanunun 49. maddesinde değişiklik yapılması hakkında kanun teklifi. (Cilt 6, Sahife 19.)

2 — 275 sayılı Toplu İş Sözleşmesi, Grev ve Lokavt Kanununun adının ve bazı maddelerinin değiştirilmesi hakkında kanun teklifi (Cilt 7 sahife 3) Bu kanun teklifimizde en önemli yön hiç şüphesiz Anayasa'da mevcut olmayan LOKAVT'ın bir hak olarak Kanuna girmiş bulunmasına karşı çıkmak olmaktadır. Bu kanun teklifimizde öncelikle LOKAVT'ın kanundan çıkartılması teklif edilmektedir.

3 — MUHTAÇ çiftçilere ödünç tohumluk verilmesi hakkındaki 5254 sayılı kanuna maddeler eklenmesi hakkında kanun teklifi.

4 — 223 sayılı kanunun ilgası ve TASARRUF BÖNOLARI hakkında KANUN TEKLİFİ. (Cilt 7, Sahife 4)

5 — Kurumlar vergisinin 25. maddesinin değiştirilmesi hakkında kanun teklifi. (Cilt 7, Sahife 4)

6 — Gelir Vergisi Kanununun 103. maddesinin değiştirilmesi hakkında kanun teklifi.

7 — 6326 sayılı Petrol Kanununun bazı maddelerinin kaldırılması hakkında kanun teklifi.

b) BIZZAT ÖNEMLİ VE TEMEL MESELELERLE İLGİLİ KANUN TEKLİFLERİMİZ:

1 — 6224 sayılı Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanununun kaldırılması hakkında kanun teklifi. (Cilt 7, Sahife 4)

2 — Petrol Kanunu Teklifi (Cilt 7, Sahife 3)

3 — Tarımda Kiracılık ve Ortakçılık Kanun teklifi. (Cilt 7, Sahife 4)

4 — Topraksız ve Az Topraklı Köylü Ailelerinin topraklandırılmasına dair Kanun Teklifi. (Cilt 7, Sahife 4)

5 — İşsizlik Sigortası Kanun Teklifi. (Cilt 8, Sahife 4)

6 — İlk Okul Öğrencilerine Araç ve Gereçlerinin Parasız verilmesi hakkında Kanun Teklifi. (Cilt 7, Sahife 4)

7 — Köy Bölge Okulları Kanun Teklifi. (Cilt 7, Sahife 4)

c) HÜKÜMET TARAFINDAN GETİRİLEN KANUN TASARILARININ EMEKÇİ HALKIMIZ YARARINA ÇIKMASINA ÇALIŞMAK:

Meclis Grupumuz, bu çalışma dönemi içinde Hükümet tarafından getirilen kanun tasarılarındaki emekçi halkımız aleyhine olan kısımlarına gerekli direniş ve muhalefeti yapmış, bunların değiştirilmesine çalışmıştır. Bu konularda gerektiğinde diğer muhalefet grupları ile somut meselelerde işbirliği yoluna, başarı elde etmek için gitmiştir.

Böylesine işbirliği daha ziyade iktidarın rejime kastedilen tutum ve davranışlarında kendisini göstermiştir. Bu hallerde dahi grupumuz hiç bir şekilde ve halde temel görüş ve prensiplerinden kayma göstermemiştir.

Bunlara kısaca değinmekte yarar vardır.

1 — 193 sayılı Gelir Vergisi Kanununun geçici 5 ve 6. maddelerinin uygulamasının iki yıl ertelenmesi hakkındaki kanun tasarısı.

Konu bilindiği üzere asgari geçim indirim hadlerini arttıran 193 sayılı kanunun geçici 5 ve 6. maddelerinin uygulamasının 2 yıl geri bırakılması idi. Konu üzerinde grupumuz büyük bir hassasiyet göstermiştir. Yoksul halkımızın her yıl 400 milyon lira daha az vergi ödemesini sağlayan geçici 5 ve 6. maddelerin uygulanması ve hükümet tasarısının kanunlaşmamasının mücadelesi yapılmıştır. Anayasanın (herkesin gücüne göre vergi) ilkesi esas alınarak savunmamız yapılmıştır. Bu Kanun tasarısının yoksul halkımız zararına olması AP iktidarının oylarını aldığı emekçi halkımızın, getirdiği ilk kanunla karşısında olduğunu göstermiş bulunması da belirtilmiştir.

Kanun maddelerinin müzakerelerinde, değişiklik önermeleri verilmiş ve emekçilerin bu kanun dışında bırakılmaları istenmiştir. (Tutanak Cilt 1, Sahife 662, Cilt 2, Sahife 9, 122, 123, 128, 727, 116).

BAZI SUÇ ve CEZALARIN AFFI HAKKINDA KANUN.

Geçen dönemde üzerinde en çok tartışılan ve Meclis içinde çetin mücadelelere konu teşkil eden meselelerden birisi de bu bu gün kanunlaşmış olan «Af Tasarısı» olmuştur. Bu tasarının heyeti umumiyesi 27 Mayıs öncesi suçlarının ve Anayasayı çiğneyenlerin toptan affını öngörmekte idi. Gerekçede, Hükümet bir yeni döneme girildiğini bu dönemde bu günkü gerçekler karşı-

sında bazı suçlulara verilen cezaların affedilmesi gerektiğini ileri sürüyordu.

Hükümet gerek gerekçede gerek kanun metninde Yassıda mahkemesinde mahkûm olanları toptan affa layık görürken ve bu yoksul halkın milyonları çalarak halka rağmen dilediği gibi hayat sürenler bütün pisliklerinden arınıp temize çıkarılırken, Anayasamızın ilkelerine sadık kalarak Türk toplumunun kalkınmasını bağımsız, mutlu ve her türlü iç ve dış sömürüden kurtulmak için çaba gösteren aydın emekçiler bu aftan hiç bir surette faydalandırılmıyordu.

Diğer yandan, metotların tasvip etmediğimiz fakat, Anayasamızın savunması için ayaklanan genç subay ve Harbiyeliler de göstermelik kabilinden bir affa tabi tutuluyorlardı.

Partimiz Meclis Grubu, bu af kanununun 27 Mayıs öncesi devreyi hortlatmak amacı ile ve Anayasayı çiğnemekten mahkûm olanları yeniden en yüksek gelirli rahat koltuklara yerleştirmek amacı ile B.M.M.'ne getirilmiş olduğunu ve bu kanunla A.P. nin eşitlik ve adalet prensiplerini çiğniyerek yalnız kendi yararına affetmek çabası içinde olduğunu belirttik. Grupumuz gerçekten şümlü bir af kanununun taraftardır, fakat affın Anayasa düzenini bozucu, bu düzeni sarsıcı ve bu düzene aykırı sayılan fikirleri, zihniyeti ve davranışları meşurlaştırıcı nitelikte olduğunu belirttik. Özellikle Anayasamızda teminat altına alınan ve şimdiye kadar çıkarılan af kanunlarının kapsamı dışında bırakılan fikir ve kanaatlarını toplum yararına bilerek ifade edenlerin affının ön plana alınması gerektiğini savunduk, bu memlekete ve bu halka en büyük içtenlikle bağlı emekten yana insanların Türkiye'nin bağımsızlığından yana olanların ve yalnız bu yüzden faşist İtalyadan aktarılan T. Ceza Kanununun 141, 142. maddelerine göre mahkûm edilmiş tutuklanmış veya sanık durumuna düşürülmüş olanların aflatlarının gerektiğini belirttik ve kanunun bu gerekçesi ve bu metni ile bu kanuna karşı olduğumuzu gerek komisyonlarda gerek Millet Meclisinde dile getirdik. Diğer konularda olduğu gibi bu kanuda da grupumuz çetin bir savaş yürütmüştür.

Ayrıca fikir ve kanaat hürriyetine saygılıız diyenlerin samimiyet ölçülerinin halk oyunca bilinmesi ve teselli için grupumuz açık oylama isteğinde bulunmuş ve parti grupumuz üyeleri dışında ancak 3 milletvekili önergemize oy kullanmıştır. Şurasını dikkatle belirtmek yerinde olacaktır. Bu gün ortamın solundayız diye aydınları safına çekmeye çalışan CHP grupundan bir tek üye bu teklifimiz lehine, yani fikir ve kanaatlarından dolayı suçlananların affı lehine oy kullanmamışlardır. (Tutanak Cilt 7, Sahife 678, 686, 759, 583, 658, 670, 745, 636, 756, 766, Cilt - Sahife 76, 24, 892, 907, 9158, 104).

2 — TAPULAMA KANUNU.

Türkiye'de uzun yıllardan beri sürüp giden ve bir türlü yurttaşlar çoğunluğunu doyurucu bir çözüm şekline bağlanamayan ve bu düzen sürdükçe sağlam bir temele oturtulmasına da imkân olmayan bir arazi kadastro işi bir toprak mülkiyeti keşmekeşi süregilmektedir. Grupumuz bu konuda da sosyalist ilkelerden hareket ederek yurt gerçekleri açısından bu davayı enine boyuna incelemiş Meclis kürsüsünden derdi ortaya koyarak çözüm yolları göstermiştir.

Türkiyemizde bir defa okur yazar azlığı toprak mülkiyetine ait ve sistemin kendisinin getirdiği mevzuat bolluğu ve karışıklığı ve tapulama işinde devletin yoksul köylüyü bir yana bırakarak toprak ağalarının, arazi kâtipliğine benzer bir görevi yüklenmesiyle bu işin çözümünün çok uzun yıllar geçse de sağlam, halk yararına bir çözüme kavuşamayacağı bu kanun dolayısıyla belirtilmiştir. Anayasamız 37. Maddesiyle topraksız veya yeter toprağı olmayan çiftçi ailelerinin toprağı ka-

vuşturulması amacıyla toprak reformunu öngörmüştür. Halbuki iktidar arazi kadastro yapılmadan toprak reformu yapılamaz. Arzi kadastro ise 25 yılda hattâ 100 yılda ancak gerçekleştirilir demek suretiyle köylünün toprağı kavuşma hasretini çok uzak yıllara atmaktır üstelik, evvelce iptal olunduğu halde yeniden Meclise getirdiği Tapulama Kanunu ile güçsüz kimselerin topraklarının siyasi nüfuz ve iktidar sahiplerinin topraklarına hem de yalnız iki yalancı şahitçik veya uydurma bir bilirkişi raporu ile katmak imkânını sağlamakta olduğu görüşünden hareket edilerek tapu kadastro işine ve Tapulama Kanununa partimiz halk yararına hiç bir fayda görmediği için karşı çıkmıştır. Bu kanunla bu güne kadar yüzbinlerle dönüm hazine arazisi yoksul ve güçsüz köylünün toprağı ağaların toprağına eklenmiş olduğu milletvekilimizin sorusu üzerine bizzat bakan tarafından itiraf edilmiştir.

3 — GECEKONDU KANUN TASARISI.

Gecekondu Kanununun yoksul halkımıza bir şeyler getirmekte denmesine ve bazı maddelerinin böyle görünmesine rağmen gerçekte yoksul halkımıza külfetler yükleyen bir kanun niteliği taşımaktadır.

Anayasamız 49. maddesinde «Devlet, yoksul veya dar gelirli ailelerin sağlık şartlarına uygun konut ihtiyaçlarını karşılayıcı tedbirleri alır» demekte ve iktidarlara gerçek hedefi göstermektedir. Gecekondu kanun tasarısı bu açıdan değerlendirilmiş ve palyatif tedbirlerin çözüm olamayacağı, gecekonduların doğuş sebepleri, geri kalmışlığımızla ilintileri, dünyada mesken durumu karşısında yurdumuzdaki durum, gerçekçi tedbirlerin neler olabileceği, kanundaki boşluklar, yoksul yurttaşlarımıza götürülmesi düşünülen hizmetlerin yeni külfetler yüklemeye suretiyle, yapılacağı, kanunun getirilişindeki gerçek maksadın özel mülkiyet üzerine gecekondu yapımının önlenmesi ile bu durumda bulunan arsalar üzerindeki gecekonduların tasfiyeye tabi tutulması bulunduğu kanunun tümü üzerindeki müzakerelerde belirtilmiştir.

Ayrıca maddelerin müzakerelerinde değişiklik önerileri verilmiş ve gerekli savunmalar yapılmıştır. (Cilt 5, Sahife 576, 670, 835, 662, 669, Cilt 6, Sahife: 123, 311, 329, Cilt 7, Sahife: 326, 337, 341, 368, 376, 424, 433, 443, 447, 450, 467, 537, 543.)

4 — ÇARŞI VE MAHALLE BEKÇİLERİ KANUNU:

Bilindiği üzere bekçiler hakkındaki kanun daha evvelce meclislerden geçmiş ve kanunlaşmıştı. Ancak Anayasa Mahkemesine yapılan itiraz dolayısıyla Anayasa Mahkemesi kanunu iptal etmişti. İkinci defa tümü hakkındaki görüşmelerde grupumuz kanun tasarısında prensipler meselesi üzerinde titizlikle durmuştur. Bunlar içinde bekçi paralarının vatandaşlardan toplanması fazla çalışmanın önlenmesi, yeterli bir ücrete kavuşturulması, emeklilik işlemlerinin garanti altında bulundurulması, gibi konularda milletvekillerimiz gerekli müdahale ve mücadeleleri yapmışlardır. Maddelerin müzakerelerinde özetle:

— Kanun tasarısında asgari ücretin 250 liradan bağlanması istenmekte idi. Geçerli gerekçeler de koymak suretiyle asgari ücretin ayda 400 liradan başlayıp tavan ücretin 1000 lira olması savunulmuştur.

— Tayinlerinin açıklığa kavuşturulması,

— Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanununun uygulanışında sorumluluk altına sokulmaması,

— İzin sürelerinin artırılması,

— Bekçilerin emeklilik hakları maalesef askıda bulunmakta idi. Bu konudaki müdahalemiz semerisini vermiş ve garantiye bağlanmıştır.

— Bekçi parası olarak vatandaşlardan para toplan-

mâsına karşı çıkılmış ve devlet bütçesine dahil edilmesi savunulmuştur.

(Tutanak Cilt 6, Sahife 49, 225, 234, Cilt 7, Sahife 184, 193, 213, 240, 651, 88, 188, 46, 69, 109, 110, 187, 198, 37, 44, 56, 73, 75, 82, 85, 101, 109, 119, 167, 188, 200, 204, 226, 237, 246, 274, 300)

5 — BÜTÇE KANUNU MÜZAKERELERİ.

1966 yılı bütçesinin eleştirisine Karma Bütçe komisyonunda başlanmıştır. Grupumuz üyeleri bakanlıklarla ilgili bütçelerin müzakerelerinde buldukları komisyonlara göre gerekli tenkitleri yapmışlardır.

Bütçe Kanunu Meclis Genel Kuruluna geldiğinde milletvekilleri en az iki bakanlık bütçesi hususunda hazırlanmak suretiyle partimiz programı açısından eleştirmelerini yapmışlardır. Yapılan bütün konuşmalar grup adına olmuştur.

6 — EŞİT DEĞERDE İŞ İÇİN ERKEK VE KADIN İŞÇİLER ARASINDA ÜCRET EŞİTLİĞİ HAKKINDA 100 SAYILI MİLLETLERARASI ÇALIŞMA SÖZLEŞMESİNİN ONAYLANMASININ UYGUN BULUNDUĞUNA DAİR KANUN.

Konu kadın işçiler için önem taşımaktadır. Ancak bu prensip kanunlarımıza daha önceden girdiği halde yurdumuzda özel sektörün bu kanuni mükellefiyete uymadığı belirtilmiştir. Mevzuatımızda bu hükme uymayanlara verilen para cezası 25 liradır. Özel sektörün böylesine ayırım yapmasından elde ettiği menfaatların büyüklüğü belirtilmiştir. Grupumuz bu konuda tatbikatın önemine değinmiş ve bundan sonra da özel sektörün bu konudaki kanunları uygulamayacağı bildirilmiştir. Zira özel sektörün mevcudiyeti sömürüdür. (Tutanak Cilt 8, Sahife 378.)

7 — KÖYLÜ VE ÇİFTÇİLERİN ZİRAAT BANKASINA VE TARIM KREDİ KOOPERATİFLERİNE OLAN BORÇLARININ ERTELENMESİ HAKKINDAKİ KANUN TEKLİFİ HAKKINDA RAPOR.

Grupumuz 1962 yılına kadar olan bu konudaki zirai kredilerin taksitlere bağlanması lehinde konuşmuş ve konu ile ilgili olarak bu günkü ve geçmiş iktidarların kredi politikalarını rakamlar vermek suretiyle eleştirmiştir. Çözüm yolunun ise TOPRAK REFORMU ve ona ilişkin TARIM REFORMUNUN gerçekleştirilmesinde bulunduğunu bilhassa belirtmiştir. (Tutanak Cilt 8, Sahife 312)

8 — 3.4.1926 gün ve 589 sayılı Maarif Teşkilâtına dair olan KANUNUN 19. MADDESİNİN DEĞİŞTİRİLMESİNE DAİR KANUN TEKLİFİ.

Grupumuz, bu kanun teklifi dolayısıyla öğretmenlerin içinde buldukları ekonomik, sosyal duruma değinerek, kitap, maaş, yatacak yerlerinin düzenlenmesi ve öğretmenler yararına çözüme vardırılmasını savunmuştur. (Tutanak Cilt 8, Sahife 671.)

9 — İŞ VE MESLEK BAKIMINDAN AYIRIM HAKKINDA 111 SAYILI MİLLETLERARASI ÇALIŞMA SÖZLEŞMESİNİN ONAYLANMASININ UYGUN BULUNDUĞUNA DAİR KANUN TASARISI.

111 sayılı sözleşme çalışanlar arasında «ark, cins, siyasal inanç, ulusal veya sosyal menşe bakımından ayırım yapılmaması» prensibini getirmektedir.

Konu gerçekten önem taşımaktadır. Yurdumuzda öteden beri yapılan, siyasal inançlar yüzünden baskılara değinilmiş ve halen bu konudaki baskılar örgütümüz içinde çalışanlardan canlı örnekler verilerek dile getirilmiştir. Konunun çözüme vardırılmasının kanunun uygulamasında, iktidarların niyetinde bulunduğu belirtilmiştir. Ayrıca Almanya'da çalışan işçilerin yaptıkları işe eşit iş yapan Alman işçilerinden farklı ücrete ve muameleye tabi tutuldukları zikredilmiş ve buna çözüm istenmiştir. (Tutanak Cilt 8, Sahife 379.)

10 — T. C. DEVLET DEMİRYOLLARI MEMUR VE

HİZMETLİLERİNE 6186 SAYILI KANUNUN 10. MADDESİNE GÖRE İKRAMIYE ÖDENMESİ HAKKINDA KANUN.

Bilindiği üzere 1963 yılından bu yana tüm memurlar ve hizmetliler, her yıl iki maaş nispetinde ikramiye aldıkları halde Devlet Demiryolları memur ve hizmetlileri bir maaş ikramiye almışlardır. «Geç kalan adalet adaletsizlik» prensibi üzerinden hareket eden grupumuz, bu çelişinin giderilmesi için 3 yıllık adil olmayan bu uygulamadan zarar görenleri, bu durumdan kurtarmak için emsalleri gibi bütün uygulanışı boyunca iki maaş ikramiye almalarını sağlamak için değişiklik önerisi verilmiş, ayrıca bu memur ve hizmetlilerin bu gün içinde bulunduğu koşullar dile getirilmiştir. (Tutanak Cilt 6, Sahife: 128, 143.)

11 — TÜRKİYE KÖMÜR İŞLETMELERİ KURUMU KANUNUNUN 2. MADDESİNİN (b) FIKRASININ DEĞİŞTİRİLMESİNE DAİR KANUN TASARISI.

Bu kanunla özel sektör elinde bulunan linyit kömürleri ve linyit tozlarının kapitalistlerin hiç pazar aramasına lüzum kalmadan devlet tarafından yerinden satın alınmasını öngörmekte idi.

Bu değiştirenin kapitalist düzene tipik bir örnek verdiğini dile getiren grupumuz, üretici devlet ise, pazar kapitalistlerin elindedir. Eğer üretici kapitalist ise, pazar mutlaka devlettir. Meselâ çeliği devlet üretir, satıcısı özel sektördür. Orman devletin elindedir, satıcısı özel sektördür. Bu kanunla kapitalistlerin elinde bulunan kömür işletmelerinin pazarlanması devlete yüklenmektedir. Bu halin devlet eliyle fert zengin etmenin belirgin örneği olduğu belirtilmiştir. (Tutanak Cilt 8, Sahife 741, 749.)

12 — 440 SAYILI KANUNUN GEÇİCİ 1. MADDESİNİN DEĞİŞTİRİLMESİ HAKKINDA KANUN TASARISI.

440 sayılı kanunla devlet iktisadi kuruluşları ile iştiraklerini ihtiva eden müesseselerde reorganizasyon yapmak üzere verilen bu kanun yetkisinin iki yıl daha uzatılması şeklindeki bu tasarıya grupumuzca karşı çıkılmış, devletin ekonomik ve sosyal düzeninde temelde değişiklik yapmadan iki yerine 4 veya 6 yıl daha uzatılma yapılsa bile her hangi bir başarı elde edilemeyeceği belirtilmiştir. (Tutanak Cilt 5, Sahife 505.)

d) SÖZLÜ VE YAZILI SORULAR:

Partimiz Meclis Grubunun bir senelik çalışma dönemi içinde Meclis Başkanlığına:

Asayiş, eğitim, açılması gerekli üniversite, yatılı bölge okulları, ilk öğretmen okullarındaki belgeli öğrenciler, orta okul öğrencileri, sel felâketi ve başka türlü felâketlere uğryanların Ziraat Bankası ve kooperatiflere olan borçlarının ertelenmesi, yurt dışına gönderilen işçiler, süt müstahsillerinin sütlerinin değerlendirilmesi ile ilgili tesisler, Köy İşleri Bakanlığının imzaladığı toplu sözleşmenin uygulanmaması, tapu ve kadaströ memurlarının harcırahları, baraj, yol, köprü, Çorumlu Temizlik İşçileri sorunları ve konuları hakkında sözlü veya yazılı sorular verilmiştir. Bunlardan bazıları Meclis'te müzakere edilmiştir. Bazı yazılı sorularımız cevaplandırılmıştır. Bunlardan gayri şu önemli konularda da sözlü sorular ilgili Bakanlar veya Başbakan tarafından cevaplandırılmak üzere Meclis Başkanlığına verilmiştir.

1 — 1965 yılından itibaren demir ve çimentonun fabrika fiyatları ile piyasadaki satış fiyatlarının nasıl bir seyir takip ettiğine dair sözlü sorumuz.

2 — Amerika Birleşik Devletleri ile 12 Temmuz 1947 tarihindeki yardım anlaşmasından bu yana, Türkiye ile adı geçen devlet arasında imzalanan ikili anlaşmalar hakkında sözlü sorumuz.

3 — 171 sayılı kanunun 12. maddesi yanlış yorumlanarak okullarda konferanslar yasaklandığına göre konferansların nerede verilmesinin düşünüldüğü hakkında sözlü sorumuz.

4 — Ankara'da açılan Fen lisesinin müfredat programı ve öğretim metotları, başka ülkelerde benzerinin bulunup bulunmadığı hakkında sözlü sorumuz.

5 — Tütün için taban fiyatının tesbit edilip edilmediği hakkında sözlü sorumuz.

6 — 4753 sayılı Kanuna göre dağıtımına tabi tutulacak arazi miktarının tesbit edilmiş olup olmadığı hakkındaki sözlü sorumuz.

7 — 29 Ekim 1933 ten bu yana yurda sokulması yasaklanan ve yurt içinde yayınlanıp da toplanan kitaplar hakkında yazılı sorumuz.

8 — Hangi iktisadi devlet teşekküllerinin sigorta şirketlerine ortak olduklarına ve bu teşekküllerin sigorta işlerini hangi sigorta şirketlerine yaptırduklarına dair sözlü sorumuz.

9 — 1950 yılından beri kaç bankanın tasfiyeye tabi tutulduğuna ve yoksul halkımızın bundan nasıl ve ne kadar zarara uğradığına dair sözlü sorumuz.

10 — Halen yurdumuzda ne kadar barış gönüllüsü bulunduğu hakkında sözlü sorumuz.

11 — 1965 yılında yurt içinde muhtaç çiftçiye dağıtılan tohumluk buğday ve arpa miktarı hakkında sözlü sorumuz.

12 — 1964-65 icra planında öngörülen yatırımlarla gerçekleştirilmiş yatırımların miktarının açıklanması hakkında yazılı sorumuz.

13 — Maden ocaklarında iş güvenliği ile ilgili mevzuatın uygulanıp uygulanmadığı hakkındaki sözlü sorumuz.

14 — Halen yurdumuzda işçiler için tesbit edilmiş olan asgari ücretin yeterli olup olmadığı hakkındaki sözlü sorumuz.

Bunlardan gayri;

Meclislere gelen bir çok kanun tasarıları ve teklifleri üzerinde grupumuzun görüşleri ifade edilmiştir. Bunlara da kısaca işaret yerinde olacaktır.

a) Türkiye ile Tunus Cumhuriyeti arasında 25 Şubat 1964 tarihinde imzalanan kültür anlaşmasının onaylanmasına dair kanun tasarısı, (Tutanak Cilt 8, Sahife 392).

b) Türkiye Cumhuriyeti ile Romanya Halk Cumhuriyeti arasında 22 Haziran 1965 tarihinde imzalanan anlaşmanın onaylanmasının uygun bulunduğu hakkında kanun tasarısı (Tutanak Cilt 8, Sahife 381.)

c) Çalışma Bakanlığının kuruluşu ve görevleri hakkındaki kanunun 4. maddesinin (d) fıkrasının değiştirilmesi hakkında kanun tasarısı münasebetiyle. (Tutanak Cilt 8, Sahife 795.)

ç) Türk Hava Yollarında çalışmakta olup uçuş yapanlardan gelir vergisi kesilmemesi için yapılan kanun teklifi dolayısıyla (Tutanak Cilt 8, ahife 312.)

d) Uyuşturucu maddelere dair 1961 sözleşmesine katılmamızın uygun bulunduğu hakkındaki kanun tasarısı münasebetiyle, (Tutanak Cilt 8, Sahife 389.) ve bunlara benzer diğer bazı kanun teklif ve tasarılarının gerek komisyonlara havalesi ve gerekse kanunun kendisinin müzakeresi dolayısıyla gerekli müdahaleler yapılmış, partimizin görüşleri dile getirilmiştir.

Ayrıca:

1 — Önemli günlük olaylar veya halkımızın yaşantıları ile ilgili konularda gündem dışı söz almak suretiyle meseleleri eleştirmişlerdir. Şurasını bilhassa kaydetmek yerinde olacaktır. Gündem dışı söz almak veya yapılan taahditler ve verilen kifayet önerileri dolayısıyla konuşmaların arzulan genişlikte olmadığı bir gerçektir.

2 — Amerika Birleşik Devletlerinin Türkiye'deki üsleri ve tutumu dolayısıyla Sovyetler Birliğinin Türkiye'yi değil Amerika'yı muhatap tutmasının millî hayşiyet ve vekarımıza bir darbe olduğuna ve bunun hükümetin bu günkü dış siyasetinin bir sonucu olduğu hakkında görüşlerimiz anlatılmıştır. (Tutanak Cilt 5, Sahife 246.)

3 — Kıbrıs sorunu üzerine genel görüşme açılması hususunda verilen bir önerge münasebetiyle, görüşlerimiz ve çözüm yolu gösterilmiştir. (Tutanak Cilt 2, Sahife 27, 228.)

4 — Amerika Birleşik Devletleri Başkanı Jonhson'un ve Genel Kurmay Başkanı Cemal Tural'ın mektuplarının basına sızması olaylarının tahkiki hakkında verilen meclis araştırması istemi üzerinde, (Tutanak Cilt 2, Sahife 523, 529.)

5 — Fiyat artışları dolayısıyla verilen bir gensoru (Tutanak Cilt 5, Sahife 315.)

6 — Danıştay kararlarının uygulanmaması üzerine verilen bir gensoru. (Tutanak Cilt 5, Sahife 156.)

7 — Kıbrıs, İmroz, Bozcaada, Patrikhane gibi konularda Türk Devletinin egemenlik haklarını ilgilendiren konularda hükümetin pasif tutumu hakkında verilen bir gensoru münasebetiyle grupumuz sözcüleri partimiz görüşleri açısından konulara değinmişler ve eleştirilerde bulunmuşlardır.

II — GRUPUMUZUN MECLİS DIŞI ÇALIŞMALARI:

Grupumuz Anayasanın ve İç Tüzüğün kendisine verdiği bütün hak ve imkânlardan en iyi şekilde yararlanmaktan ayrı olarak birer birer ya da topluca Meclis dışında örgütlerle gerekli ilişkileri kurmak, yurtaşlarla temaslarda bulunmak ve TİP kongrelerinin hazırlanmasında yardımcı olmak üzere, üzerine yüklenen görevleri yapmağa çalışmıştır.

Örneğin:

1 — Zonguldak maden ocaklarında meydana gelen bir grizu olayı ile ilgili olarak işçilerin ölüm nedenlerini ortaya çıkarmak, iş güvenliğinin bulunup bulunmadığını saptamak ve konuyu Meclise getirmek amacı ile iki arkadaşımızı görevlendirmiştir.

2 — İzmir'de Kula grevinde işçilerle polisler arasındaki üzücü olayların nedenlerini yerinde görmek ve Meclise konuyu getirmek amacı ile iki milletvekiline görev verilmiştir.

3 — 10 günlük ara tatilinden istifade eden grup üyelerimiz, bu süreyi kendi seçim bölgelerinde ve kendilerine görev olarak verilen illerde geçirmişlerdir.

4 — Senato seçimlerine girilmesi ihtimali olan, bütün illerde yeni örgütler kurarken, mevcut örgütleri yeniden gözden geçirmek amacı ile grup üyeleri muhtelif illere gönderilmişlerdir. Bu iller Kırşehir, Çorum, Kastamonu ve Gümüşhane'dir.

5 — Senato seçimleri sırasında yurda dağılan milletvekillerimiz, köy köy dolaşarak en etkili şekilde propagandalarda bulunmuşlardır.

İllere verilen arkadaşlarımızın adları aşağıdadır:

YUSUF ZİYA BAHADINLI: Kayseri, Niğde.

CEMAL HAKKI SELEK: Muğla, Uşak.

ŞABAN ERİK: Elâzığ, Tunceli.

YAHYA KANBOLAT: Hatay.

BEHİCE BORAN: Diyarbakır, Urfa.

YUNUS KOÇAK: Eskişehir, Sakarya.

RIZA KUAS: Ankara, Kocaeli.

TARIK ZİYA EKİNCİ: Diyarbakır, Elâzığ.

ADİL KURTEL: Trabzon, Giresun.

ALİ KARCI: Adana, Maraş.

KEMAL NEBİOĞLU: Bursa, Tekirdağ.

Bu arada Sadun Aren arkadaşımız radyo konuşma-

larını ve Ankaradaki gereken resmi temas ve müracaatları tanzim etmekle görevlendirilmiştir.

Seçimler sırasında Genel Başkanımız Mehmet Ali Aybar, Çetin Altan, ve Behice Boran arkadaşlarımız çeşitli illerde yapılan mitinglerde konuşmuşlardır.

6 — Senato seçimlerinden hemen sonra Genel Başkanımız Mehmet Ali Aybar başkanlığında bir grup arkadaşımız Karadeniz ve Doğu illerimizde bir geziye çıkmışlardır. Bu iller Amasya, Samsun, Ordu, Giresun, Trabzon, Tunceli, Elâzığ, Malatya, Sivas, Kayseri, Yozgat'tır.

7 — Meclisin 2 ay 27 gün süren tatilinden faydalanan grupumuz üyeleri, Merkez Yürütme Kurulunun bir kararı ile aşağıdaki illerde örgüt ile ilişki kurmak, kongrelerin yapılmasına yardımcı olmak amacı ile geziler için görevlendirilmişlerdir.

İllere göre bu işbölümü şöyledir:

Yahya Kanbolat: Hatay, Çankırı, Çorum, Maraş.

Adil Kurtel: Kars, Trabzon, Giresun, Samsun, Artvin, Ordu.

Tarık Ziya Ekinçi - Şaban Erik: Kastamonu, Siirt, Muş, Van, Bingöl, Mardin, Urfa, Tunceli, Diyarbakır, Gaziantep, Hakkâri, Malatya, Elâzığ, Adıyaman.

Yunus Koçak - Yusuf Ziya Bahadınlı: Konya, Yozgat, Kırşehir, Nevşehir, Kayseri, Niğde, Sivas, Tokat, Amasya, Eskişehir.

Rıza Kuas: Ankara, Bolu, Sakarya, Bursa, Bilecik, Zonguldak.

Sadun Aren - Ali Karacı: İzmir, Aydın, Manisa, Denizli, Muğla, Uşak, Antalya, Burdur, Afyon.

Kemal Nebioğlu - Hikmet İşmen: Kocaeli, İstanbul, Tekirdağ, Kırklareli, Edirne, Çanakkale, Balıkesir.

8 — Bu tatilde Genel Başkanımız Mehmet Ali Aybar başkanlığında bir heyet Varto'da meydana gelen depresyon zarar gören vatandaşlarımızın dert ve dertlerini yerinde tesbit etmek ve bu durumu gereken tedbirleri alması için hükümete bildirmek üzere depresyon bölgesine gitmişlerdir. Çetin Altan ve Cemal Hakkı Selek arkadaşlarımız Genel Başkana refakat etmişlerdir. Bu gezi sonucunda Meclisin toplanması için, Cumhurbaşkanlığına, Meclis Başkanlığı ve Parti Genel Sekreterliklerine müracaat edilmiş konu ile ilgili hükümete bir rapor verilmiş ayrıca Başbakanla görüşülmüştür.

9 — Bu geziden bir süre sonra Vartoya ikinci bir gezi düzenlenmiştir. Bu gezinin amacı hükümetin eyleminin yerinde tesbit edilmesi, ve konunun Meclise aktetirilmesi idi. Bu gezi yine Genel Başkanımız Aybar'ın başkanlığında, R. Kuas, B. Boran, Ç. Altan tarafından yapılmış, T. Z. İkinci arkadaşımız orada kafilaye iltihak etmiştir.

Vartodaki durumu yerinde tesbit eden grupumuz, hükümetin eylemi hakkında bir gensoru açılması için Meclis Başkanlığına müracaat etmiştir.

10 — Çorum, İstanbul, Kayseri, Eskişehir, Konya, Yozgat illerinde partili kardeşlerimize yapılan baskılar, tutuklamalar, tabelâ indirme olaylarına yerinde müdahale etmek üzere grup üyeleri çeşitli zamanlarda bu illere tek veya toplu olarak gönderilerek gerekli hukuki ve resmi işlemlerin yapılması sağlanmıştır.

Bu çalışmalardan gayri milletvekillerimizin geri kalan boş zamanlarında kendilerine görev olarak verilmiyen illere de gittiklerine işaret yerinde olacaktır.

NETİCE :

Bir bakıma bu kadar imkânsızlık içinde gerçekleştirilenler, bulunup buluşturulanlar insanı hayrete düşürür. Olamaz, imkânsız bu dedirtir, tarafsız bir gözlemciye... Fakat tarihi sorumluluğunu kavramış bütün partili kardeşlerimizin inanlı ve şevkli çabası imkânsız görüneni mümkün kılmasını bildi.

Bu gün 59 ilde teşkilâtı ve Mecliste grupu bulunan bir partiyiz. Hemen hepsi işçi, köylü, esnaf, zanaatkar yani emekçilerden kurulu ve hemen hepsi de yaşı 40 ın altında Cumhuriyet çocukları olan, pırıl pırıl aydınlık kafaları ve inanlı yürekleriyle 2500 mahalli yöneticimiz ve üye kaydını yenilemiş, partiye canıyla canıyla, her şeyiyle bağlı 10 binlere varan üyemiz var. Hemen her köyde partimize oy vermiş, partimizin ilkelerini savunan kendini Türkiye İşçi Partili bilen ve öyle tanıyan vatandaşlarımız var. «Her köyde bir parti görevlisi» teşkilâtlanmada yakın hedefimiz oldu.

Sloganlarımız gittikçe daha geniş çevrelerde yanılanıyor, geri kalmışlıktan ve bağımlı durumdan kurtulmamızın tek çaresinin Türkiye İşçi Partisi'nin gösterdiği yol olduğuna gittikçe daha fazla inanılıyor. Öncüsü olduğumuz ve süregelen olaylardan da hız alan Millî Kurtuluş Hareketi gittikçe daha geniş kitleleri etkiliyor, bilinçlendiriyor, safları arasına alıyor, örgütleniyor, kuvvetleniyor.

Bugünkü duruma gelmek kolay olmadı. Güç geçitlerden geçtik. Aşılmaz görünen engelleri aştık. Paramız pulumuz yoktu. Hepimiz çalışan insanlar, geçim sıkıntılarını içindeydik. Ailemizin günlük maişetini, evimizin rızkını temin etmek mücadelesinden geriye kalan boş zamanlarımız pek azdı. Üstelik her türlü teviz, iftira, saldırı ve tertibe göğüs germek gerekiyordu. Ama bilime inanıyorduk; emekçi halkımıza inanıyorduk; partimize inanıyorduk; partimizin programına inanıyorduk. Emekçi halkımızın tek kurtuluş yolunun programımızın gerçekleştirilmesinden geçtiğini biliyorduk. Geri kalmış olmanın ,geri bırakılmış olmanın acısı yüreğimizde idi. Asırlarca hür yaşamış, imparatorluklar kurmuş bir millet olarak, tarihte ilk millî kurtuluş savaşını vermiş bir milletin fertleri olarak bağımsızlığımızı yeniden yitirmenin acısı yüreğimizde idi. Emekçi halkımızın kaderi bize bağlı idi. Biraz yılgınlığın, biraz daha az çalışmanın, biraz daha az fedakârlığın bir bakıma ihanet deme kolduğunu biliyorduk. En sorunlu yöneticilerimizden en basit üyelerimize kadar hepimiz bütün halinde bu sorumluluğumuzu bilerek çalıştık. Partimizi bu güntüne erdirdik.

Görev ve sorumluluklarımızı yeni seçilecek arkadaşlarımıza, bu uğurda elinden geleni yapmaktan bir an geri durmamış olmanın gönül ferahlığı ve mutluluğu içinde devrediyoruz.